

De Oorlog in Zuid-Afrika.

A. DE VELDTOCHT IN NATAL.

(Vervolg van blz. 271.)

De slag bij de Modderspruit was voor de Engelsche wapenen geen succes geweest; dientengevolge was ook de inval in Natal niet meer te keeren.

Toch dacht Generaal WHITE niet over verder teruggaan, zoodat wij in de eerste plaats dienen na te gaan, waarom hij besloot te Ladysmith te blijven. Volgens zijne eigen verklaringen ¹⁾ heeft vooral het volgende hiertoe bijgedragen:

1°. De Tugela-linie was als verdedigingslijn tegen een zoo beweeglijken vijand, als de Boeren, te zwak, door de ongunstige verhouding tusschen hare lengte (\pm 80 mijl) en het aantal der voor de verdediging beschikbare troepen, te meer, waar in het thans droge seizoen de rivier op vele plaatsen doorwaadbaar was.

2°. De reusachtige voorraden munitie en levensmiddelen, te Ladysmith samengebracht, konden niet tijdig meer worden weggevoerd.

3°. Men achtte het een te groot voordeel voor de samenwerking der Boeren, indien zij den spoorwegknoop in bezit kregen. Ook uit een moreel oogpunt scheen een prijsgeven van de grootste stad van Noord-Natal gevaarlijk, vooral ook omdat men vermoedde, dat dit voor de Kapenaars het sein zou wezen om in opstand te komen.

4°. Het was te verwachten, dat het beleg de voorwaartsche beweging der invallers afdoende zou stuiten, doordien het hunne hoofdmacht bond.

De beoogde actieve verdediging werd thans echter eene vrijwillige opsluiting, welke weder een ontzet noodig maakte. Intusschen keurde ook SIR REDVERS BULLER, de nieuwe Opperbevelhebber in Z.-A., het ter plaatse blijven goed ²⁾ en was WHITE vol vertrouwen omtrent het doorstaan eener belegering. Het wil ons echter toeschijnen, dat een langzaam terugwijken op Maritzburg van stelling tot stelling juister ware geweest. Men kon dan althans tijd winnen en zou achtereenvolgens versterkt zijn geworden door de Natalsche vrijwilligers en de eerst aankomende versterkingen uit Engeland.

En bovendien, het opsluiten van een leger is ons in geen geval sympa-

¹⁾ Blauwboeken II, blz. 146.

²⁾ Telegram 1 Nov. 1899, vermeld in het rapport van WHITE.

thiek! Nu WHITE echter verkoos het leger tot garnizoen van Ladysmith te bestemmen, is het vreemd, dat niet de cavalerie werd weggezonden, die zeker buiten de belegerde plaats nuttiger kon zijn, dan daarbinnen, en thans slechts het aantal der onnutte monden vermeerderde. ¹⁾

Alleen FRENCH verliet Ladysmith nog den 2^{en} November op telegrafischen last van BULLER, met den laatst doorkomenden trein.

Als eenige maatregel, om niet terstond geheel van de buitenwereld te worden afgesneden, had WHITE op 31 October de Colenso-brug doen bezetten door de Dublins en de Natal voorlaadbatterij. ²⁾ Dit detachement versterkte zich op een kopje nabij de brug, later als fort Wylie bekend, doch ging na eenige schermutselingen reeds den 3^{en} November op Estcourt terug. Hier waren nu ongeveer 2300 man, waaronder 300 ruiters, bijeen, terwijl nog langzamerhand versterkingen aankwamen. Zoo versterkte op 16 November Generaal HILDYARD deze macht met twee bataljons en nam toen het bevel over. Voorts was reeds het Gouvernement van Natal begonnen met de oprichting van Thorneycroft's en Bethune's bereden infanterie uit Natalsche vrijwilligers, terwijl de marine landingstroepen aan wal had gezet.

Toch zouden Maritzburg en Durban vermoedelijk onvoldoende beschermd zijn geweest tegen een snel doordringen der Boeren. Aan deze zijde echter werden eerst op 14 November \pm 3500 ³⁾ man te Colenso verzameld, om den inval voort te zetten. Onder achterlating van een detachement ter demonstratie tegen Estcourt, trokken de overigen om deze plaats heen naar Mooirivier (22 mijl van Estcourt). Hier voerde Generaal BARTON sedert den 18^{en} het bevel en beschikte over het I. Royal Welsh, II. Royal Irish en II. Devonshire regt., Thorneycroft's bereden infie. en de 14^e batterij veldartillerie. Ook hij werd weldra ter plaatse beziggehouden door eenige commando's, waarvan zelfs enkele verkenneren tot Maritzburg doordrongen.

Inderdaad echter waren de Engelschen reeds veel talrijker dan de invalscolonne. Toen dan ook de Boeren den 24sten nieuwe versterkingen zagen oprukken en daarbij bericht kwam van gevechten op de Westgrens van den Oranje-Vrijstaat, gevoelde men de noodzakelijkheid een deel der Vrijstaters naar die zijde te verplaatsen en met de overigen op de Tugela terug te gaan. Hierbij kwam, dat deze rivier sterk aan het rijzen was en men, als eenigen goeden overgang voor den legeretros, slechts over de Colenso-brug beschikte. JOUBERT was bovendien lijdende en niet in staat het bevel te voeren. Zoo begon den 25sten de terugtocht, zeer tegen den zin van BOTHA, die met het geheel op Maritzburg had

¹⁾ WHITE beroept zich er op, dat de cavalerie hem als mobiele reserve diende.

²⁾ Hiertoe was WHITE eenigszins gedrongen door een telegram van LORD WOLSELEY d.d. 23 October, luidende: „I do not wish in any way to hamper your discretion, but personally I am anxious about the safety of Colenso bridge”.

³⁾ Volgens Engelsche bronnen; volgens N. HOFMEIJER ruim 2500.

willen marcheeren, en was den 27sten alles te Colenso terug, met uitzondering van een klein commando, dat Weenen observeerde.

Wij moeten thans terugkeeren tot de aankomst van BULLER in de Kaapkolonie. Den 31sten October was hij te Kaapstad geland.

WHITE had toen juist den slag bij de Modderspruit verloren, Mafeking en Kimberley waren door Boerencommando's ingesloten, terwijl de Vrijstaters op verschillende punten de Kaapkolonie dreigden binnen te vallen.

Bovendien bestond er groote vrees, dat verscheidene districten zouden opstaan, zelfs toonde men BULLER eene kaart, waarop de meeste districten als oproerig waren gekleurd.

In de volgende dagen werd de Oranjerivier inderdaad door de Vrijstaters overschreden, terwijl men ook bericht kreeg van de ontruiming van Colenso en de insluiting van Ladysmith, zoodat Natal, dat zulke plechtige verzekeringen omtrent bescherming had ontvangen, geheel open lag.

De uitvoering van het oude veldtochtsplan, het geheele legerkorps ¹⁾ te bestemmen voor den inval in den Oranje-Vrijstaat, ten einde over Bloemfontein naar Pretoria te marcheeren, werd nu voorloopig uitgesteld, en het is volkomen begrijpelijk, dat men onder de genoemde omstandigheden hiertoe besloot. Eerst moest de toestand in Natal worden gered en, ofschoon een inval in den Oranje-Vrijstaat wel *een deel* der Boerentropen zou dwingen Natal te verlaten, ²⁾ viel hieraan eerst te denken, wanneer het geheele legerkorps beschikbaar zou zijn, en alle hulpdiensten georganiseerd waren geworden. Een maand ging hiermede zeker verloren en in dien tijd konden vele catastrophen zijn gevolgd.

Dientengevolge zond dan ook BULLER de 2^e Infie. Brigade (HILDYARD) van METHUEN's divisie door naar Natal; zij werd gevolgd door de 6^e Brigade (BARTON) van de divisie GATACRE en de artillerie der 1ste divisie, met het doel den inval te stuiten en zich bij WHITE te voegen.

Aan de zijde der Kaapkolonie zou voorloopig eene defensieve houding worden aangenomen; alleen ontving METHUEN de opdracht: met de Gardebrigade en eenige niet ingedeelde bataljons Kimberley te ontzetten, van garnizoen en voorraden te voorzien en aan die zijde te blijven, tot de tocht naar Bloemfontein kon beginnen.

Intusschen kwam reeds op 15 November het bericht, dat Estcourt ernstig bedreigd werd, en dat van eene vereeniging der daar aanwezige troepen met WHITE geen sprake kon zijn. Hierop werd Generaal CLERY, als bevelhebber, met de brigade LYTELTON naar Natal gezon-

¹⁾ Zie bijlage I. Reeds op 11 Nov. werd besloten tot het mobiliseeren eener 5^e divisie.

²⁾ In de latere periode was Pretoria door de Engelschen reeds bezet, vóór nog Natal geheel was ontruimd.

den. Toen nu op 22 November nog meer alarmeerende berichten kwamen omtrent Mooirivier, en Maritzburg zelfs gevaar heette te loopen, besloot BULLER zelf naar Natal te gaan.

Met hem gingen nog: één bataljon Somerset Light Inf., het 13e regt. Huzaren, het 1ste regt. Dragonders en de brigade HART ¹⁾ der divisie GATACRE, alsmede de artillerie der 2e divisie.

In het geheel waren nu 16 bataljons van de 32, 8 batterijen van de 19, en 2 regimenten cavalerie van de 7 aan hunne oorspronkelijke bestemming onttrokken, terwijl geen enkele divisie in haar verband was gebleven. Voorwaar, de veldtocht begon niet gelukkig!

Keeren wij thans tot Natal terug.

De daar aanwezige troepen ontdekten weldra den aftocht der Boeren op Colenso, doch bemoeilijkten dezen in het minst niet.

Op 26 November begon het Engelsche hulpkorps zich voorwaarts te Frere te concentreeren, eene beweging, waarmede nog eenige dagen zouden verloren gaan.

Op 28 November werd LORD DUNDONALD, den bevelhebber der bereden troepen, opgedragen in de richting van Colenso's vijands opstellingen te verkennen. Met 900 bereden manschappen en eene batterij werd dientengevolge langs de spoorbaan opgerukt, waarbij eenige voorposten der Boeren ten N. van Chievely werden teruggedreven. Het gros naderde Colenso tot \pm 1300 M., terwijl de batterij op de kopjes aan de overzijde der rivier vuurde en van hier hevig artillerievuur terugkreeg. DUNDONALD berichtte dan ook, dat de Boeren eene sterke stelling op de kopjes ten N. van Colenso hadden bezet.

Dien zelfden dag nog lieten de Boeren hier de spoorbrug springen en was Natal ten Z. van de Tugela geheel van de invallers bevrijd.

III. Colenso.

Op 25 November kwam BULLER te Maritzburg. Het geluk scheen hem weder toe te lachen. METHUEN toch, had intusschen in de gevechten bij Belmont en Enslin succes gehad, FRENCH en GATACRE, die de Noordgrens der Kaapkolonie zouden dekken, naderden de Oranjerivier, zoodat de toestand aan die zijde dus werkelijk verbeterd was.

Terwijl CLERY nu de troepen concentreerde, organiseerde BULLER zelf te Maritzburg de overige diensten.

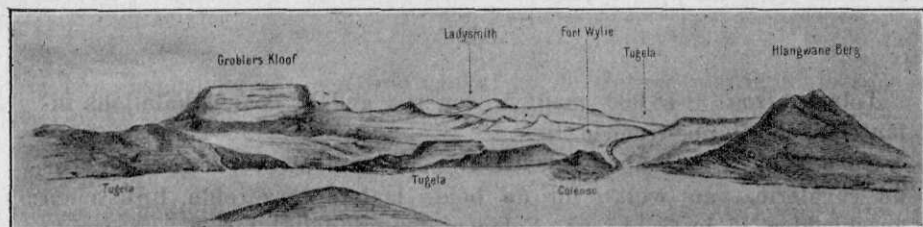
Den 5^{en} December kwam hij te Frere en vond daar nu vereenigd: 4 brigades infanterie, elk van 4 bataljons, ²⁾ de cavalerie-brigade DUNDONALD, bestaande uit 2 regimenten cavalerie en \pm 1300 man bereden infanterie, de artillerie onder Kolonel LONG, bestaande uit 5 veldbatterijen, twee 4.7 inch-kanonnen en 6 twaalfponders der marine, ³⁾ benevens hulpdiensten en treinen.

¹⁾ Hieraan ontbrak één bataljon (Royal Irish Rifles), *het eenige*, waarover de Divisie Ct. te Queenstown kon beschikken.

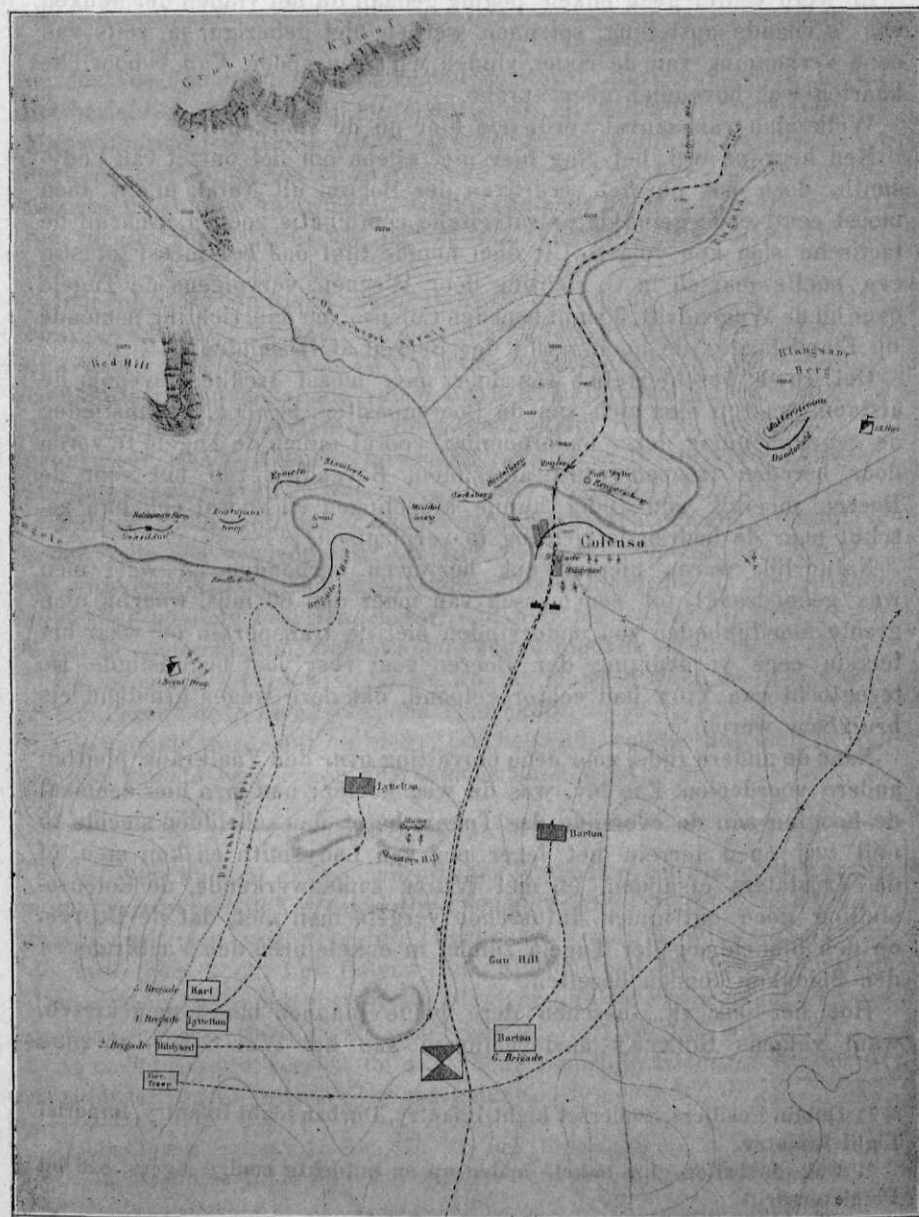
²⁾ De brigade HART, aangevuld door één bataljon van het Border-regiment.

³⁾ 14 December met nog 6 twaalfponders versterkt.

DE COLENZO-STELLING GEZIEN VAN SHOOTERS-HILL.

HET GEVECHT BIJ COLENZO (15 DEC. 1899).

Schaal 1 : 100.000.

Totaal alzo \pm 18 000 man, in den rug gedekt door 4 bataljons infanterie, als etappe-troepen. ¹⁾

Op 3, 6 en 8 December gelastte BULLER opnieuw verkenningen voor de cavalerie, van welke hij de beide laatste vergezelde. Intusschen geschiedden zij in front tegen Colenso of onmiddellijk ten W. daarvan ²⁾ en bleven zonder eenig resultaat. De kanonnen der Boeren gaven geen teeken van leven.

Er werd echter geen enkele poging gedaan tot het vinden der flanken van 's vijands opstelling, spionnen werden niet gebezigd, ja, zelfs van eene verkenning van de rivier vinden wij geen spoor. Van behoorlijke kaarten was bovendien geen sprake.

Welk plan van aanval verdiende hier nu de voorkeur?

Men begrijpe wel, het ging hier niet alleen om het ontzet van Lady-smith, doch ook om het verdrijven der Boeren uit Natal, m.a.w. men moest eerst eene gelukkige strategische combinatie zoeken, waaruit de tactische slag kon volgen. Uit dien hoofde lijkt ons het meest gunstig een snelle marsch in O. richting door Weenen, vervolgens de Tugela over bij de Wagendrift, 30 mijl beneden Colenso, om dan, richting nemende op Elandslaagte, de hoofdmacht der Boeren af te snijden.

Het ruwe boschterrein, waardoor men moest trekken, evenals de afstand, waarop men zich van de Boerenposities bewoog, begunstigen de geheimhouding dezer onderneming, vooral indien de Tugela te voren door bereden troepen werd afgesloten. Bovendien zou het voor de Boeren moeilijk zijn tijdig hunne afdeelingen en vooral ook hun geschut naar de bedreigde richting te verplaatsen.

Natuurlijk waren hieraan ook bezwaren verbonden en wel: men was genoodzaakt tot een marsch van meer dan 60 mijl, waarbij men groote moeilijkheden zou ondervinden met de transporten en waar het terrein eene verdediging der Boeren voet voor voet begunstigde. De terugtocht van YULE had echter getoond, dat deze wegen grootendeels bruikbaar waren.

Naar de andere zijde, voor eene omvatting over den Vaalkrans, pleitten andere voordeelen. Zoo b.v. was de weg korter; had men hier eenmaal de hoogten aan de overzijde der Tugela bezet, dan scheidden slechts 15 mijl vrij open terrein het leger nog van Ladysmith en kon men, of de Vrijstaters afsnijden, of, met WHITE samenwerkende, de Colenso-stelling doen ontruimen. Intusschen vergete men niet, dat de Boeren, op den binnenboog der Tugela zijnde, in enkele uren den Vaalkrans en den Spionkop konden bezetten.

Hoe het ook zij, tusschen deze beide plannen moest men kiezen, want volgens BULLER's mededeelingen aan het War Office, nà zijne

¹⁾ Dublin Fusiliers, Somerset Light Infantry, Durban Light Infantry, Imperial Light Infantry.

²⁾ Ook de ballon ging enkele malen op en ontdekte eenige lagers, o.a. bij Potgietersdrift.

verkenningen, viel aan een frontaanval op de stelling niet te denken. ¹⁾

Op 11 December werden dan ook orders gegeven in dien zin, dat den 12^{en} de marsch zou worden aangevangen over Springfield op Potgietersdrift.

De brigade BARTON zou met het marinegeschut in front tegenover Colenso blijven, ter demonstratie en om de verbindingen te dekken, terwijl aan WHITE een heliogram gezonden werd met de melding, dat de hoofdaanval, die op 17 December zou geschieden, door hem moest worden gesteund.

Den zelfden avond nog werd echter het plan gewijzigd. Zeker droegen de met de transporten ondervonden bezwaren hiertoe bij, doch vooral de berichten, betreffende de nederlagen bij Stormberg (10 Dec.) en Magersfontein (11 Dec.), deden BULLER besluiten tot het zoeken eener snellere beslissing, ten einde terstond hierop naar het andere oorlogstooneel te kunnen vertrekken. Zoodoende koos hij eene aanvalsrichting, die hij te voren reeds als onjuist had verworpen: *hij besloot tot den frontaanval.*

Ingevolge de opdracht nam BARTON in den morgen van 12 Dec. op \pm 5 KM. ten Z. van Colenso stelling en werd het marinegeschut op Gunhill opgesteld. Den 13^{en} werden de Colenso-kopjes nu hevig gebombardeerd op afstanden van 6 tot 9 KM. Den volgenden dag werd deze beschieting voortgezet, doch geen artillerievuur antwoordde en geen Boer was te bespeuren, zoodat men begon te vermoeden, dat de stelling reeds ontruimd was.

Men gevoelde niet, dat er bij een dergelijk bombardement geen enkele reden voor den verdediger is om zich te toonen; slechts dan, wanneer de infanterie-aanval zich gelijktijdig teekent, wordt hij genoodzaakt zijne stellingen te bezetten, m.a.w. ook hier blijkt, hoezeer eene voortdurende samenwerking der Wapens een dringende eisch is. ²⁾

De brigades LYTTELTON, HILDYARD en HART werden in deze dagen overgebracht naar bivaks bij den Doornkop.

De aanval werd nu op den 15^{en} bepaald, zonder dat men echter WHITE van de veranderde voornemens kennis gaf.

De Colenso-stelling.

Van het Zuiden gezien, vormt het landschap een halfcirkelvormig amphitheater met 10 KM. middellijn; de achtergrond stijgt tot 150 à 350 M., terwijl aan den voet zich de Tugela met groote bochten slingert. In de oostelijke bocht ligt Colenso, een station, met een handvol huizen daaromheen gestrooid, terwijl aan de overzijde der rivier de lage kopjes golven, waarvan het hoogste ons reeds, als fort Wylie, bekend is.

Naar het Oosten verrijst de alles beheerschende Hlangwane, door de Tugela van de Colenso-kopjes gescheiden.

¹⁾ The Times History II, blz. 424. Zie ook Blauwboeken II, blz. 622.

²⁾ Dit staat thans ook zeer juist geformuleerd in Combined Training, blz. 34.

De Westelijke bocht blijft een paar honderd M. van den voet der hoogte; hier liggen aan de overzijde twee boerderijen.

Het terrein ten Z. van de rivier is zeer open, slechts enkele uitgedroogde stroompjes kunnen als dekking dienen; langs de rivier groeit struikgewas. De rivier zelf heeft, naarmate van het jaargetijde, eene zeer afwisselende breedte en diepte, somtijds tot 200 M. breed en 7 à 8 M. diep; op een zestal punten was zij doorwaadbaar en wel: eene wagen-drift 10 KM. ten W. van Colenso, de Bridle-drift bij Doornkopspruit, drie driften bij de Colenso-bruggen en eene drift achter de Hlangwane. De zoogenaamde „pontdriften” waren ondoorwaadbaar, doch daar bevond zich in gewone tijden eene veerboot.

Van opstuwen der rivier of versperringen daarin was geen sprake.

De stelling was bezet door ruim 2500 à 3000 man onder Generaal BOTHA, hiervan vormden 600 man onder P. CRONJÉ den uitersten rechtervleugel, westwaarts van Robinsonfarm, terwijl het Wakkerstroom-commando, ± 800 man, bij loting aangewezen werd de Hlangwane te bezetten en hier dan ook in den morgen van den 15^{en} ten 3 uur aankwam. Den vorigen dag toch, had men dit punt verlaten, wegens het groote gevaar van afgesneden te worden; niet dan met de uiterste moeite gelukte het BOTHA er eene nieuwe bezetting te krijgen.

De loopgraven waren zeer gemaskeerd aangelegd; elk man had ± 350 patronen. Het geschut was, als volgt, verdeeld: een 12 cM. Hw. op Red Hill, twee andere aan den straatweg naar Ladysmith, een veldstuk in het verlengde van de Doornkopspruit, een 15 cM. 2000 M. ten N. van de spoorwegbrug, drie lichte kanonnen op de Colenso-kopjes. Deze artillerie mocht in geen geval eene artilleriebeschiëting beantwoorden; bij een bombardement moest alles gedekt blijven, behalve enkele waarnemingsposten.

Voorts was gelast: de tenten bij het aanbreken van den dag te strijken, en, bij een aanval, de Engelschen zoo dicht mogelijk de rivier te laten naderen, alvorens het vuur te openen. Dit laatste is echter niet gelukt. Eene reserve ontbrak, doch CRONJÉ had in opdracht, zoo mogelijk, 's vijands linkervleugel omvattend aan te grijpen.

Het aanvalsbevel.

In den avond van den 14^{en} gaf CLERY op aanwijzingen van BULLER het volgende aanvalsbevel:

Chieveley, 14 December 1899, 10 u. n.m.

1. De vijand heeft zich op de kopjes ten N. van de Colenso-brug verschanst. Een groot lager is gemeld aan den weg naar Ladysmith, 8 KM. ten N.W. van Colenso, een ander op de hoogten aan de overzijde van de Tugela ten N. van de Hlangwane.

2. De Opperbevelhebber is voornemens morgen den overgang over de Tugela te forceeren.

3. De 5^e brigade zal hiertoe uit haar bivak ten 4³⁰ v.m. afmarcheeren naar de Bridle-Drift, onmiddellijk ten W. van de monding van de Doornkopspruit, dáár de Tugela overgaan en langs den linkeroever tegen de Colenso-kopjes vooruitgaan.

4. De 2^e brigade breekt ten 4 u. v.m. op en rukt op tegen de ijzeren brug bij Colenso, overschrijdt daar de rivier en neemt bezit van de kopjes ten N. van de brug.

5. De 4^e brigade gaat ten 4³⁰ v.m. naar een punt tusschen de Bridle-Drift en den spoorweg, om zoowel de 2^e als de 5^e brigade te kunnen steunen.

6. De 6^e brigade, min $\frac{1}{2}$ bataljon tot dekking der bagage, gaat ten 4 u. v.m. ten O. van den spoorweg in de richting Hlangwane *in eene stelling* ¹⁾, van waar zij de rechterflank der 2^e brigade *kan dekken* en eventueel deze of de bereden troepen kan steunen.

7. De Ct. der bereden troepen zal ten 4 u. v.m. met 1000 man en eene batterij der 1ste afdeeling V.A. in de richting Hlangwane gaan, *hij dekt de rechterflank van den hoofdaanval* en tracht vasten voet op de Hlangwane te krijgen, *vanwaar hij de Colenso-kopjes flankeert*. Hij zal bovendien rechts 300, links 500 bereden manschappen detachceeren, om de flanken en eventueel de bagage te dekken.

8. De 2^e afdeeling V.A. marcheert ten 4 u. v.m. af, volgt de 4^e brigade en kiest eene stelling om de Colenso-kopjes te beschieten; zij staat onder de bevelen van Generaal HART. Zes marinekanonnen (waarbij twee 4.7 inch) gaan rechts hiervan vooruit. De 1ste afdeeling, min 1 batterij, gaat ten 3³⁰ v.m. ten O. van de spoorbaan vooruit en kiest, *onder bescherming van de 6^e Brigade*, eene stelling om den overgang der 2^e brigade voor te bereiden. Zes marinekanonnen sluiten zich hierbij aan.

9. Bevelen voor de treinen (ook voor den pontontrein) om te parkeeren.

10. De Opperbevelhebber bevindt zich bij de 4.7 inch-kanonnen.

11. 2 sectiën pioniers vergezellen de 5^e, 1 de 2^e brigade.

12. Elk infanterist draagt 150 patronen, enz.

Naar aanleiding van dit bevel merken wij op:

1°. dat het aanvulsbevel niet werd uitgegeven op het gevechtveld en nadat men de noodige gegevens had verkregen, doch vóór men nog iets wist, en hierbij alles gebaseerd werd op de illusie, dat alleen de Colenso-kopjes bezet zouden zijn.

2°. Eene eigenlijke algemeene reserve ontbrak, terwijl de bevelvoering zich juist moet uiten door het inzetten der reserves.

Te recht zegt LANGLOIS ²⁾: „Sans réserves, le commandement abdique”.

¹⁾ In overeenstemming met Infantry Drill, 1896, waar het heette (blz. 134): „The third line should take up a good defensive position, etc”, inderdaad een fraai beginsel voor den aanvaller!

²⁾ Enseignements de deux guerres récentes, par le Général H. LANGLOIS.

Een bevelhebber, in dien toestand, zoekt zijne kracht in détails en grijpt in de bevoegdheid van zijne ondergeschikten in. Het nieuwe Engelsche reglement voorziet dan ook op afdoende wijze in het achterhouden eener algemeen reserve. ¹⁾

3°. De troepen, met inbegrip van de bereden manschappen, waren over 8 KM. verdeeld. Voorwaar, dit is niet de wijze om tot een krachtigen aanval te komen!

4°. Ofschoon BULLER blijkbaar wel de beteekenis van de Hlangwane voelt (zie pt. 7), krijgt LORD DUNDONALD eene halfslachtige opdracht en eene geringe troepenmacht. Doch het is waar, men wist aan Engelsche zijde niet eens, of dit punt door de Boeren bezet was. ²⁾

5°. Van de opstellingsplaats der brigade BARTON kon men met veldgeschut de Colenso-kopjes niet bereiken. Intusschen beweert dan ook BULLER, dat het zijne bedoeling was, alleen het marinegeschut van hier te doen vuren. ³⁾ Waarom die veldartillerie zich dan wel een half uur vóór de eigen infanterie in beweging stelde?

Het verloop van den strijd.

1. De strijd op den linkervleugel.

Het was nog duister, toen de brigade HART zich met twee batterijen en het regiment dragonders op marsch begaf. De Generaal HART, een groot voorstander van gesloten vormen, voerde zijne brigade in gesloten frontcolonne met compagnieën (quartercolumn, 50 M. breed, 250 M. diep) eerst door het dal van de Doornkopspruit, doch verliet dit op aanwijzingen van zijn kaffergids en nam nu richting op de Pontdrift in plaats van op de Bridle-drift. Intusschen begon de dag aan te breken, en weldra meldden de dragonders, dat zij den vijand aan de overzijde van de Tugela hadden waargenomen. Meer naar het Oosten hoorde men reeds vuren. Hierop nam het voorste bataljon de colonnelinie-formatie aan, de compagnieën met 4en uit de flank; het gros der brigade volgde in haar gesloten vorm.

Even later (6³⁰ v.m.) opende plotseling een kanon van Red Hill het vuur en op het zelfde oogenblik barstte een geweldig infanterievuur los op 800 à 1000 M., vergezeld van GKT. vuur van Groblerskloof.

Reeds aanstonds volgde eene geweldige verwarring; men trachtte

¹⁾ Combined Training, bladz. 12, pt. 4.

²⁾ In verschillende gevallen uit de krijgsgeschiedenis blijkt, hoezeer eene splitsing der krachten, door eene terreinhindernis op het slagveld, voor eene der partijen noodlottig werd. Men denke slechts aan den Mühlenfließ in den slag bij Friedland, de Wüthende Neisse in den slag aan de Katzbach, of de Weisseritzbeek in den slag bij Dresden. Men had hier de Hlangwane kunnen aanvallen, zonder zelf eene hindernis te passeeren, terwijl daarentegen de Boeren zeer veel moeite zouden hebben gehad, om nog tijdig versterkingen daarheen te brengen.

³⁾ Aanteekening van zijne hand op het gevechtsbevel.

de brigade alsnog in gevechtsformatie te ontwikkelen. Terwijl reeds dichte tirailleurzwermen gevormd waren, zond HART, om den aanval op te drijven, voortdurend versterkingen naar voren, hetgeen den toestand slechts verergerde. Een richtingspunt was niet gegeven, de afdeelingen vermengden zich dientengevolge, alles werd voortgeperst in den zak en dwarrelde dooreen. ¹⁾

Enkele groepen bereikten de rivier en zochten vruchteloos een overgangspunt, andere gedeelten bereikten een kafferkraal op \pm 300 M. van den top van de bocht en hielden daar stand. Het gros echter presteerde niets meer, de brigade was, dank zij de minachting voor verkenningsdienst en manoeuvreervormen, binnen 40 minuten onbruikbaar voor het verdere gevecht geworden en had ruim 400 man verloren. ²⁾

De beide batterijen, die geen orders van HART hadden ontvangen, waren inmiddels, gedekt door de dragonders, links van de Doornkopspruit in stelling gekomen en onderhielden van hier een krachtig vuur op 's vijands loopgraven. Het was vooral deze steun, die het der infanterie mogelijk maakte, nog eenig vuur op den tegenstander te brengen. Van voorwaarts gaan kon echter geen sprake zijn.

BULLER had den ongelukkigen uitslag van het gevecht van zijne standplaats gezien. Hij gaf hierop de gedachte aan eene omvatting des vijands prijs, en besloot nu in het centrum door te stooten.

Ten 7¹⁵ v.m. zond hij HART den last, onder dekking van twee bataljons der 4^e brigade, terug te gaan. Deze beide bataljons namen hier toe, ongeveer ter hoogte van de batterijen, stelling aan beide zijden van de Doornkopspruit en onder deze dekking gelukte het langzamerhand de verspreide afdeelingen weder terug te brengen en te verzamelen.

De artillerie moest gedurende de achterwaartsche beweging nog eenige malen in stelling komen, om het vervolgend artillerievuur des vijands te beantwoorden.

De order tot teruggaan had intusschen lang niet allen bereikt en het teekent de toestanden op een modern slagveld, dat dergelijke achtergebleven groepjes in den namiddag door de Boeren werden gevangen genomen, terwijl zij nog in volkomen onwetendheid verkeerden, omtrent hetgeen had plaats gevonden.

2. De strijd op den rechtervleugel.

DUNDONALD was met 800 man bereden infanterie tegen de Hlangwane opgerukt, vergezeld door de batterij, die in de laagte aflegde, om met vuur te steunen, en rechts gedekt door het 13^e regiment Huzaren. De paarden werden in het dal van de Gombaspruit achtergelaten. Ten

¹⁾ Welk een prachtig oogenblik voor cavalerie om in te grijpen! O. i. zullen dergelijke toestanden in de toekomst meermalen kunnen voorkomen; de overvalling met vuur is allermintst eene fictie.

²⁾ Totaal gedood 3 officieren, 79 minderen, gewond 28 officieren en 369 minderen.

8 uur v.m. begon de beklimming in eene ijle linie, waarbij men weldra door hevig geweervuur tot halt houden gedwongen werd. De batterij, die ingevolge de opdracht met 4 stukken op fort Wylie vuurde, gaf met de beide overige vuurmonden slechts matigen steun, terwijl eene poging om de Boerenstelling naar rechts te omvatten door de echelon-neering der tegenpartij mislukte.

Eene aanvraag om steun bij de 6^e brigade werd door BARTON afgeslagen. Immers, deze had juist eene aanwijzing van den bevelhebber ontvangen, zijne brigade niet te engageeren, en waagde het dus niet in strijd hiermede te handelen.

Alzoo was ook aan deze zijde de aanval gestuit; de afdeeling had ongeveer 80 man verloren.

FOURNIER ¹⁾ vermeldt aangaande dezen strijd: „On s'aperçut alors, qu'il n'est infanterie moins mobile, qu'une infanterie montée, qui a mis pied à terre. Les hommes regardaient avec anxiété du côté de leurs montures comme vers leur ligne de retraite et il était de toute impossibilité au cavalier préposé à la garde de douze chevaux de suivre les mouvements de la ligne de combat”. Waar ook bij ons reeds stemmen opgingen om bij de cavalerie het vuurwapen hoofdzaak te doen zijn, m. a. w. de cavalerie in bereden infanterie om te zetten, begrijpe men wel, afgezien van de vraag, of men de cavalerie in andere opzichten kan missen, dat deze tusschenvorm niet louter voordeelen biedt. De handpaarden vormen eene gevaarlijke bagage; daarom hield men hier dan ook een geheel regiment cavalerie (zie boven) voor flankdekking beschikbaar.

3. Wat was intusschen in het centrum geschied?

De brigade HILDYARD was ten 4 uur v.m. in quartercolumn afgemarcheerd langs de spoorbaan, meer O. waarts begeleid door BARTON en DUNDONALD. Ten 5³⁰ v.m. openden 6 marinekanonnen van Shootershill op 4000 M. een hevig vuur op de Colenso-kopjes, dat evenals vroeger onbeantwoord bleef. Het begon toen juist licht te worden.

Ten 3³⁰ v.m. was de Kolonel LONG met zijne artillerie afgemarcheerd. BULLER had hem mondeling als doel aangegeven drie kopjes achter fort Wylie, die hij, ook volgens zijn rapport, zeer versterkt waande.

Met het oog op de geringe dracht van het veldgeschut, achtte LONG het niet mogelijk bij de brigade BARTON te blijven en toch zijn opdracht te vervullen.

Mogelijk ook prikkelde hem de reeds gemelde aanteekening op het gevechtsbevel. Een feit is het echter, dat hij nog 5 KM. van de rivier verwijderd was, toen hij besloot naar voren te gaan. Onder achterlating der infanteriebedekking gingen de batterijen in draf voorwaarts, op ± 400 M. voorafgegaan door marschverkenners.

Op 900 M. van de rivier gaf LONG bevel tot in batterij komen. Vermoedelijk was hij toen verder naar voren, dan hij zelf gewenscht had. ²⁾

¹⁾ La guerre sud-africaine, tome II.

²⁾ Zie Appendix N°. 51 in de Blauwboeken.

De marinekanonnen, door ossen getrokken, volgden langzaam en waren nog ruim 400 M. achter.

Op dit oogenblik (6¹⁵ v.m.) viel een kanonschot van de Colenso-kopjes en opende vijandelijke infanterie op \pm 1100 M. het vuur op de artillerie. Dit vuur was echter zeer ongeregeld en eerst langzamerhand vond de vijand het goede vizier en bracht hij zijne bundels op de batterijen. Deze kwamen dan ook, schoon geheel ongedekt, keurig gericht in batterij, de bespanningen gingen tot 400 M. in een donga terug, terwijl de gevechtstrein zich op 800 M. achterwaarts dekte.

De marinekanonnen waren 400 M. links achterwaarts in batterij gekomen en begonnen van hier eveneens den strijd.

Daar de Boeren vooral de omgeving van fort Wylie sterk bezet schenen te hebben, werd hierop voornamelijk het vuur geconcentreerd (\pm 1100 M.) en toen nu ook de batterij van DUNDONALD op 3000 M. ingreep, werd de toestand voor LONG's artillerie al minder ongunstig.

Per vuurmond werden dan ook 80 à 100 projectielen in ongeveer één uur verschoten. Wel hadden de batterijen zware verliezen geleden; zoo was LONG zelf gewond, 2 officieren en 8 minderen gedood, 3 officieren en 26 minderen gewond, doch geenszins was deze afdeling vernietigd te noemen.

Nu echter ontstond eene ernstige moeilijkheid: de munitieaanvulling stokte, ¹⁾ terwijl de infanterie nog steeds niet kwam opdagen. In afwachting, dat weder munitie zou worden aangevoerd en de voorwaartsche beweging van HILDYARD zou beginnen, gaf LONG toestemming om voorloopig de bedieningen terug te trekken (7¹⁵ v.m.).

Geenerlei gevaar bedreigde de verlaten stukken, te minder waar de bedekking, twee halfbataljons der 6^e brigade, hare plaats achterwaarts en aan weerszijden daarvan had ingenomen.

BULLER was nog onder den indruk van hetgeen bij HART was geschied, toen hem de tijding bereikte, dat LONG's batterijen zwegen, en daardoor bij hem het vermoeden gewekt werd, dat zoowel de veldartillerie als het marinegeschut vernietigd waren. Reeds op dat oogenblik schijnt hij zich voorgenomen te hebben van den verderen aanval af te zien, doch tot elken prijs het geschut te redden. In verband daarmee gelastte hij de brigade HILDYARD zich met twee bataljons in eerste linie te ontwikkelen, doch zich niet te zeer vast te bijten.

Het vuur der Boeren, dat eerst zeer verzwakt was, doordien zij zich tijdens de artilleriebeschieting gedekt hielden, was nu weder zeer

¹⁾ Hierin ligt eene ernstige waarschuwing. Ook bij ons bestaat volgens „C. Het Gevecht” eene op bijzonder zuinige wijze geregelde munitie-aanvulling. Geloof men inderdaad, dat dit voortdurend „va et vient” van bespanningen en gedeelten van caissons achter de batterij zal mogelijk zijn? Bij eene gedeekte stelling wordt deze er bovendien door verraden. En dan, hoeveel kader stelt onze organisatie den C. G. T. hiertoe ter beschikking? Een, zegge één korporaal!

in hevigheid toegenomen, het terrein, waarover de bataljons vooruit moesten, nagenoeg zonder eenige dekking en W.waarts van de spoorbaan slechts ± 350 M. breed.

Gegroepeerd in opeenvolgende tirailleurliniën, elke eene halve compagnie sterk, op 50 à 80 pas afstand, de manschappen met 6—8 pas tusschenruimte, ging de eerste gevechtlinie in de beste orde en met voldoende samenhang voorwaarts, elke, ook de geringste, dekking benuttende. ¹⁾ Reserve-compieën, volgden op 700 M. Inderdaad kwam men tot den Noordrand van Colenso en opende van hier een zoo hevig vuur, dat een deel der Boeren aan de overzijde de loopgraven verliet en terugvluchtte. De artillerie der Engelschen merkte wel is waar de bruine gestalten op, doch hield deze voor eigen troepen en begroette hen met „cheers”, in plaats van met projectielen. Het was nu zeker het oogenblik geweest voor LONG's artillerie om opnieuw van munities te worden voorzien, de manschappen weer in de batterijen te voeren en het gevecht te hervatten. Edoch BULLER gelastte ten 10³⁰ v.m. aan HILDYARD terug te gaan, zoodra de stukken gered zouden zijn.

Nu kwamen ook van den rechtervleugel ongunstige berichten; aan een storm op de Colenso-brug viel zonder krachtigen steun der artillerie bij dag niet te denken en zoo besloot BULLER, *ofschoon 10 van de 16 bataljons nog niet in gevecht waren geweest*, op alle punten het gevecht af te breken.

De pogingen tot het wegvoeren van het geschut waren intusschen met weinig succes herhaald, BULLER zelf was hierbij gewond, slechts 2 stukken waren weggesleept. Ten 10 uur v.m. gaf hij bevel, van verdere pogingen af te zien, besloot de stukken te laten staan en zond HILDYARD en de marinekanonnen bevel den terugtocht te beginnen.

Het losmaken ging niet snel, de bevelen hadden $\frac{1}{2}$ à $1\frac{1}{2}$ uur noodig om de bataljons te bereiken, enkele afdeelingen bereikten zij nimmer. Het gros echter was, onder dekking van het vuur der marine-artillerie, ten 2³⁰ n.m., met betrekkelijk geringe verliezen, echelonsgewijze buiten het vijandelijk vuur teruggegaan.

DUNDONALD moest door een bataljon der 6^e brigade worden bijgestaan om weder los te komen.

Het voorgevallene geeft ons de volgende opmerkingen in de pen:

1. Van een energieken aanval hebben wij niets bespeurd. Vele bataljons hebben in het geheel geen deel aan den strijd genomen en dan ook bijna geene verliezen geleden. Zoo verloor de 4^e brigade, die de 5^e of de 2^e brigade moest *steunen*, in het geheel 11 man.

2. Het is dan ook minder het leger, dat geslagen werd, dan wel de bevelhebber. De groote hitte, de verwonding, de achtereenvolgens

¹⁾ Dit was dan ook beoefend te Aldershot, waar HILDYARD twee jaar zijne brigade had opgeleid! De brigade verloor bij dezen *aanval op open terrein* en gedurende den terugtocht gezamenlijk slechts ± 180 man.

inkomende jobstijdingen, alles werkte samen. Doch ook lag de oorzaak in het feit, dat BULLER, zoowel de functiën van leider als die van aanvoerder, wilde vervullen en daardoor te zeer onder plaatselijke invloeden kwam.

3. De cavalerie, die slechts de defensieve opdracht had, de flanken te dekken, presteerde overigens niets, trachtte niet te verkennen en verloor dan ook slechts 2 man. Het dragonderregiment op den linkervleugel stond gedurende het geheele gevecht gedekt in een donga.

4. Van een inleidend gevecht, een binden van den verdediger over zijn gevechtsfront geen spoor; de inleidingsgroep, de voorhoede, ontbrak geheel en met haar vervielen de gegevens, die het inleidend gevecht moet verschaffen.

5. Waarom men, nu front en linkerflank weinig gunstige kansen boden, niet nog overging tot een krachtigen aanval op de Hlangwane valt slechts te verklaren uit de moreele depressie, waarin de bevelhebber verkeerde. ¹⁾ Er waren troepen genoeg voor beschikbaar en men had dan een der volgende dagen het behaalde voordeel kunnen vervolgen.

6. Op het gebrek aan samenwerking tusschen infanterie en artillerie werd reeds gewezen. Slechts op den linkervleugel stond de artillerie onder bevel van den Ct. der brigade, waarmede zij moest samenwerken. Overigens ressorteerde zij rechtstreeks onder den Opperbevelhebber.

7. Het achterlaten der kanonnen was een ernstig feit. Beter ware het geweest een demonstratief gevecht te blijven voeren, nu men inzag, dat de pogingen tot redding der artillerie, onder het hevige vuur, niet konden gelukken. Bij het invallen van de duisternis had men het geschut dan kunnen terugbrengen.

Thans was het een hoogst ernstig verlies, dat slechts na eenige weken kon worden aangevuld.

De Boeren hadden zich den geheelen dag tot een lijdelijk defensief bepaald, van den voorgenomen uitval van CRONJÉ was niets gekomen.

Eerst tegen 5 uur n.m. kwamen zij de rivier over en vonden nu, behalve enkele verspreide groepjes, waaronder nog 5 officieren en 64 man der batterijbedieningen, de 10 kanonnen en meer achterwaarts eenige nog gevulde caissons. De Engelsche infanterie, meest zonder munitie, gaf zich gevangen en ongehinderd brachten de Boeren hunnen buit in veiligheid.

Zoo eindigde deze eerste poging tot ontzet van Ladysmith.

De Engelschen hadden 7 officieren en 138 minderen aan dooden, 43 officieren en 719 minderen aan gewonden, 21 officieren en 199 minderen aan vermisten verloren.

De Boeren hadden 7 dooden en 30 gewonden te betreuren. Hoeveel

¹⁾ Deze heeft later verklaard, dat hij zijne troepen ongeschikt achtte voor het gevecht in dit moeilijke terrein.

munitie zij hadden verbruikt, is niet te schatten. Elk man beschikte over 350 patronen, doch sommige commando's hebben gedurende het gevecht nog om patronen gevraagd, andere daarentegen zijn niet tot vuren gekomen.

Den 16^{en} December vroeg BULLER, met het oog op de gewonden en gesneuvelden, een wapenstilstand, die door BOTHA werd toegestaan.

Den 17^{en} ging het leger op Chieveley en Frere terug.

Onder den indruk van het voorgevallene telegrafeerde de Opperbevelhebber aan LANSDOWNE, dat het ontzet voorloopig onmogelijk was, ¹⁾ terwijl aan WHITE het beruchte heliogram ²⁾ werd gezonden, met den raad te capituleeren.

Commentaar overbodig!

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ Telegram 15 December 1115 n.m., waar het o. a. luidt: „I do not now consider that I am strong enough to relieve Ladysmith. . . . I consider I ought to let Ladysmith go and to occupy good position for the defence of South Natal” enz. Zie de telegrammen in Blauwboeken II, Appendix I.

²⁾ „I tried Colenso yesterday but failed, the enemy is too strong for my force except with siege operations, and those would take a full month to prepare. Can you last so long? If not, how many days can you give me in which to take up defensive positions? After which I suggest your firing away as much ammunition as you can and make best terms you can” enz. Blauwboeken II, blz. 161.

BIJLAGE I.

Samenstelling van het legerkorps onder SIR REDVERS BULLER.

Troepen buiten divisieverband.

Korpsartillerie.

1ste afdeeling (15-ponders)	}	4e batterij veldartillerie.
		38ste " "
		78ste " "
2e afdeeling (houwitsers 12.7 cM.)	}	37ste " "
		61ste " "
		65ste " "
3e afdeeling (12-ponders)	}	Rijdende batterij G.
		" " P.

Munitiecolonnen en artilleriepark.

Cavalerie.

13e Regiment Huzaren (bestemd voor divisie-cavalerie).

Infanterie.

I. Royal Scots.

Genie.

26ste Veldcompagnie; detachement pontonniers A.

1ste Telegraafafdeeling, 1ste en 2e luchtscheepvaart-afdeeling.

10e Spoorweg-compagnie, 31ste vesting-cie., veldgeniepark N°. 1.

Voorts:

Veldhospitaal, verplegingstrein, veldbakkerij, enz.

1ste Divisie (METHUEN).	2e Divisie (CLERY).	3e Divisie (GATACRE).
1ste Brigade (COLVILLE).	3e Brigade (WAUCHOPE).	5e Brigade (HART).
III. Grenadier Guards.	II. Royal Highlanders.	I. Royal Inniskilling Regt.
I. Coldstream "	I. Highland Light Inf.	II. Royal Irish Rifles.
II. " "	II. Seaford Highlanders.	I. Connaught Rangers.
I. Scots " "	I. Argyll and Sutherl. "	I. Royal Dublin Fusiliers.
Veldhosp., verpl. trein.	Veldhosp., verpl. trein.	Veldhosp., verpl. trein.
2e Brigade (HILDYARD.)	4e Brigade (LYTTELTON).	6e Brigade (BARTON).
II. Royal West Surrey Regt.	II. Scottish Rifles.	II. Royal Fusiliers.
II. Devonshire Regt.	III. Kings Royal Rifle Corps.	II. Royal Scots Fusiliers.
II. West Yorkshire Regt.	I. Durham Light Infantry.	I. Royal Welsh "
II. Royal East Surrey Regt.	I. Rifle Brigade.	II. Royal Irish "
Veldhosp., verpl. trein.	Veldhosp., verpl. trein.	Veldhosp., verpl. trein.
Afdeeling { 7e battij v.a. (15-ponders) { 14e " " { 66ste " "	Afdeeling { 63ste battij v.a. (15-ponders) { 64ste " " { 73ste " "	Afdeeling { 74ste battij v.a. (15-ponders) { 77ste " " { 79ste " "
Munitie-colonne.	als hierneven.	als hierneven.
17e Cie. veldgenietroepen.	11e " "	12e " "
Veldhospitaal.	" "	" "
Verplegingstrein.	" "	" "

Cavalerie-divisie (FRENCH).

1ste Brigade (BABINGTON).	2e Brigade (BRABAZON).
6e Regiment Gardedragonders.	1ste Regiment Dragonders.
10e " Huzaren.	2e " "
12e " Lansiers.	6e " "
Rijdende batterij R.	Rijdende batterij O.
Munitiecolonne.	als hierneven.
Detachement Genie.	"
Bataljon bereden infanterie, van	"
4 Cieën, en 2 sectiën mitrailleurs.	"
Veldhospitaal.	"
Verplegingstrein.	"

Etappe-troepen (SIR FORESTIER WALKER).

- II. Northumberland Fusiliers.
- II. Somersetshire Light Infantry.
- II. Duke of Cornwall's Light Infantry.
- I. Welsh Regiment.
- II. Northamptonshire Regiment.
- II. Shropshire Light Infantry.
- I. Gordon Highlanders.

Geneeskundige dienst, treinen enz.

Totaal generaal: 1721 officieren,
44.977 minderen,
8.093 paarden en muilieren,
965 voertuigen.

Op het bericht van het ongeval bij Nicholson's Nek werden voorts gemobiliseerd: I. Suffolk, I. Essex, I. Derbyshire Regt. en eene bergbatterij, en op 11 November op aanvraag van BULLER de 5e Infanterie-divisie (8 bataljons, 3 batterijen en 1 regiment Huzaren) met 3 rijdende batterijen onder WARREN.

Nederland en België.

DOOR

F. E. M. DIEKHOF.

Eerste-Luitenant der Veldartillerie.

(Vervolg van blz. 283.)

II.

De weermacht van België en Nederland.

Hij, die de geschiedenis van de weermacht van België en Nederland, zoowel in de laatste helft der vorige eeuw als in den tegenwoordigen tijd gevolgd heeft, de onderscheidene, over dit onderwerp in beide landen gewisselde gedachten heeft nagegaan, en de uitingen bestudeerd, die op verschillende tijdstippen zoo in de Nederlandsche Staten-Generaal als in de Kamer van Vertegenwoordigers en in den Senaat in België vernomen zijn, moet noodzakelijk tot de gevolgtrekking komen, dat die weermacht niet is, wat zij wezen moet. Want uit vele dier uitingen toch, blijkt onmiskenbaar wantrouwen in de kracht, die de weerbaarheid der beide natiën vertegenwoordigt, en dientengevolge dikwijls mismoedigheid ten opzichte van de toekomst der beide volkeren. Wel wordt dit wantrouwen voortdurend door de Regeeringen en door gezaghebbende personen weersproken, maar met hardnekkigheid keert het steeds terug, vooral, nu men meent in den algemeenen wereldvrede en de ontwapening het middel te zien om aan de volmaking der weerbaarheid van beide natiën te ontkomen.

En toch, wanneer wij de materiele factoren, die voor eene goede weermacht noodig zijn, in beide landen beschouwen, dan kan men niet zeggen, dat zij ontbreken. Het geld, noodig voor de instandhouding van het leger, wordt met bereidwilligheid en op ruime schaal toegestaan; de bewapening kan de vergelijking met die van andere Europeesche Mogendheden glansrijk doorstaan; de opleiding der aanvoerders kan wedijveren met elke dergelijke opleiding in een modernen Staat. Daar, waar zoowel de Belgische als de Nederlandsche officier in het gevecht optreedt, toont hij zich geheel voor zijne taak berekend; de Nederlandsche en Belgische soldaat behoeft, wat discipline, ontwikkeling, enz. betreft, de vergelijking met geen anderen Europeeschen soldaat te vreezen; op het gebied van den vestingbouw zijn in beide landen grootsche werken, zelfs in ruime mate, aangelegd.

Niettegenstaande nu de factoren, om in materieelen zin een goed leger samen te stellen, ruimschoots aanwezig zijn, heeft toch de kleinmoedigheid en het wantrouwen in de toekomst, die helaas, nog vele kringen in beide natiën bezielen, niet nagelaten haren invloed op de legers te doen gevoelen. Hoezeer ook de krijgsgeschiedenis dag aan dag voorbeelden geeft, dat slechts zulk een leger zijn doel bereikt, dat het volle vertrouwen in zijne kracht bezit, hoezeer ook talentvolle mannen in beide landen voortdurend hun stem verheffen tegen het zich overgeven aan dat gevoel van zwakheid, het leger blijft in deze eene trouwe afspiegeling van het beeld der natie, waartoe het behoort, en neemt als zoodanig elementen van zwakheid in zich op. Bij het ontwerpen van oorlogsplannen, het samenstellen van reglementen, het vaststellen van organisatiën kan die noodlottige geest zich doen gevoelen en zodoende op het beslissende oogenblik de nederlaag in plaats van de overwinning te voorschijn doen komen. Niet genoeg kan men dan ook, zoowel aan het Belgische als aan het Nederlandsche volk de overtuiging opdringen, dat hunne weerbaarheid hen voldoende in staat stelt, elken aanvaller buiten de landpalen hunner gewesten te houden. Als zoodanig zou de wetenschap, dat het Belgische leger in de ure des gevaars kan rekenen op het Nederlandsche leger, en omgekeerd, er veel toe kunnen bijdragen, dat die geest van kleinmoedigheid en zwakte in beide volkeren zou kunnen gerekend worden te behooren tot een slechten en verleden tijd. Mogen wij hier tot slot van deze beschouwingen aanhalen de woorden, gesproken door den toenmaligen Majoor CUVELIER van het Belgische leger in eene voordracht, gehouden voor het officierskorps van het garnizoen Brussel, daar waar hij spreekt over de taak van het Belgische leger:

„Si la force matérielle est un puissant facteur à considérer dans les armées modernes, la force morale, qui tient à l'ordre, à la discipline, au courage; celle qui domine un peuple exaspéré, se soulevant tout entier pour repousser une agression injuste, révoltante, ne saurait être méconnue.

Ce ne sont pas les gros effectifs, qui font les grandes victoires. Nous avons eu l'honneur de développer un jour ce thème dans une autre enceinte.

Plus d'une fois, les projets ambitieux d'une grande puissance sont venus se briser avec éclat contre le bouclier d'airain d'un petit peuple. Pourquoi? Parce que d'un côté, on cherchait gloire et conquête; de l'autre un petit peuple ne prenait les armes que pour le triomphe de la justice et la défense de sa liberté.

Avec un personnel dirigeant éclairé et des gradés instruits doués d'une grande supériorité morale, notre armée, à laquelle on infusera bientôt un sang nouveau, animée d'un excellent esprit et d'une discipline inébranlable, pourra attendre les évènements avec confiance.”

Bespreekt hij nog het defensief-offensief, als zijnde de beste vorm, waarin het Belgische leger zijn taak zou kunnen volbrengen, met den steun van het Nederlandsche leger vertrouwen wij, dat hij het offensief

zou verkiezen tegen elkeen, die binnen de Nederlandsche en Belgische gewesten mocht willen doordringen.

Zijn de dagen der lijdensgeschiedenis van de Nederlandsche weermacht maar al te goed bekend, zoo is men hier toch door de Militiewet van 1901 in een toestand gekomen, waarop met vrucht voortgebouwd kan worden. Moge men deze Wet ook niet als volmaakt kunnen beschouwen, zoo is toch met ijver en toewijding daaruit veel goeds te maken en door het beginsel der persoonlijke dienstvervulling kan zij op den duur bijdragen tot het vormen van een krachtig weerbaar geheel. In België is men op het punt der persoonlijke dienstvervulling nog niet geslaagd en stuit men voortdurend op den onwil van een gedeelte der natie om dit beginsel te aanvaarden. Toch zal ook daar eenmaal dat beginsel doordringen, zoo noodig om een leger te verkrijgen, dat werkelijk het geheele volk vertegenwoordigt, en in zichzelf ontwikkeling genoeg bezit, om altijd over goede aanvoerders te kunnen beschikken. De goede eigenschappen van het Belgische volk, het uitstekende officierskorps maken evenwel, dat, niettegenstaande het ontbreken van den persoonlijke dienstplicht, het leger aldaar alle achting verdient en in oorlogstijd een niet genoeg te waardeeren steun zou opleveren.

Het Belgische leger heeft in 1870 voor het eerst, na de jaren van 1830—'39, de mobilisatieproef doorstaan. Wel werden er toen vele gebreken ontdekt en kon men in plaats van eene legersterkte van 100.000 man slechts 80.000 man onder de wapenen brengen, toch heeft de indruk, dien het Belgische leger op de strijdende partijen maakte, zwaar genoeg gewogen bij het bepalen der handelingen van beide oorlogvoerende machten. In 1867 werd door Keizer NAPOLEON III de Generaal LEBRUN naar België gezonden met het doel, eene studie te maken van het Belgische leger, om na te gaan in hoeverre dit eene macht was, waarmede men rekening moest houden bij den toen reeds dreigenden oorlog met Pruisen. Het rapport, dat de Generaal LEBRUN bij zijne terugkomst in Frankrijk over het Belgische leger uitbracht, was zeer gunstig, vooral wat de Belgische artillerie betrof, en liet niet na in de Fransche regeeringskringen den indruk te vestigen, dat het Belgische leger zeer goed bij machte was, de onzijdigheid van België te handhaven en daardoor de noordgrens van Frankrijk te dekken. Het denkbeeld van DUCROT in September 1870, om zich van uit Sedan door België een weg te banen naar de vestingen op de noordelijke grens van Frankrijk, is voornamelijk opgegeven op grond van de overweging, dat men zich daardoor in het Belgische leger een tweeden vijand zou scheppen, die inzonderheid door zijne artillerie een niet gering te schatten tegenstander zou zijn.

Het Belgische leger formeerde in 1870 een veldleger en een leger van Antwerpen; tot het laatste behoorde tevens het gedeelte van het leger, benoemd voor de bezettingen van Luik, Namen, Hoey, Diest, Termonde en Gent.

Het veldleger bestond uit twee legerkorpsen, eene cavaleriedivisie

en eene artilleriereserve. Het I^{ste} korps was geformeerd uit 3 divisieën; het IIe uit 2 divisieën, waarvan ééne divisie bestemd was tot „division mobile du camp retranché d'Anvers”, zoodat het geheele veldleger eene sterkte had van:

52 bataljons,
30 eskadrons,
14 veld- en
4 rijdende batterijen.

Het leger van Antwerpen was samengesteld uit de 4e en 5e bataljons der regimenten infanterie, de vestingartillerie, compagnieën genietroepen en bataljons gemobiliseerde „Garde civique”.

Na 1870 werd ernstig gewerkt om de gebreken, die in dat jaar in de organisatie en mobilisatie aan het licht waren gekomen, weg te nemen, wat evenwel vele moeilijkheden met zich bracht, daar verscheidene pogingen tot verbetering door een deel der natie met wantrouwen werden begroet en op verzet van die zijde stuitten. Evenwel ook hier kwam men door de nederlagen, die Spanje en de Zuid-Afrikaansche republieken ondergingen, meer algemeen tot het besef, dat het onderhouden eener goede weermacht een der hoogste plichten van den Staat is, en al mocht men er niet in slagen het beginsel van den persoonlijken dienstplicht te doen zegevieren, toch werd bij de wet van 21 Maart 1902 de legersterkte meer in overeenstemming gebracht met de eischen van den tijd en de oprichting van reserveformaties bevorderd.

Deze wet is in België niet zonder strijd tot stand gekomen, inzonderheid is door vele bevoegden veroordeeld het stelsel van vrijwilligers, welk stelsel door deze wet aangemoedigd wordt, om, zonder verhooging van het militiecontingent, toch het leger op de vereischte sterkte te brengen.

De Minister van Oorlog heeft evenwel in eene der zittingen van de Belgische Kamer verklaard, dat hij er voor in stond, dat de oorlogsterkte van 180.000 man bereikt zou worden, terwijl reeds vroeger de verklaring was afgelegd, dat het vrijwilligerstelsel, zooals het in de wet is neergelegd, moest beschouwd worden als een „essai loyal et sincère”, en dat de Regeering niet zou aarzelen het voorstel te doen tot verhooging van het militiecontingent, indien bleek, dat het vereischte aantal vrijwilligers niet werd bereikt.

Bij Koninklijk Besluit van 24 November 1902 is de nieuwe vredesorganisatie van het leger vastgesteld. Hierbij zijn in hoofdzaak gevolgd de voorstellen van de „Commission militaire”, ingesteld bij Koninklijk Besluit van 10 November 1900. De organisatie van een regiment infanterie is in dier voege gewijzigd, dat het nu, in plaats van uit 5 bataljons, bestaat uit 3 actieve bataljons, één reserve-bataljon en twee vesting-bataljons, benevens een depôt.

De organisatiën der cavalerie en der bereden artillerie hebben geen noemenswaardige wijzigingen ondergaan; bij het laatste wapen moet men evenwel in aanmerking nemen, dat omtrent de definitieve invoering

van het snelvuurgeschut nog geen beslissing is genomen en vermoedelijk de nieuwe organisatie der bereden artillerie daarop wacht. Volgens verklaringen der Regeering ligt het toch in het voornemen het aantal batterijen met 18 uit te breiden.

De vroegere organisatie der vestingartillerie is vervallen; in stede van vijf regimenten vestingartillerie zijn nu getreden drie afdelingen, n.l.

1°. de vestingartillerie van de positie van Antwerpen.

2°. idem van de positie van Luik.

3°. idem van de positie van Namen.

Uit de verschillende discussiën, gevoerd bij de behandeling der legerwet van 21 Maart 1902, is af te leiden, dat het veldleger, evenals vroeger, zal bestaan uit vier divisiën infanterie en 2 cavaleriedivisiën.

Volgens de voorstellen der „Commission militaire” zou de divisie infanterie bestaan uit:

1 bataljon Karabiniers;

3 infanteriebrigaden; de eerste twee bestaande uit 2 regimenten, ieder van 3 actieve bataljons, de derde uit 2 regimenten, ieder van 2 reserve-bataljons;

2 eskadrons cavalerie;

2 regimenten veldartillerie, ieder à 6 batterijen;

1 compagnie genietroepen;

1 telegraafafdeeling;

2 artillerie- en 2 infanteriemunitiecolonnes, benevens de verder noodige treinen.

De totale sterkte eener divisie zou ruim 21.000 man bedragen.

De cavaleriedivisie zou geformeerd blijven, zooals thans het geval is, n.l. uit 2 brigades, ieder van 2 regimenten, elk sterk 4 eskadrons, benevens 2 rijdende batterijen, terwijl aan het Algemeene Hoofd-Kwartier zou worden toegevoegd o.a. één bataljon wielrijders.

Het geheele veldleger bereikt aldus eene sterkte van ongeveer 95.000 man.

Het is evenwel te hopen, dat van de 80.000 man, die het bezettingsleger der verschillende sterkten moeten uitmaken, een goed deel zoodanig georganiseerd wordt, dat dit ook in staat is deel te nemen aan de operatiën van het veldleger.

Voor al in een land als België, dat op het gebied van verkeerswegen zoo uitstekend voorzien is, kan de tijd, noodig voor zulk eene toevoeging, geen gewicht in de schaal leggen.

Ofschoon de organisatie en oefening der „Garde civique” nagenoeg de zelfde gebreken aanwijst, als onze eerlang op te heffen schutterij, zoo heeft toch hare houding bij de oproerige bewegingen van 1902 bewezen, dat het haar niet geheel aan kracht ontbreekt, terwijl men aan de, uit haar georganiseerde, speciale korpsen de militaire waarde niet geheel mag ontszeggen. Evenals zij in 1870 deel uitmaakte van de bezettingen der vestingen, zoo zal zij ook nu in oorlogstijd, al is het ook in een later stadium, kunnen bijdragen tot de verdediging van het Belgisch grondgebied.

Met de organisatie van het leger is ook de toestand van het Belgische vestingstelsel door de „Commission militaire” in onderzoek genomen.

De scheiding van België en Oud-Nederland in 1830 bracht België in het bezit van de vestingwerken, die volgens de plannen van den HERTOG VAN WELLINGTON in de jaren 1815—1829 met behulp van Engelsch geld in de Zuidelijke Nederlanden waren gebouwd. De Mogendheden wilden evenwel hun werk van 1815 niet zonder voorbehoud in handen van België laten en, alhoewel deze jeugdige Staat tegen de inmenging protesteerde, werd toch bij tractaat van 14 December 1831 bepaald, dat een gedeelte dier vestingwerken, n.l. die van Meenen, Ath, Bergen, Philippeville en Marienburg zouden worden geslecht, terwijl de overige door België in goeden staat moesten gehouden worden.

Deze waren in 1ste linie Nieuwpoort, IJperen, Doornik, Charleroi, Namen, Dinant, Hoey en Bouillon, in 2^e linie Ostende, Gent, Termonde, Antwerpen, Diest en Oudenaarde. Bij een geheim verdrag werd tevens bepaald, dat, in geval van dreigend oorlogsgevaar, Pruisen het recht had de versterkingen aan de Maas te bezetten, terwijl Engeland alsdan de bezetting op zich zou nemen van de versterkingen in Vlaanderen, beide onder waarborging van België's onzijdigheid.

Doordat Nederland evenwel eerst in 1839 toestemde in de onafhankelijk verklaring van België en het tractaat bepaalde, dat de slooping in 1833 moest zijn afgelopen, heeft de uitvoering van de, in dat tractaat opgenomen, bepalingen nooit plaats gehad.

Het bovengenoemde geheime verdrag, dat in 1863 werd bekend gemaakt, is in de zitting van de Belgische Kamer van 13 Augustus 1891 door den toenmaligen Minister BEERNAERT voorgoed naar de historie verwezen. De aanleg van de nieuwe Maasversterkingen werd toen namelijk van Fransche zijde met dit geheim verdrag in verband gebracht.

De grondslagen van het tegenwoordige Belgische vestingstelsel werden neergelegd in de voorstellen van de Commissie voor de landsverdediging van 1851, n.l.

- 1° het slechten van het meerendeel der bestaande vestingwerken te Meenen, IJperen, Ath, Philippeville en Marienburg;
- 2° het inrichten van een geretrancheerd Kamp te Antwerpen, om daardoor deze plaats te maken tot het centrale reduit der landsverdediging.

Op dezen grondslag werd in 1859 de wet aangenomen, waardoor de stelling van Antwerpen, ontworpen volgens de plannen van den Generaal BRIALMONT, hare groote uitbreiding verkreeg, en die haar toenmaals maakte tot eene der sterkste wapenplaatsen van Europa.

De gebeurtenissen van 1870/71 en de daarop volgende versterking van de Duitsche en Fransche grens deden in België de vrees ontstaan, ook in verband met beschouwingen, die over een toekomstigen Fransch-Duitschen oorlog geleverd werden, dat zijne onzijdigheid bij zulk een oorlog ernstig gevaar zou kunnen loopen. Tegen deze schending van grondgebied meende men niet beter te kunnen waken, dan door de

verbetering der vestingwerken bij Namen en Luik, waardoor het bezit der Maaslinie voor België verzekerd werd. Mochten ook al van Fransche zijde, in verband met het meergenoemde geheime verdrag, tegen den aanleg dier versterkingen bedenkingen geopperd worden, België heeft zich daaraan niet gestoord en zodoende een krachtigen steun tot stand gebracht voor de eventueele verdediging van het Belgische grondgebied. Moet men aan de stelling van Antwerpen zeer zeker eene groote waarde toekennen, inzonderheid, doordat zij in staat stelt de verbinding met het buitenland open te houden, niet te ontkennen valt het, dat, als het Belgische leger eenmaal binnen die stelling teruggetrokken en deze door den vijand ingesloten is, het hoogst waarschijnlijk uiterst moeilijk zal zijn uit deze stelling weder offensief op te treden. Hoe langer het mobiele leger dus in het open veld stand houdt, des te gunstiger zijn de kansen voor den goeden uitslag. Deze kansen worden in hooge mate bevorderd door het vrije bezit der Maaslinie, want zoowel de aanvaller uit het Zuiden, als die uit het Oosten, heeft voor het welslagen zijner onderneming beslist het bezit der Maaslinie noodig. Zijn de Maasversterkingen eerst omstreeks 1890 aangelegd, toch reeds veel vroeger werd in België de groote waarde van de Maas voor de verdediging des lands gevoeld en herhaalde malen is van verschillende zijden het nut der Maasversterkingen betoogd.

„La ligne de la Meuse est appelée à jouer dans notre défense le rôle le plus considérable. C'est notre ligne stratégique par excellence, c'est la route de nos alliés, de nos libérateurs, de quelque côté qu'ils viennent, c'est la position unique, qui oblige l'ennemi, quel qu'il soit, à ajourner l'exécution de ses projets sur la capitale, qui prolonge longtemps notre défense, même dans le cas où nous serions seuls à lutter”, verkondigde de, toenmalige, Luitenant van den Generalen staf CAMBRELIN reeds omstreeks 1860.

De Generaal RENARD zeide in de zitting van de Belgische Kamer van 28 Januari 1868: „La Meuse jouera un grand rôle, si la guerre a lieu sur notre territoire, soit que nous ayons à nous défendre seuls contre une invasion, soit que des puissances belligérantes choisissent notre pays comme champ de bataille. La Meuse exercera une grande influence sur les opérations et sera d'un puissant secours pour celui qui en sera le maître”.

Zoals wij reeds opmerkten, heeft bovengenoemde „Commissie militaire” ook omtrent het vestingstelsel van België een rapport uitgebracht.

Terwijl zij voorstelt de vestingwerken van Diest te slechten, wil zij, met behoud van de forten rondom Luik en Namen en de versterkingen bij Hoey en Termonde, aan de stelling van Antwerpen eene aanzienlijke uitbreiding geven.

Hiertoe zou de bestaande enceinte geslecht en gebracht worden in den kring der oude forten, terwijl in de lijn van Waelhem, Duffel en Lierre een kring nieuwe forten zou worden aangelegd. De verdediging van den linkeroever zou ook vooruitgebracht worden, terwijl voor de

verdediging der Schelde nieuwe forten waren op te richten ter hoogte van Berendrecht. Volgens bericht in de Belgische bladen zijn in 1902 twee nieuwe forten aanbesteed, één te Stabroek en één te Wavre St. Cathérine. Hieruit zou men kunnen afleiden, dat de Regeering de voorstellen der „Commission militaire” volgt.

Uit bovenstaande schets moge blijken, dat onze zuidelijke naburen in hun leger en vestingstelsel eene kracht bezitten, die, bij een eventueel samengaan met ons land, van geen gering gewicht is. Alvorens tot eene beschouwing over deze samenwerking in oorlogstijd over te gaan, moge nog eene schets van het leger en het vestingstelsel in Nederland voorafgaan.

Terwijl bij de Wet van 22 Juli 1899 de persoonlijke vervulling van den dienstplicht werd vastgesteld, bracht de Wet van 24 Juli 1901 aan het leger eene aanzienlijke uitbreiding van sterkte. Te gelijker tijd werd besloten tot de geleidelijke afschaffing van de schutterij en trad daarvoor in de plaats de landweer, welke zou bestaan uit dienstplichtigen, die bij het leger gediend hadden. Het jaarlijksch contingent werd gebracht op 17.500 man met een dienstdag van 8 jaren bij het actieve leger en 7 jaren bij de landweer.

De te verwachten reorganisatie van het leger is nog niet geheel bekend, intusschen is het te wenschen, dat deze eene zoodanige zij, dat het grootste gedeelte der eenheden bij het veldleger kan worden ingedeeld, opdat *dit* zoo sterk mogelijk zij. In verband met de sterkte der militiecontingenten kan het Nederlandsche veldleger eene sterkte van 100.000 man bereiken. Deze kan evenwel op een gegeven oogenblik zeer goed vermeerderd worden, daar ook Nederland beschikt over een uitgebreid net van goede verkeerswegen, zoowel te land als te water, en daarvan dus ook gebruik kan gemaakt worden om bezettingen van liniën en stellingen op het beslissende oogenblik, voor zoover zij gemist kunnen worden, bij het veldleger aan te trekken. In dit opzicht is het ook te wenschen, dat de organisatie, oefening en uitrusting met geschut der vestingartillerie eene zoodanige worde, dat zij niet meer uitsluitend aan hare liniën en forten gebonden is, doch ook kan medewerken tot het welslagen der verdediging op het punt, waar de beslissing zal vallen.

In het onlangs verschenen werk van den BARON GUILLAUME: „L'Escaut depuis 1830”, zegt de Schrijver omtrent de samenwerking van Nederland en België in tijd van oorlog:

„Les relations pleines de sympathie et de confiance, basées sur une estime réciproque, qui unissent la Belgique et la Hollande ont fréquemment inspiré des projets d'alliance. On n'a jamais mis en doute, que au point de vue du maintien de leur indépendance et de leur neutralité les intérêts des deux pays sont identiques et qu'aucun des deux ne saurait rester indifférent au sort de l'autre, mais on s'est demandé, à quel point la constitution internationale de la Belgique lui permettait de contracter des alliances. Le problème est délicat et sa solution ré-

clamerait certaines distinctions, mais son examen nous ferait constater que rien ne pourrait s'opposer, au point de vue du droit positif, à des échanges de vues avec nos voisins du nord au sujet de nos moyens respectifs de défense; de semblables „conversations” pourraient avoir, croyons nous, de sérieux avantages pour les deux pays.

Il semble incontestable cependant, qu'aucune vue d'ensemble, qu'aucune recherche de concours mutuel, n'a présidé jusqu'ici à l'élaboration des plans de défense des deux pays”.

Daarna een overzicht gevende van het verdedigingsstelsel van Nederland gaat de schrijver voort:

„Quoi qu'il en soit, tel que sont placés les redans des deux systèmes de défense belges et hollandais, il reste entre eux, sur l'Escaut et sur la Meuse, une trouée, qui rend difficile une action commune des deux armées.

Espérons que, au jour du danger, une Puissance amie, sur laquelle la Belgique s'est toujours cru le droit de compter, une puissance, qui en toutes circonstances et dès les premiers jours nous a donné tant de marques de sympathie éclairée, espérons, qu'elle se chargera d'opérer au moyen de sa flotte la jonction entre ces deux centres de défense”.

Niet alleen uit bovenstaande woorden, maar ook uit andere Belgische geschriften, blijkt het leedwezen, dat men in België gevoelt over het niet opnemen van de Limburgsche Maas in het Nederlandsche vestingstelsel. Zelfs is er, bij den aanleg der Belgische Maasversterkingen, sprake van geweest een sperfort te bouwen aan den spoorweg Maastricht-Hasselt-St. Truijen-Gembloux, ter hoogte van St. Truijen, waarbij gezegd werd, dat dit niet noodig zou zijn, indien Nederland zijn Maasovergangen door versterkingen dekte. Daargelaten nog de groote kosten, die de bouw van versterkingen aan de Nederlandsche Maas zou medebrengen, kosten, die veel beter aan het leger kunnen besteed worden, dat bij slot van rekening toch de hoofdtaak der verdediging op zich moet nemen, blijft de aanleg dier versterkingen met het oog op de nabijheid der grens zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk. Ging men er toch toe over de Maas te versterken, dan zoude men dit moeten doen, om zich het volle bezit der rivier te verzekeren, door den aanleg van dubbele bruggenhoofden bij Venloo en Maastricht en van een fort te Roermond. Hierbij stuit men evenwel op het bezwaar, dat de forten van zulk een bruggenhoofd, op den afstand, waarop zij van de brug moeten verwijderd zijn, bij Venloo op Duitsch grondgebied, bij Maastricht op Belgisch territoir zouden komen te liggen, terwijl de strook Nederlandsch grondgebied op den rechteroever der Maas te smal is, om er op te rekenen, daar operatief met het veldleger te kunnen optreden. Legt men te Maastricht, Roermond en Venloo, daarbij misschien ook bij Gennep, sperforten aan, dan achten wij het weerstandsvermogen en de beschermende werking van zulk een fort te gering, om daarvoor de aanzienlijke, daaraan verbonden kosten te maken. Bovendien zou België nog een fort bij Maaseyck moeten bouwen. Dit alles

te zamen genomen, achten wij het verkieslijker de verdediging van het Maasfront aan het veldleger op te dragen. De inbezitname van de Nederlandsche Maas door een vijandelijk leger wordt eerst dan voor België gevaarlijk, als het Nederlandsche veldleger gedwongen wordt het veld te ruimen. Door de vereeniging van het Belgische en het Nederlandsche leger in het open veld na te streven, zal het behoud der Maaslinie onmiddellijk verzekerd kunnen worden.

Het zou evenwel aanbeveling verdienen de garnizoenen van Maastricht, Venloo en Roermond in dier voege te vermeerderen, dat deze plaatsen, of liever de Maasovergangen aldaar, niet bij den eersten aanloop in handen des vijands kunnen vallen.

Brengt men het garnizoen van Maastricht op twee bataljons, dan kunnen deze in oorlogstijd versterkt worden met één reserve-bataljon. Voegt men daaraan toe de 2 landweer-bataljons Maastricht en Sittard en eene compagnie landweer-vestingartillerie, dan is Maastricht voldoende gedekt, om de komst van het veldleger af te wachten. Bij de samenwerking met België verzekert het garnizoen Maastricht de verbinding van dit land met Nederland.

Geeft men verder aan Roermond en Venloo ieder een bataljon als garnizoen, dan kan dit in oorlogstijd gebracht worden op $1\frac{1}{2}$ bataljon + een landweer-bataljon voor elk dier garnizoenen. Een regiment Huzaren kan hieraan toegevoegd worden.

Wij kunnen ons dan ook niet vereenigen met de uitspraak van den BARON GUILLAUME, dat het niet versterkt zijn van de Limburgsche Maas de samenwerking der Belgische en Nederlandsche legers ernstig zou kunnen belemmeren.

Tot de hulp, die Nederland in oorlogstijd aan België kan verleen, behoort zeker wel in de eerste plaats het vrijhouden der Schelde voor de Belgische schepen en het verdedigen dier rivier tegen vijandelijke schepen, die de Schelde willen opvaren. Niet alleen toch, wordt op deze wijze de totale insluiting van Antwerpen belet, maar ook de voortdurende verbinding van Noord- en Zuid-Nederland, die een aanvaller zeker zal trachten te verbreken, wanneer beide landen zich tot gemeenschappelijk handelen verbonden hebben, blijft behouden. Wanneer dan ook nu voor Nederland moest ontworpen worden een vestingstelsel, rekening houdende met een eventueel samengaan met België in oorlogstijd, dan zou in dat stelsel zeker passen het versterken van Vlissingen en Breskens. Nu evenwel indertijd bij het ontwerpen van het Nederlandsche vestingstelsel, zooals het thans nog bestaat, op die samenwerking niet gerekend is, en de Nederlandsche Staat nog staat voor groote uitgaven, ten behoeve van de in gang zijnde vermeerdering en reorganisatie van het leger, zou het geen aanbeveling verdienen, thans nog tot den aanleg van versterkingen bij Vlissingen en Breskens over te gaan. Te meer, nu Nederland meer landinwaarts bij Neuzen en Ellewoutsdijk, twee punten bezit, die, zij het ook niet de geheele Schelde, toch een groot deel daarvan voor eene vijandelijke vloot kunnen afsluiten. Deze vestingwerken

zouden evenwel in eene hoogere klasse moeten gerangschikt worden, terwijl een groot gedeelte der vesting Terneuzen, als zijnde bij eene samenwerking met België van geen nut, zou kunnen vervallen. Al mocht de Regeering komen tot de, reeds dikwijls besproken, transactie met de gemeente Neuzen, zoo achten wij het toch aanbevelenswaardig de kustbatterij daar ter plaatse te behouden. Verlegging dier batterij naar Vlissingen zou weinig doeltreffend zijn en den bouw van meerdere werken na zich sleepen, waartoe wij niet zouden wenschen over te gaan. Bij de beschouwing van eene mogelijke vijandelijke handeling op de Schelde moet men in acht nemen, dat, al is eene vijandelijke vloot meester van de reede van Vlissingen, zij de Schelde toch niet zal binnendringen, voordat zij meester is van Walcheren, Zuid-Beveland en Staats-Vlaanderen. De moeilijkheden, die het beheerschen der rivier medebrengt, wanneer men niet meester is van de oevers daarvan, zijn te groot, dan dat een vlootvoogd zich daaraan wagen zal. Het bezit van Walcheren, Zuid-Beveland en Staats-Vlaanderen kunnen wij echter, in vereeniging met België, elken vijand betwisten, terwijl de Nederlandsche marine, c.q. gesteund door de Belgische, den vijand op de reede van Vlissingen voortdurend bestoken, zoo niet het verblijf aldaar onmogelijk maken kan.

Zooals boven reeds gezegd is, werd op de medewerking van België in oorlogstijd bij de totstandkoming van het Nederlandsche vestingstelsel niet gerekend. Zelfs was de Zuider Waterlinie bestemd om van daaruit offensief tegen een aanval uit het Zuiden op te treden. Nadat evenwel de verstandhouding met België verbeterd was en ten duidelijkste bleek, dat men van die zijde niets te vreezen had, terwijl tevens het besef doordrong, dat er te veel vestingen in het stelsel waren, is men langzamerhand overgegaan tot een meer geconcentreerd stelsel, dat ongeveer de beide provinciën Holland omvat. De Vestingwet van 1874 baseerde zich op de geringe getalsterkte van ons jong en in den krijg onervaren leger; men meende, dat men dit leger niet mocht blootstellen aan de gevaren, die het zou loopen, indien men de krachtige verdediging reeds aan de grenzen begon. Nu evenwel op dit punt eene andere meening omtrent onze landsverdediging zich heeft baan gebroken, hebben de bestaande vestingwerken hunne waarde toch niet geheel verloren, omdat het mogelijk is, om met behulp daarvan, het veldleger sterker en op meer verwijderde punten te doen optreden, dan anders het geval zou mogen zijn. Bij een eventueel samenwerken met België kan het zeer goed mogelijk zijn, dat het Nederlandsche veldleger optreedt in Brabant, of zelfs in België; de wetenschap, dat het hart des lands dan niet onbeschermd achterblijft, zal het vertrouwen in den goeden uitslag van den oorlog versterken. Zelfs zonder alle vestingwerken in overeenstemming te willen brengen met de eischen der moderne versterkingskunst, zullen zij het bij hun bouw beoogde nut toch kunnen opleveren, mits men slechts het veldleger niet aan de versterkingen bindt.

Toch bieden de stelling van Willemstad en het Zuidelijk gedeelte der Nieuwe Hollandsche Waterlinie nog steunpunten in Noord-Brabant

aan. Wel is waar geven deze geen zuiver beeld van eene z.g. offensieve stelling, maar zij kunnen toch in beperkte mate daarvoor dienst doen, terwijl onze toekomstige mobiele vestingartillerie daar steun zal verleen, waar deze het meest gewenscht is.

Hebben wij boven, bij de verdediging der Schelde, reeds op de hulp der Nederlandsche marine gerekend, in het algemeen kan zij bij de kustverdediging een krachtigen steun bieden. Haar operatieveld zou, bij eene samenwerking met België, uitgebreid worden met de Belgische kust en als zoodanig zou het niet anders dan toe te juichen zijn, als België overging tot het vormen eener oorlogsmarine. Inzonderheid voor het verdedigen van de Schelde-toegangen zou onze marine in de Belgische schepen een goeden steun vinden.

Hebben wij in de vorige bladzijden een overzicht gegeven van de Belgische en Nederlandsche weermacht, wij hopen, dat iedereen daaruit de overtuiging zal mogen putten, dat beide landen, in tijd van oorlog samenwerkende, eene geduchte kracht kunnen ontwikkelen. Steunende op die kracht, behoeven wij het vertrouwen in onze toekomst niet te verliezen, noch bij internationale conflicten de hulp van derden in te roepen, eene hulp, waarop gezinspeeld wordt in het boven aangehaalde werk: „L'Escaut depuis 1830”, maar die, wanneer zij ooit geboden werd, door ons vermoedelijk duur zou moeten worden betaald.

In eene volgende aflevering hopen wij uiteen te zetten, op welke wijze de samenwerking van Nederland en België in oorlogstijd kan verkregen worden.

(Wordt vervolgd.)

De strengen der Veldartillerie.

Het was mij zeer aangenaam in „De Militaire Spectator” van Maart j.l. een artikel van den Luitenant-Kolonel GIEL over bovenstaand onderwerp aan te treffen, omdat daaruit blijkt, dat de door mij in het Octobernummer, 1903, neergeschreven regelen niet aan de aandacht zijn ontsnapt.

Op uitvoerige wijze wordt door den geachten Schrijver de wijze van inrichting der strengen bij de Ned. en Ned.-Indische veldartillerie vergeleken en het kan niet anders, dan in het belang der goede zaak zijn, dat hierover eene wisseling van gedachten plaats heeft.

Het zij mij vergund over dit onderwerp nog enkele opmerkingen te maken.

In den aanhef zegt S., dat mijne kennismaking met de tuigen der Indische veldartillerie slechts oppervlakkig is geweest. Dit is volkomen juist; ik was niet in de gelegenheid die tuigen in de practijk te beproeven en wel om de eenvoudige reden, dat wij geen paarden beschikbaar hebben, waarbij zij zouden passen.

Toch heb ik, alvorens die tuigen als voorbeeld aan te halen, bij officieren, die bij de veldartillerie in Indië gediend hebben, geïnformeerd, of de daar gebruikelijke wijze van aanspannen in de practijk goed voldeed.

Het antwoord luidde volkomen bevredigend.

Daarom koos ik de inrichting der Indische strengen als voorbeeld voor het *stelsel* van aanspannen, daarbij geheel in het midden latende, of het gewenscht was, om wat betreft de afmetingen (ook in verhouding tot onze grootere paarden) die inrichting geheel en al na te volgen.

Waar S. dus het door Z.H.E.G. geplaatste artikel in het „Ind. Mil. Tijdschrift” aanhaalt, waarin de „thans in gebruik zijnde” bevestiging der strengen van Nederland en Ned.-Indië wordt vergeleken, daar is deze zelfde beschouwing niet geheel van toepassing op de, door mij slechts in algemeene trekken aangegeven, wijziging, wat betreft de inrichting der strengen.

Immers, waarom kan met het stelsel van enkelvoudige strengen ook niet eene zoodanige wijziging in de trekhoeken worden aangebracht, dat aan de bezwaren van den geachten Schrijver wordt te gemoet gekomen?

De berekening, door S. gemaakt, overtuigt mij niet van de belangrijkheid van den factor, dat de trekhoek van de achterspannen bij de Ned. veldartillerie kleiner is, dan die bij de Indische, en dat wel voornamelijk, omdat ik niet inzie, waarom alleen de trekkracht, die in *horizontalen* zin werkt, als *nuttig* is te beschouwen.

Op een harden bodem is dit zeer zeker het geval, doch daarbij behoeven wij de trekkracht niet zoo hoog mogelijk op te voeren.

Wanneer echter de trekkracht door het achterspan in schuine richting naar boven wordt aangebracht, dan zal het in beweging zetten van het voertuig in zwaar en drassig terrein aanmerkelijk worden vergemakkelijkt, omdat het voorstel niet alleen in voorwaartsche richting getrokken wordt, doch ook eenigszins wordt opgelicht. Hierdoor wordt dus de weerstand van het terrein gemakkelijk overwonnen.

Aangezien het derhalve geen uitgemaakte zaak is, of een grootere trekhoek, binnen zekere grenzen, bepaald nadeelig is, zoo heb ik mij niet aan eene berekening gewaagd, vreezende, dat de conclusies, waartoe men in theorie zou komen, niet met de practijk in overeenstemming zouden blijken te zijn.

Doch al ware het, dat de trekkracht der paarden gevaar liep op den langen duur en bij aanhoudend zwaar trekken eenigszins belangrijker te verminderen, dan bij de Nederlandsche wijze van aanspannen het geval is, dan weegt dat toch m.i. geenszins op tegen de groote voordeelen van snel aan- en afspannen en het niet over de strengen geraken, vooral in onze polder- en duinterreinen.

Dat schokken, teweeggebracht door de voor- en middenspannen, zich zouden overplanten op het achterspan, zal, dunkt mij, in de practijk niet van zoo overwegend belang zijn; immers, die schokken komen hoofdzakelijk neer op het achterste gedeelte van de streng van het achterpaard en ook, doch in veel geringere mate, in benedenwaartsche richting op den rug van dat paard. Ik geloof, dat deze laatste werking niets beteekent, vergeleken bij het ruitergewicht, dat onophoudelijk op den rug van het paard nederkomt.

Uit de wijze, waarop S. het oprijden van een duintop beschrijft, blijkt, dat door Z.H.E.G. hierbij de voorkeur wordt gegeven aan de bevestiging der strengen op de Nederlandsche wijze. Ook dit vind ik niet goed verklaarbaar, omdat men ook hier te lande bij het oprijden van een duin tijdig moet zorgen, dat voor- en middenspan niet trekken op het laatste en gewichtigste oogenblik, ten einde geen benedenwaartschen druk op het haam van het achterpaard uit te oefenen. Mij dunkt, dat juist voor dit geval de Indische wijze — waarbij de strengen hooger hangen, de spannen dichter bij elkaar zijn geplaatst en de benedenwaartsche druk meer op het zadel dan op het haam werkt — meer verkieslijk is.

Dat ik in mijn artikel op gewichtsvermindering der tuigen heb aangedrongen, deed ik hoofdzakelijk met het oog op sparing der krachten op den langen duur, bij marschen en in snelle gangen. Daarom zag ik geen bezwaar in eene tijdelijke gewichtsvermeerdering van 10 à 20 KG. gedurende het sterk aanzetten, dus slechts enkele oogenblikken, en veroorzaakt door het verschil in trekhoek van de strengen der midden- en achterpaarden.

Dit brengt mij op de bespreking van het vraagstuk: „is belasting bij het trekken wenschelijk of niet?”

Meermalen heb ik getoond de meening voor te staan, dat een niet bereden paard in het algemeen beter zal trekken dan een bereden paard, omdat het eerste ontegenzeggelijk meer de vrije beschikking heeft over zijn lichaam en, in het aannemen van de, voor hem voordeeligste houding om te trekken, niet gehinderd wordt.

Voor het sterk aanzetten is een welven en een daarna krachtig strekken van den rug noodzakelijk en de ruiter kan zoo licht door verkeerde teugelwerking of verkeerd aangebrachte hulpen met zit en beenen dit welven verhinderen.

Anders is het met een dood gewicht, vooral wanneer dit niet meer bedraagt dan een 10 à 20 KG. Het welven zal daardoor niet verhinderd worden en het strekken zal door den druk, op den rug uitgeoefend, krachtiger kunnen plaats hebben. Zwारे trekpaarden zijn dan ook dikwijls van een vrij zwaar draagzadel voorzien.

Het vermeerderen van het gewicht op den rug met 10 à 20 KG. zal gedurende die enkele oogenblikken van uiterste krachtsinspanning, waarbij het geheele spierstelsel van het paard in volle werking is, geen invloed uitoefenen op de vermoeienis, die het paard ten gevolge van die krachtsuiting ondervindt.

Ik vermeen hierdoor het schijnbaar raadselachtige in mijne redeneering, waarvan S. op blz. 207 gewag maakt, te hebben opgehelderd.

Nog eene enkele opmerking, wat betreft het eenvoudige middel, hetwelk ik aangaf, om reeds nu de snelheid van aanspannen te bevorderen, n.l. door de achtereinden der vaste en losse strengen blijvend te verbinden. Bij de achterspannen heb ik dit niet aangegeven, omdat de trekhaak van de trekveer aldaar die blijvende verbinding zou kunnen vormen en dus bij het aanspannen slechts de trekveer aan den trekknuppel behoeft te worden bevestigd. Volledigheidshalve had ik dit er bij moeten voegen.

Ten slotte eindig ik met te herhalen, wat ik ook in mijn eerste artikel heb gezegd, n.l. dat men m.i. op den voorgrond moet stellen, dat de aangegeven wijzigingen, alvorens ingevoerd te kunnen worden, eerst de proef van doelmatigheid zouden moeten doorstaan. Dit is ook de reden, waarom ik niet al te zeer in onderdeelen ben doorgedrongen.

En wanneer ooit tot wijziging van onze tuigen mocht worden overgegaan, moge dan de gedachtenwisseling, die thans over de inrichting der strengen heeft plaats gehad, er toe mede werken, ons eene wijze van aanspannen te verschaffen, die ons de voordeelen van het Indische stelsel brengt en niet de nadeelen, door den Luit.-Kol. GIEL opgenoemd.

Breda, 1904.

W. A. ORTT.

Het BURKA-Detachement.

(Die 3^e Schwadron des K.K. Husaren-Regiments Graf NADASDY N°. 9. Weenen. SEIDEL u. SOHN.) ¹⁾

Tot mijn spijt kan ik mij niet scharen in de rij der groote vereerders van het BURKA-eskadron; bij de allereerste lezing reeds van deze Oostenrijksche brochure vielen mij tal van zaken op, die mij de groote waardeering van het BURKA-stelsel niet goed deden begrijpen. Een dezer dagen de brochure nog eens herlezende, besloot ik mijne bedenkingen in dit Tijdschrift ter sprake te brengen.

Alvorens tot eene nadere uiteenzetting over te gaan, wil ik eerst gaarne hulde brengen aan de buitengewone detail-oefening van dit eskadron. Als ten minste alles zich heeft toegedragen, zooals de beschrijving (het papier is geduldig, ook het officieele) aangeeft, dan was die oefening uitstekend. Tot mijn spijt is echter mijne aandacht gevallen op eenige tastbare vergissingen, zoodat ik daardoor eenigszins bevreesd ben geworden, om alles onvoorwaardelijk als juist te beschouwen. Men zal mij tegenvoeren, dat er toch een scheidsrechter aanwezig was. Het is echter de vraag, of deze steeds „zur Stelle” was; bovendien schijnt hij een, voor BURKA zeer welwillend, beoordeelaar geweest te zijn. Maar al is dus misschien het rapport „geflatteerd”, zoo is toch blijkbaar de detail-oefening van dien aard geweest, om elk Nederlandsch ritmeester van louter enthousiasme te doen watertanden. Bij dit „watertanden” zal het, helaas, voor onze eskadronscommandanten wel moeten blijven; de omstandigheden (groot verloop en zeer slecht gehalte der vrijwilligers) zijn bij ons voor eene dergelijke oefening te ongunstig.

Het detachement had de opdracht om „ophelderend voorwaarts te gaan in eene ten N. en ten Z. begrensde strook, voorts om de spoorlijn Steinamanger—Wiener-Neustadt te vernielen”.

¹⁾ Vertaald door LANSIER in De(n) Militaire(n) Spectator 1902, No. 8.

Deze opdracht is zeer vaag gesteld. Het eenige positieve, dat er in voorkomt, is de vernieling van de spoorlijn, die echter eerst in de tweede plaats komt. Misschien was de ritmeester BURKA mondeling geheel op de hoogte gesteld en wist hij dus waar het in het bijzonder op aan kwam; uit het verslag blijkt dat echter niet.

Iedere oorlogstoestand of oorlogshandeling sluit aan een voorafgaanden aan. In verband daarmee en met de eigen plannen moet de bevelhebber, die een detachement (korps, patrouille) ter verkenning uitzendt, duidelijk opgeven, omtrent welke punten hij nadere inlichtingen wenscht. Dus b.v. of er langs *die* en *die* wegen troepenverplaatsingen geschieden, of *die* en *die* plaatsen (defilé's) al dan niet bezet zijn. Bij eventueel bezet zijn komt het er dan op aan gegevens te verkrijgen omtrent sterkte en troepensoort. *Niet*, dat het van veel belang is, of ergens 10, dan wel 15 bataljons gemeld worden, maar b.v. *wel*, of er zich artillerie bij de infanterie (cavalerie) bevindt; *wel*, of eene infanterie-afdeeling al dan niet alleen uit wielrijders bestaat.

Het spreekt vanzelf, dat de ontvangen opdracht in ruimen zin moet worden opgevat, dat soms naar eigen inzicht daarvan kan en moet worden afgeweken, dat de gestelde opdracht kan worden gewijzigd of uitgebreid; de werkelijke toestand toch, kan geheel anders zijn, dan de bevelhebber zich voorstelde. Maar daarvoor is het dan ook noodig, dat de commandant der verkenning geheel op de hoogte zij van de inzichten en van de toekomstige plannen van den bevelhebber. Want eerst dan kan hij zich in de hem gestelde taak indenken, eerst dan is hij in staat te beoordeelen, wat van belang is om te worden onderzocht en gemeld, en wat eerst in de tweede of derde plaats het melden waard is. Van veel gewicht is het dan ook, wanneer de bevelhebber den uit te zenden commandant persoonlijk kan inlichten, wat echter in den regel wel niet mogelijk zal zijn. Maar in het laatste geval moet die commandant dan toch door eene (schriftelijke) toelichting geheel op de hoogte worden gebracht. (Zulk eene schriftelijke toelichting wordt natuurlijk bij de verkenning achtergelaten of vernietigd.) Het *tijdverlies*, dat daardoor mocht ontstaan, zal feitelijk blijken *tijdwinst* te zijn. Bij de manoeuvres geschiedt dat alles in den regel geheel anders. Men krijgt eene soms te vaag gestelde opdracht, terwijl men van de eigen inzichten soms te veel onkundig wordt gelaten. Daar de uitgifte van de opdracht in den regel niet rechtstreeks plaats heeft, kan de overbrenger zelden behoorlijk inlichten. Voegt men daarbij dan nog de zenuwachtige haast, waarmee zulk eene verkenning veelal wordt uitgezonden, dan is het werkelijk niet te verwonderen, dat de uitkomsten dikwijls niet aan de verwachtingen beantwoorden.

Voor elken dag was in de opdracht het eindpunt van den marsch aangegeven. Misschien uit vredesoverwegingen geschied, komt mij deze beperking onjuist voor. De af te leggen weg toch, is in groote mate afhankelijk van de handelingen des vijands, deze kan tijdens den

marsch zooveel te doen geven, dat het marschdoel, zonder de paarden te overnemen, moeilijk kan worden bereikt; dan wel, de omstandigheden kunnen toelaten verder te gaan, dan was opgegeven. Ook de weersgesteldheid kan hierbij haar invloed doen gelden. Het komt mij dus juister voor aan den commandant over te laten, hoever hij elken dag gaan wil, in het algemeen zal het wel zaak zijn zoo vlug mogelijk vooruit te komen; in vreedstijd is dan „de rem”: de toestand der paarden, in oorlogstijd „de prikkel”: het tijdstip, waarop uiterlijk berichten worden ingewacht, om nog van nut te kunnen zijn.

Op dit punt kan niet genoeg de aandacht worden gevestigd. De beste verkenning, de snelste rit is nutteloos, als het bericht te laat inkomt, zoodat het geen invloed meer kan hebben op de te nemen maatregelen.

Wenschelijk schijnt het dan ook, dat zoo eenigszins mogelijk in de opdracht zulk een tijdstip worde vermeld. Het marschtempo *moet* dan daarvan afhankelijk worden gemaakt en het uitzenden van patrouilles zal daarnaar moeten worden geregeld. Daar die patrouilles niet kunnen vliegen, zal veelal de noodzakelijkheid blijken om den eersten dag (of dagen), als men zich nog ver van de hoofdmacht des vijands bevindt, de uit te zenden patrouilles tot een minimum te beperken, ten einde met de hoofdmacht sneller te kunnen marcheeren.

Natuurlijk zal het dan wel kunnen voorkomen, dat patrouilles, ja, eskadrons, aan de waarneming ontsnappen, maar dat is bijzaak. Deze zullen wel worden ontvangen door de beveiligende infanterie, bij grootere legers door de strategische cavalerie of wel door de „cavalerie de 1re ligne”. Het al of niet signaleeren van alleen optredende eskadrons is in den regel voor den bevelhebber van ondergeschikt belang. Het is te doen om de vijandelijke infanterie.

Ware BURKA geheel vrij geweest in zijn marschtempo, dan had hij allicht den eersten dag Kapuvár (15 KM. verder) kunnen bereiken, n.l. bij spaarzaam gebruik van patrouilles.

Het zoo mogelijk aangeven van een tijdstip, waarop uiterlijk berichten worden ingewacht, heeft nog het voordeel, dat de paarden niet noodeloos worden overnomen. Blijkt het door de omstandigheden (b.v. door oponthoud door den vijand) *onmogelijk* om *tijdig* de verkenning te doen, dan zou het nutteloos, ja, schadelijk zijn, om zonder kans op succes de paarden te overnemen. „A l'impossible nul n'est tenu”, ook in den oorlog, en het zou stellig gebrek aan beleid zijn om in zulk een geval toch door te gaan. Mocht men vreezen, dat zulk eene handelwijze een vrijbrief zou kunnen zijn voor minder energieke commandanten, om de zaak te spoedig op te geven, dan past daarop het antwoord, dat deze — zoo zij al mogen bestaan — voor den ophelderingdienst ongeschikt zijn.

Den 16^{en} September trad het eskadron ten 4 uur te Lovás Patona aan. De eerste patrouilles marcheerden dadelijk af, het eskadron waarschijnlijk iets later. Dit passeerde de (onderstelde) grens ten 6 uur en

was ten 7 uur te Arpás, ongeveer 16 KM. verder. Een onmogelijk tempo, of eene onjuistheid in het rapport? Te Arpás en te Egyed wordt telkens 1 uur gerust; ten 10 uur wordt laatstgenoemde plaats verlaten en op Szill gemarcheerd; 25 minuten later wordt een vijandelijk eskadron gemeld ten Z. van Szill en wordt dit, zonder noodzaak en zonder kans op succes, aangevallen. De opgejaagde wielrijder toch, had natuurlijk den opmarsch van BURKA gemeld, zoodat men op zijne hoede was. Had BURKA met grond kunnen aannemen den vijand te overvallen, dan ware er voor zijne charge veel te zeggen geweest. Nu beschouw ik zijne handeling als eene fout, omdat hij zich nog zeer goed had kunnen losmaken, ten einde zijn *hoofddoel*, n.l. de verkenning van de vijandelijke hoofdmacht (infanterie), voort te zetten. De scheidsrechters waren zoo welwillend om den uitslag onbeslist te verklaren en beide eskadrons vervolgden hun weg, alsof er niets gebeurd was. Maar in de werkelijkheid zou het natuurlijk geheel anders zijn gegaan. Zelfs in het gunstigste geval — n.l. dat de vijand werd verslagen — zouden er ook bij BURKA klappen zijn gevallen en ware eene verwonding (sneuelen) van den commandant niet uitgesloten. Wat zou er dan verder van de verkenning zijn te recht gekomen? Mocht zoo iets worden gewaagd in de hoop van eenige gevangenen te maken? Ik geloof het niet. Het maken van gevangenen is steeds van veel belang, het komt echter eerst in de tweede plaats in aanmerking en het hoofddoel der verkenning mag er niet door uit het oog worden verloren.

Alleen als het noodig of nuttig is — in den geest van de Deutsche voorschriften —, dan is het wat anders, maar den vijand op te zoeken *om te chargeeren*, acht ik geheel verkeerd. Want de kans om „geslagen” te worden is in den regel even groot als die voor het tegendeel en dan is het met de verkenning geheel gedaan. Voortvarendheid is zeker altijd — ook bij den verkenningdienst — van groot nut, doch gepaard gaande met beleid, als rem. Natuurlijk wil dat nog niet zeggen, dat men steeds zal dienen uit te wijken; als men meer kansen *voor* dan *tegen* heeft, zal men eerder iets kunnen wagen, maar die kansen waren hier niet aanwezig. Voorts natuurlijk „in schwierigen Fällen immer d'rauf” (VON KLEIST), want dan kan iedere seconde van weifeling noodlottig worden.

Des avonds omstreeks 8 uur — het was reeds donker — rust het eskadron in Bogyoszlo. Bij een der posten, die vreemd genoeg gedeeltelijk te paard was gebleven, wordt eene vijandelijke patrouille aange-roepen en valt een schot.

Als regel zal het wel aanbeveling verdienen — en zeer zeker in het donker —, om zich bij eene beveiligde halt te omringen door posten, die den dienst te voet verrichten. Men rijdt zoo maar niet tegen vuur in — en bij duisternis uit den aard der zaak nog veel minder dan anders. Het dóórbreken van den wachtmeester acht ik dan ook een echt manoeuvre-stukje. Ware hij dadelijk met de geheele patrouille

doorgebroken, het ware nog eerder te begrijpen, maar geheel alleen was het doelloos en niet overeenkomstig de werkelijkheid. Ik weet wel, dat er aanhangers zijn van eene dergelijke wijze van optreden. Het is echter de vraag, of in dezen de theorie wel voldoende rekening houdt met de menschelijke natuur, met andere woorden of men er ook maar eenigszins op zal kunnen rekenen, dat zij, die bij de oefeningen en manoeuvres, ingevolge het bij de theorie geleerde, zóó handelen, dit ook in de werkelijkheid zullen doen; of alsdan de natuur niet sterker zal zijn dan de leer. Het antwoord, dat de krijgsgeschiedenis hierop geeft, is werkelijk niet zeer bemoedigend. Sprekend in dit opzicht is de houding der Duitsche cavalerie-patrouilles in November en December 1870 aan de Loire. Niemand zal ontkennen, dat deze cavalerie in alle opzichten zeer hoog stond — vooral ten aanzien van het moreel —, bovendien had zij 4 maanden oorlogs ondervinding. En wat zien wij niettemin aan de Loire gebeuren? Met het stoute en brutale rijden der patrouilles van de eerste oorlogsmaanden, toen vrij wel niets haar in den weg trad, is het plotseling geheel gedaan. Een enkel schot — in den regel mis —, vaak afgegeven door een schutter, die een paar dagen te voren nog nooit een geweer in handen had gehad, is voldoende om de werkzaamheid der patrouilles uren lang te verlammen. Het hoofdkwartier van FRIEDRICH CARL bleef dan ook dagen lang in het onzekere en vreesde o. a. ten onrechte geruimen tijd voor eene omtrekking van den linkervleugel. Zou de moderne cavalerie met den veel korteren oefeningstijd in dit opzicht beter zijn? Immers neen, de mensch blijft mensch! Daarentegen zijn de vuurwapenen veel verbeterd.

Ik geloof dan ook niet aan het tegen het vuur inrijden van patrouilles, zeer zeker niet gedurende den nacht, en ik vermeen, dat de raad van VON KLEIST, die trouwens in '70 de practijk leerde kennen, de juiste is: „Wenn's Feuer gibt — Halt — Deckung” (Manöver Instruktion).

Den 1sten dag worden 4 berichten verzonden. Nos. 3 en 4 gaan gelijktijdig. Rekent men, als regel, 2 ordonnansen per bericht, dan was hierdoor de sterkte met 6 sabels verminderd. De vraag doet zich voor, of de meldingen daartoe wel van voldoende gewicht waren, of niet één verzamelbericht had kunnen worden verzonden, waardoor 4 paarden zouden zijn gespaard. De wenschelijkheid van het al of niet dadelijk melden eener eerste patrouille, zelfs van een geheel eskadron, zal veel van omstandigheden afhangen.

In strategischen zin komt zulk eene melding mij, als regel, van weinig belang voor, dergelijke patrouilles en eskadrons toch kunnen 100 en meer KM. vóór den vijand uit zijn. Aanbeveling verdient het voor den afmarsch te vragen, of dergelijke kleinere afdeelingen dadelijk moeten worden gemeld. In sommige gevallen toch, kan het van belang zijn, b.v. ter vaststelling van de Ordre de bataille.

De meldingen hebben een schriftelijk adres, terwijl ook de plaats van verzending is vermeld — zooals ook bij ons de gewoonte is. Het kan

zijn nut hebben om beide mededeelingen, die, bij onderschepping, voor den vijand van belang kunnen zijn, geheel achterwege te laten. Gaat het bericht met de zelfde ordonnansen door naar zijn adres, dan kunnen en moeten deze behoorlijk ingelicht zijn; gaat het bericht over relaisposten (telegraafkantoor), zoo moeten deze weten, waarheen de berichten te verzenden zijn (b.v. Cavalerie-Commando of Divisie-Commando). De mededeeling, in een der berichten, omtrent fourage is natuurlijk eene vredesmelding. Aanbeveling verdient het den ordonnansen het bericht in het geheugen te doen opnemen.

Op den 2^{en} dag, 17 September, worden door de patrouilles hoogst belangrijke berichten ingebracht over troepenverblijf en troepenverplaatsing bij den vijand. Zoo meldt een korporaal den afmarsch van 2 regimenten infanterie (eigen waarneming) en 1 regiment cavalerie (mededeeling) uit Zinkendorf; een huzaar de aanzegging tot kantonnering in Schützen (Nw. Lövvö) van 2 regⁿ. infanterie, 2 regⁿ. cavalerie en 1 batterij (mededeeling) en een Luitenant het nachtkwartier van 4 regⁿ. cavalerie (mededeeling). Deze berichten kwamen ten deele met elkaar overeen, en vulden elkaar ook gedeeltelijk aan. In elk geval waren er redenen te over om aan te nemen, dat eene vrij aanzienlijke vijandelijke macht in de nabijheid was. BURKA stelt zich nu tevreden met de — nog wel op mededeeling gegronde — berichten zijner ondergeschikten, zelfs van een huzaar, en in plaats van zich, hetzij persoonlijk dan wel door een officier, te overtuigen, of die berichten juist zijn, beraamt hij plannen om het station Zinkendorf aan te vallen.

Deze phase van de manoeuvre is voor mij geheel onbegrijpelijk. Wat had de bevelhebber aan het bericht, dat een *huzaar was te weten gekomen*, dat er eene sterke brigade op marsch was naar Schützen? Stond die macht op zichzelf, als afzonderlijk detachement? Was het eene voorhoede? Waarheen ging die brigade? enz.

Van dit alles wordt niet de minste notitie genomen, deze sterke vijandelijke macht wordt geheel losgelaten om de spoorlijn te gaan vernielen, welke toch in de opdracht eerst *in de tweede plaats* genoemd was.

Het bericht van den afmarsch der twee regⁿ. infanterie uit Zinkendorf naar Nw. Lövvö (Schützen), ten 11⁴⁰ verzonden, kon ten 12⁴⁰ BURKA te Szerdahely bereikt hebben. Hij had toen onverwijd met zijn eskadron tegen de lijn Zinkendorf—Schützen moeten oprukken; de marschroute van den vijand was nog geen 10 KM. van hem verwijderd en het gelukkig toeval wilde, dat hij zich op de (goede) flank bevond. De wenschelijkheid daartoe ziet hij blijkbaar zelfs nog niet in, als hem ten ongeveer 3 uur het bericht bereikt, dat er dien avond te Schützen inkwartiering komt van eene brigade infanterie met zeer sterke cavalerie en met artillerie, bovendien het korps-commando. En op 10 KM. van zulk eene sterke vijandelijke macht wordt geen enkele poging gedaan om hieromtrent positieve berichten te kunnen verzenden.

Werkelijk, moet zulk eene verkenning nog wel „au sérieux” worden genomen en zijn er niet redenen te over, om tegen eene zoo verkeerde opvatting te waarschuwen?

En nu krijgen wij weer een paar echte manoeuvre-stukjes. Een onder-officier, de zelfde, die den vorigen nacht tegen het vuur in reed, bekruipt op klaarlichten dag een infanteriepost aan de spoorlijn en neemt dezen gevangen. In vreedstijd gelukt zulk eene gevangenneming in den regel nog al gemakkelijk. Verweer is geheel uitgesloten, „à bout portant” toch, mag niet worden gevuurd, het gebruik van de bajonet of de kolf is uitgesloten, een handtastelijk optreden is ook al — in vol-len vrede — niet aan te bevelen, zoodat eene dergelijke gevangenneming nogal gemakkelijk werk is. Ik geloof echter, dat onze Hollandsche jongens zich maar niet zoo, als lammeren, zouden laten oppakken en BURKA denkt er waarschijnlijk ten opzichte van zijne landslieden eveneens over.

„Ongehinderd” worden nu een twaalfstal ecrasiet-springbussen aangebracht, die echter niet ontploffen — omdat het maar eene manoeuvre is. Gelukkig, want nu is het ook nog mogelijk andere posten en zelfs de bezetting van station Zinkendorf te „overvallen”, daar alle posten rustig doorsuffen; opgeschrikt door de ontploffingen worden zij ten minste niet. BURKA heeft zich hier al zeer slecht in den werkelijken oorlogstoestand ingedacht en de scheidsrechter nam bij dit alles eene ultra-welwillende houding aan.

De (onderstelde) ecrasiet-ontploffingen doen noch de posten, noch het detachement op hunne hoede zijn en achtereenvolgens vallen nog een paar posten en het etappe-commando van 35 geweren als zekere prooi van de dapper — over rails, steilen dijk, draaischijf, door eene deur — attackeerende ruiterschaar. Ik ben zoo vrij dit alles als manoeuvre-tactiek te beschouwen.

In de krijgsgeschiedenis zijn er eenige gelukte overvallingen van etappe-commando's bekend, o.a. uit den oorlog van '70, maar dan onder gunstiger omstandigheden, n.l. in eigen land, geholpen door de inwoners, en *altijd* in de duisternis, maar *nooit* na eerst de bezetting door ontploffingen te hebben gealarmeerd.

Het is jammer, dat het bericht, door BURKA op dezen dag aan het Cavaleriekorps-commando gezonden, niet in het verslag voorkomt. Het zou de moeite waard zijn geweest te vernemen, op welke wijze die infanterie met cavalerie en artillerie werden gemeld. Heeft BURKA dit misschien zelf gevoeld en daarom dat bericht maar geheel achterwege gelaten?

Den laatsten dag wordt het defilé Ödenburg geforceerd. Daar er omtrent de vijandelijke voorpostenopstelling niets wordt medegedeeld, is eene beoordeeling van deze doorbreking moeilijk. Maar bevreesding wekt het al dadelijk, dat het eskadron niet den open weg over Marz

gevolgd heeft, om daarna Ödenburg in den rug te verkennen, wat toch altijd te verkiezen is boven een „sprong in het duister”.

Vreemd genoeg, blijken de defiléwegen nergens versperd te zijn geweest; misschien waren de versperringen met het oog op het verkeer „gemarkeerd”? Ook schijnt de opgejaagde patrouille geen alarmschoten te hebben afgegeven en schijnen er op de naderingswegen geen veldwachten (infanterie of cavalerie) te zijn geweest. Eene doorbreking van eene, eenigszins behoorlijke, infanterie-voorpostenopstelling met één eskadron komt mij à priori niet wel mogelijk voor. Tegenover eene cavalerie-opstelling is het iets anders, vooral bij onze wijze van versnippering in kleine veldwachten, zonder eenig weerstandsvermogen.

De slot-apotheose vormt wederom een onbegrijpelijk stukje manoeuvre-tactiek. Enige infanterieposten worden maar weer „mir nichts, dir nichts” overhoop gereden (wederom geen enkele versperring, ook niet op de brug?), hetgeen in vredetijd zeer gemakkelijk, in oorlogstijd wel mogelijk, maar zeker uiterst moeilijk zal blijken. En wat slapen die posten steeds, altijd kunnen zij tot in de onmiddellijke nabijheid onbemerkt worden genaderd!

De rit op Wiener-Neustadt, dat, zooals bekend was, door één bataljon infanterie was bezet, grenst aan het onzinnige. Zelfs al gelukte het in de stad door te dringen, wat kon dan verder in de straten tegen die infanterie worden gedaan? Al werd ook al één peloton infanterie aan den ingang der stad verspreid, er bleven er nog vele over. De Todesritt in colonne met pelotons op afstanden over den kunstweg en de charge op de infanterie (toen natuurlijk niet meer te vermijden) vormen eene totale miskenning van de waarde van het moderne infanterievuur. En die infanterie, welke alweder van het aandonderende geweld over den harden weg niets bemerkt en zich weer tot op 100 M. laat verrassen! Waarlijk de scheidsrechter was ditmaal welwillend in de n^e macht. In de werkelijkheid zou het eskadron hier vernietigd zijn geworden. En met welk doel, met welke kans op succes? Een aanval op eene stad, waarin zich een bataljon infanterie bevindt!

Hier bereiken de vlotheid en de cavaleristische geest van BURKA hun culminatiepunt, maar een cavaleristische geest „à la Don Quichotte”. Het cavalerie-materiaal is van te veel waarde, om zoo te worden misbruikt. „Erst wägen, dann wagen”. Het „wägen” bleef hier achterwege.

Aan het slot van het verslag zegt BURKA, dat de verrichte dienst geheel berustte op de betrouwbaarheid van het kader. Maar, zooals wij zagen, niet alleen van het kader, doch zelfs van een gewoon huzaar (en nog niet eens eigen waarneming van dezen). Daarom is de verrichte dienst dan ook niet goed.

Vaak hoort men beweren, dat de verkennings- en de ophelderingsdienst zoo moeilijk zijn, dat feitelijk ieder cavalerie-officier een stafofficier zou moeten zijn. Elk officier is zeker niet geschikt voor dien dienst

en zou men dan een stelsel van opheldering mogen doen berusten op de betrouwbaarheid van het kader?

Deze vraag stellen, is haar beantwoorden. De patrouilles kunnen alleen dienen, om den vijand op te sporen, de feitelijke verkenning moet alsdan door een officier plaats hebben, zoo noodig door den commandant zelf, waartoe hij dan vaak den steun van zijn eskadron zal noodig hebben.

Dat dit geen enkele maal geschiedt, dat BURKA zich steeds — zonder nadere contrôle — tevreden stelt met de berichten zijner ondergeschikten, is in mijn oog eene zoo groote fout, dat daardoor deze wijze van ophelderen voor mij onaannemelijk is. Voeg ik daarbij nog, dat de opdracht telkens uit het oog wordt verloren, met de duidelijke zucht tot het verrichten van heldendaden, dan geloof ik wel aangetoond te hebben, dat deze opheldering zeer leerzaam is, n.l. in dien zin, dat men gevoelt, het *aldus* niet te moeten doen.

Als vanzelf dringt zich nu de vraag aan mij op, hoe ik het wèl zou wenschen te doen. Naar mijne bescheiden meening (de militaire meening is altijd „bescheiden”, zonder daarom minder positief te zijn) ware het volgende beter geweest:

Bij de ontvangst van de vaag gestelde opdracht vraag ik nadere inlichtingen omtrent:

1°. De plannen van den bevelhebber.

2°. Waar het in het bijzonder op aan komt; of patrouilles en kleinere detachementen *dadelijk* moeten worden gemeld, dan wel of hoofdzaak is, het zoo spoedig mogelijk melden der vijandelijke infanterie (hoofdmacht).

3°. Op welk tijdstip uiterlijk berichten moeten inkomen, om nog van invloed te kunnen zijn op de besluiten van den bevelhebber.

Daar het algemeen denkbeeld en de onderstelde toestanden niet bekend zijn, moeten punt 1 en 3 verder buiten beschouwing blijven; ik veronderstel, dat het antwoord op de 2^e vraag zou wezen: de infanterie, wat wel de regel zijn zal.

Kan ik op grond der omstandigheden aannemen, dat de vijandelijke infanterie nog een paar dagmarschen van mij verwijderd is — wat hier wel het geval zal zijn geweest —, dan houd ik den 1sten dag het eskadron meer bijeen en kom daardoor dien dag zonder te groote inspanning gemakkelijk tot Hövej (\pm 60 KM.).

Ten 3 uur 's morgens gaat op mijn marschweg één Luitenant met 10 paarden vooruit over Egyed—Szill—Mihályi—Hövej. Ten 4 uur volgt het eskadron, sterke spits, overigens geen patrouilles tot Egyed. Aldaar, gedekt door het riviertje, na ruim 30 KM. in 4 uren, eene rust van 8 tot 10 uur. (Drenken, flink voeren, eten, omzadelen van gevoelige ruggen, enz.) Te Egyed requireer ik eenige rijwielen en zend daarmede na $\frac{1}{2}$ uur 3 à 4 man over Szany—Vág—Páli—Szill (\pm 25 KM.). Vinden de wielrijders Vág bezet — wat o.a. het geval was tusschen

12 en 1 uur door een 8-tal vijandelijke huzaren —, zoo keeren zij langs den zelfden weg terug; zoo niet, dan wachten zij in Szill het eskadron af, alwaar de rijwielen weder worden afgegeven. Ten 10 uur marcheert het eskadron door naar Szill. Van daar gaat 1 Luitenant met 10 paarden over Bogyoszló—Babot—Kapunár (post- en telegraafkantoor, station; tracht seingemeenschap te verkrijgen met Raab), deze patrouille blijft 's nachts in de nabijheid van Kapunár. Van af Szill gaat 1 wachtmeester met 6 paarden over Páli—Beled—Gyorö naar Csapód en blijft daar den nacht over. De patrouilles te Kapunár en te Csapód voelen door naar Zinkendorf en Nw. Lövö (Schützen), zoo mogelijk per rijwiel. De totaal afgelegde afstand bedraagt voor het eskadron \pm 60 KM.; het kan dus wel ten 2 à 3 uur te Hóvej zijn (\pm 30 KM. in 4 à 5 uur). De patrouille naar Kapunár kan daar ongeveer ter zelfder tijd zijn, die naar Csapód $\frac{1}{2}$ à 1 uur later. De verbinding der patrouilles met mij zoo eenigszins mogelijk per rijwiel.

Voor het schrijven van mijn bericht (N°. 1), als kleinere afdeelingen ten minste niet dadelijk behoeven te worden gemeld, wacht ik nadere gegevens in uit Kapunár en Csapód omtrent den toestand te Zinkendorf en Nw. Lövö, alsmede van eene patrouille (1 wachtm^r. en 6 p.), die na eenige uren rust vooruit gaat naar Fertö-Szt. Miklós en in de nabijheid den nacht overblijft.

De telegraaf Kapunár—Raab zal wel vernield zijn; het bericht gaat dus met 2 ordonnansen te gelijk. Hen den zelfden avond terug te zenden is — in vijandelijk land — gevaarlijk, bovendien moeten zij 's nachts te langzaam rijden; ik zend ze dus 's morgens vroeg, b.v. ten 3 uur, dan hebben de paarden ongeveer 12 uur gerust en kunnen de 60 KM. in 6 uren gereden worden, zoodat ten 9 uur v.m. eene melding, omtrent de aanwezigheid (al dan niet) van infanterie in de lijn Zinkendorf—Schützen, kan inkomen. (Het bericht gaat zonder schriftelijk adres en zonder vermelding van de plaats van verzending.)

Wel is waar zijn nu enkele patrouilles, misschien wel eskadrons, aan de waarneming ontsnapt, daar staat echter tegenover, dat reeds den 2^{en} dag 's morgens vroeg een bericht kan inkomen, dat strategisch van invloed kan zijn, terwijl BURKA eerst op dien 2^{en} dag de aanwezigheid van infanterie in Zinkendorf des middags ten 12⁴⁰ verneemt, zoodat die melding eerst 's avonds ten ongeveer 8 uur, van af Szerdahely, kon inkomen; dus 11 uren later. Bovendien zijn meldingen van korporaals en huzaren toch steeds minder betrouwbaar.

Bij het stooten op cavalerie jaag ik kleinere afdeelingen (pelotons) terug, als dat ten minste zonder veel tijdverlies of omwegen kan plaats hebben. Verkennen en verkenning beletten (versluiëren) zijn twee geheel verschillende zaken, die vaak in een adem worden genoemd, maar welker gelijktijdige uitvoering niet wel samengaat. Doet men beide, zoo komt geen van beide tot zijn recht. Of het een, of het ander, anders is alles half werk. Het *initiatief* tot den aanval op een eskadron neem ik niet, tenzij het niet anders kan, of als ik 4 kansen van de 5 voor *mij* heb.

Meldt een der patrouilles infanterie, zoo werkt deze als magneet ter nadere persoonlijke verkenning.

Den volgenden dag, 17 September, breek ik wederom ten 4 uur op, de paarden hebben 12 uren gerust. De oude patrouilles moeten te Fertó-Szt. Miklós aansluiten. Ten 3 uur gaat eene nieuwe patrouille (1 officier en 10 p.) richting Zinkendorf—Ödenburg—Frauenhaid—Wiener-Neustadt, eveneens 1 onderofficier en 6 p. Nw. Lövö—Lakendorf—Schwarzenbach—Wiener-Neustadt. Wordt mij te Zinkendorf, dan wel op weg van daar naar Nw. Lövö, infanterie gemeld, dan ga ik ter persoonlijke verkenning daarheen. Daarna hang ik aan deze vijandelijke colonne, ter verdere observatie, eene sterke patrouille (1 officier met 14 p.) aan, met opdracht onmiddellijk te melden aan het Cavalerie-Commando (Divisie-Comm^o), en zet daarna mijne verkenning voort.

Nu eerst kan aan eene vernieling van de spoorlijn worden gedacht. Eenige der posten op de lijn worden gelijktijdig met overmacht aangevallen en teruggedreven en de lijn vernield. Daar de ontploffing natuurlijk alles alarmeert, moet het eskadron zoo spoedig mogelijk verdwijnen. Een aanval op Zinkendorf en een forceeren van het defilé blijven achterwege. Inmiddels heeft de één uur vroeger uitgerukte patrouille gelegenheid gehad om te Ödenburg poolshoogte te nemen.

Het eskadron gaat niet door het defilé, maar volgt den weg Zinkendorf—Agendorf—Marz—Neudorf (eene patrouilleweg van BURKA). Nabij Agendorf wordt eene groote rust gehouden en wordt in dien tijd Ödenburg in den rug door eene sterke patrouille onder een officier verkend. Den 2^{en} dag kan het eskadron in de nabijheid van Wiener-Neustadt aankomen, met eene patrouille voor die stad (Hövej—Neudorf ± 55 KM.). Een aanval op Wiener-Neustadt, bezet door een bataljon infanterie, blijft natuurlijk achterwege.

„La critique est aisée, mais l'art est difficile”. Daarom beschouwe men deze regelen dan ook niet als eene critiek op het BURKA-eskadron, maar meer als eene navorsching ter beantwoording van het „waarom” en „hoe anders” en als eene opwekking tot persoonlijk onderzoek naar de, nog veelal duistere, wegen van den meest gewichtigen dienst van ons Wapen.

R. VAN OVERVELDT.

Stabiliteit in de hogere bevelvoering.

De statistiek heet eene wetenschap, waarmede men „alles” bewijzen kan. In hoeverre dit verwijt juist is, zal hier niet onderzocht worden. Wel staat het vast, dat zij somwijlen verrassende uitkomsten schenkt. Dit blijkt o.a. bij een onderzoek naar het aantal titularissen, dat gedurende de afgelopen 12 jaren (1 Januari 1892 tot 1 Januari 1904) de gewichtigste betrekkingen in ons leger heeft bekleed. De resultaten van dat onderzoek zijn neergelegd in de hier volgende tabel:

BETREKKING.	Aantal.	BETREKKING.	Aantal.
Chef v. d. Generalen Staf....	2	Commandant G. en J.....	5
Hoofdintendant	3	„ 1 R. I.....	7
Inspect. v. d. Geneesk. Dienst.	4	„ 2 R. I.....	5
„ der Infanterie	5	„ 3 R. I.....	7
„ „ Cavalerie	3	„ 4 R. I.....	6
„ „ Artillerie	4	„ 5 R. I.....	7
„ „ Genie	3	„ 6 R. I.....	6
Comm. 1 ^{ste} Divisie Infanterie.	7	„ 7 R. I.....	5
„ 2 ^e „ „ ...	6	„ 8 R. I.....	8
„ 3 ^e „ „ ...	7	„ 1 R. H.....	6
„ Bereden Artillerie	4	„ 2 R. H.....	4
„ Vesting „	6	„ 3 R. H.....	5
„ Nieuwe Holl. Waterlinie.	4	„ 1 R-V-A.....	6
„ Stelling v. Amsterdam.	6	„ 2 R-V-A.....	4
„ Holl. Diep en Volkerak.	7	„ 3 R-V-A.....	6
Inspecteur Militair Onderwijs.	5	„ 1 Vesting A. ...	8
Gouverneur Kon. Mil. Acad...	4	„ 2 Vesting A....	6
Direct. der Artie.-Inrichtingen.	5	„ 3 Vesting A....	6
		„ 4 Vesting A....	6

Daar, in verband met de bepalingen omtrent de bevordering en het op pensioen stellen, elke der hier genoemde betrekkingen normaal *minstens* gedurende 2 jaar door één zelfden persoon moet worden bekleed, en het *maximum* aantal titularissen bij gestadige afwisseling na een *minimum* van tijd derhalve 6 zou moeten bedragen, blijkt, dat in de hogere commando's van ons leger gedurende het hier beschouwde tijdvak — en het zal voorheen wel weinig anders zijn geweest — een

voortdurend „va et vient” heeft bestaan, vooral in de stelling-, de divisie- en de regimentscommando's.

Een dergelijk „beurtenstelsel” is *duur* en *slecht*. *Duur*, omdat het totaal bedrag der pensioenen daardoor aanmerkelijk wordt verhoogd. Stel, dat in een tijdvak van 6 jaren aan het hoofd van een regiment achtereenvolgens staan de kolonels A., B. en C., die allen in dien rang den dienst verlaten, dan betaalt het Rijk, na verloop van dat tijdvak, jaarlijks $3 \times f 2100$ pensioen. Wordt de kolonel B. de meest bekwame hunner geacht, en had men hem 6 jaar lang het regimentscommando geschonken, A. en C. daarentegen als luitenant-kolonel gepensionneerd, dan zou het Rijk — bij veel grootere stabiliteit in de bevelvoering en dus betere aanvoering van het betrokken regiment — $2 \times f 300 = f 600$'s jaars aan pensioenen bespaard hebben. De zelfde beschouwingen zijn van toepassing op de vervulling der generaals-commando's; hier bezuinigt de Staat bij een overeenkomstig voorbeeld $2 \times f 600 = f 1200$ per jaar.

Slecht is het stelsel, omdat de noodige rust in de hoogere bevelvoering ontbreekt, waar deze voor eene goede aanvoering toch zoo hoogst noodzakelijk is. Moeilijk kan men volkomen op de hoogte van zijn taak zijn, wanneer eene voortdurende wisseling van commando's bestaat.

De commandanten onzer verdedigingsstellingen, die zich moeten inwerken in de reusachtige vredesvoorbereiding, de verdediging hunner Stelling betreffende, die bovenal door eigen waarneming het terrein moeten leeren kennen, zijn ternauwernood geheel „au fait” van de zaken, of de militaire levensdraad wordt afgesneden, dan wel het commando tegen een hooger verwisseld. Het behoeft wel geen betoog, hoe er bij eene zoo groote instabiliteit in de hoogere bevelvoering, veel kans bestaat, dat een der krachtigste prikkels verloren gaat, om uit alle macht naar verbetering te streven. Om zich eigen denkbeelden aangaande de verdediging te vormen, gebreken en leemten te ontdekken, is een zekere tijd van voorbereiding onvermijdelijk. Doch dan is het oogenblik van gaan bijna weer daar. Resultaten van zijn arbeid zal men toch niet zien; bovendien heeft een opvolger allicht weer andere denkbeelden. Zou het onder dergelijke omstandigheden niet zuiver menschelijk zijn, indien men er slechts aarzelend toe overging, om op allerlei gebied een strijd aan te binden, waarbij veel wrijving en veel tegenkanting wacht? Ook onze hogere bevelhebbers blijven mensch, en wie zou het veroordeelen, als men op deze gronden tegen de bezwaren van dergelijken, hoogst waarschijnlijk improductieven arbeid opzag? Is dit laatste het geval, dan laat men allicht de zaak, gelijk zij is, en doet „de stukken” geregeld af, zonder uit eigen initiatief groote beginselen door te voeren, of ingrijpende veranderingen uit te lokken. De betrekkelijk hooge leeftijd, waarop in ons leger soms de belangrijke commando's worden bereikt, en waarop eene, tegen geen bezwaren opziende, energie niet *altijd* meer verwacht mag worden, zou, waar de evenbedoelde toestand zich voordeed, hiervoor ook eene alleszins verklaarbare verzachtende omstandigheid kunnen vormen.

Soortgelijke beschouwingen gelden in het aangenomen geval eveneens

voor de divisie- en de regimentscommandanten. Wel is waar is hun vredesvoorbereiding — vooral bij de troepen van het veldleger — minder omvangrijk en van meer algemeenen aard; wel bereiden zij zich ook in lageren rang reeds tot hun oorlogstaak voor, doch daartegenover staat, dat zij, met name bij het hoofdwapen, een zeer talrijk personeel onder zich hebben, hetwelk zij eerst langzamerhand kunnen leeren kennen. En toch is eene goede, vooral eene billijke, beoordeeling van het officierskorps niet alleen in het belang der individuen, maar bovenal in dat van het land, omdat alleen daardoor de *werkelijk* uitstekende personen in de hogere rangen worden gebracht.

Voorts ontbreekt hier de prikkel den toevertrouwden troep naar eigen hand te zetten. Verandering van stelsel brengt bij onzen zoo conservatieven geest altijd veel wrijving, veel ongenoegen, soms stil lijdelijk verzet mede. Zal het met het oog daarop voor een regimentscommandant wel de moeite loonen zich al dien arbeid, al die onaangenaamheden op den hals te halen bij de wetenschap, dat hij, — zoodra het eigen regiment behoorlijk zal zijn „gericht” — of tot divisiecommandant bevorderd, of gepensionneerd wordt? Met andere woorden, ook hier bestaat er veel kans, dat de zaak blijft, gelijk zij is. Hiermede zij niets miszegd ten nadeele van de personen, want — deed zich het gestelde geval voor — bij het bestaande stelsel zou het volkomen natuurlijk zijn.

Behalve de hierboven geschetste nadeelen heeft instabiliteit in de hogere bevelvoering nog de groote schaduwzijde, dat de fatale drang tot centraliseeren — die, door een verkeerd begrepen toepassing van de grondslagen der recrutenschool op het geheele militaire raderwerk, toch reeds zoo groot is — in vredestijd nog aanmerkelijk wordt versterkt, ja, in zekeren zin moet worden versterkt. Door het voortdurend wisselen der inzichten van steeds veranderende stelling- en regimentscommandanten is het gezag dezer laatsten tot een minimum beperkt moeten worden. Op die wijze worden de troepenkorpsen feitelijk gecommandeerd, niet door de verantwoordelijke korpscommandanten, maar door het Departement van Oorlog met behulp van het Recueil Militair, en verder door de inspecteurs der wapens, waar grootere stabiliteit bestaat.

Eent dergelijk stelsel — en op het stelsel vestigen wij de aandacht, *niet* op de vraag, of desondanks in den loop der tijden de hogere bevelvoering aan de daaraan te stellen eischen voldaan heeft — kan onmogelijk het meest gewenschte zijn om karaktervolle mannen te kweken, militaire *bevelhebbers* en *aanvoerders*. Hoogstens zou dit kunnen strekken om in vredestijd schoolsche, goed gedisciplineerde en gehoorzame dienaars te vormen, die eene stipte kennis van het R. M. en van het legio aantal aanschrijvingen en voorschriften als de meest noodzakelijke wijsheid beschouwen. En dit kan men toch niet beoogen, waar die zelfde chefs in oorlogstijd, meermalen geheel aan eigen krachten overgelaten, uit eigen

aandrang zullen moeten handelen! In vreedstijd in velerlei opzicht aan handen en voeten gebonden, is hunne macht in oorlogstijd zóó groot, dat het lot van duizenden en nog eens duizenden landskinderen onbepaald aan hunne zorg wordt toevertrouwd. Dan kan een kolonel door *één enkel* woord of bevel 4000 man infanterie met bijbehorende cavalerie en artillerie — of, zoo hij brigadecommandant is, eene troepenafdeeling van de dubbele sterkte — tot den laatsten man op de plek doen vallen. De bestaande, in zijne gevolgen verderfelijke geest van centraliseeren, waardoor onze hoogere aanvoerders in vreedstijd in meer dan een opzicht onmondig blijven tot aan hun militairen dood, schenkt eene weinig doeltreffende school voor het aankweeken van de hooge karaktereigenschappen, die in tijden van gevaar zullen worden vereischt. En al moge de feitelijke toestand — waaromtrent wij ons ten eenen male van eene beoordeeling onthouden — gunstiger, wellicht veel gunstiger zijn, dan het stelsel zou doen verwachten, dit laatste is daarom niet minder te veroordeelen.

Eindelijk werkt instabiliteit in de hoogere bevelvoering nadeelig op den toeloop tot het officierskorps van bekwame jongelieden, die wat in zich voelen. De zekerheid, dat men de hoogere rangen, waaraan een behoorlijk tractement verbonden is, slechts gedurende enkele jaren zal bekleeden; de weinige macht, waarover men ook dan nog zal beschikken, zij maken de militaire loopbaan, zeker voor de beste elementen onzer jeugd, geen benijdbare. Het vooruitzicht, van *op zijn vroegst* op 54-jarigen leeftijd eenigszins mondig, en *uiterlijk* op 60-jarigen leeftijd gepensionneerd te worden, is dan ook weinig bemoedigend.

De hierboven aangetoonde, niet te loochenen, instabiliteit in de hoogere bevelvoering kan tweeërlei oorzaak hebben:

- 1°. Zou ons officierskorps zóó overladen kunnen zijn met uitmuntende mannen, dat men elkaar voortdurend verdringt; dat de superieure kolonel *A.* nauwelijks 2 jaar een regiment heeft gecommandeerd, of de niet minder eminente luitenant-kolonel *B.* staat alweer te wachten, opdat het land ook van zijne gaven partij kan trekken.
- 2°. Zou het mogelijk kunnen zijn, dat men, om zooveel doenlijk alle bruikbare officieren met een hooger rang en een verhoogd pensioen den dienst te doen verlaten, een „beurtenstelsel” ingevoerd heeft, waarbij de titularissen elkaar door den drang der omstandigheden — d.i. den druk van anderen — na een minimum van tijd afwisselen.

Welke dezer oorzaken gewerkt heeft tot het in het leven roepen van de hier besproken instabiliteit, is niet gemakkelijk te beantwoorden. Blijkbaar heeft het Legerbestuur intusschen gevoeld, dat het tweede stelsel toepassing *zou kunnen* vinden en met het oog daarop reeds van te voren de noodige maatregelen genomen. De derde beknoppte uitgave van het *Recueil Militair* (loopende tot en met 1900), bestaat uit 3 deelen, die te zamen bijna 2200 bladzijden tellen; bovendien heeft men de

Recueils van 1901, '02 en '03, welke te zamen bijna 3100 bladzijden vullen. Algemeen totaal nagenoeg 5300 pagina's, schier alle nog van kracht. Het totaal aantal bladzijden van alle „aanschrijvingen” is niet te begrooten. Eindelijk heeft men nog een legio aantal reglementen en voorschriften.

Had er meer stabiliteit in de hoogere bevelvoering bestaan, had men de zekerheid gehad steeds „the right men on the right places” te zullen kunnen brengen, eene dergelijke zee van beschikkingen, aanschrijvingen, reglementen en voorschriften, die alles tot in de kleinste bijzonderheden regelen, ware nimmer geworden; er zou in ons militaire stelsel eene groote en wijze machtsdelegatie naar onderen hebben kunnen bestaan, die ons thans vrijwel vreemd is.

Het lijdt o.i. toch geen twijfel, dat, wanneer voor hunne taak bekwame mannen aan het hoofd der regimenten, enz. geplaatst worden, het legerbestuur, vertrouwend op hun karakter en kunde, alsmede op de wijze, waarop zij den lande ongeveer 30 jaren als officier hebben gediend, hun eene groote mate van zelfstandigheid en onafhankelijkheid kan schenken, hen met een *hoog* gezag bekleeden kan. Doch waar men de zekerheid mist, dat dit steeds het geval zal zijn, daar is het begrijpelijk, ja, is het wellicht onvermijdelijk, alles met pijnlijke nauwkeurigheid te reglementeeren, en rails te leggen, opdat derailleeren onmogelijk worde. De mate van centralisatie toch, die men noodig oordeelt, wordt beheerscht niet door de *gaven* van de sterksten, maar door die van de zwaksten onder de bevelvoerenden. Hoe dit intusschen zij, duidelijk is het, dat zelfs de meest bekwame en karaktervolle mannen onder de bestaande omstandigheden hun dienst moeten verrichten onder den druk van een voortdurend gevoel van onmondigheid en machteloosheid. Slechts zij, die gebukt gingen onder den last der verantwoordelijkheid, zouden zich welbehagelijk aangedaan en gesteund gevoelen door de tallooze voorschriften, enz., die op zulke gelukkige wijze kunnen aanvullen, waf iemand aan innerlijke kracht mocht ontbreken.

Onze levende strijdkrachten worden thans aanmerkelijk uitgebreid; de bestaande organisatie verbeterd; de *burgerschutterij* door eene *militaire* landweer vervangen. De uitbreiding van het leger, de nieuwe organisatie, die bij het hoofdwapen slechts 2 beroeps-luitenants per compagnie voorschrijft, de nieuwe pensioenwet en de oprichting der landweer zullen op den duur eene verjonging van ons officierskorps krachtig in de hand werken. Doch daarmee is nog niet alles — zelfs niet het voornaamste — verricht. In de eerste plaats dient voor eene *uitstekende* aanvoering zorg gedragen te worden; zeker in een klein leger als het Nederlandsche, dat veelal tegen overmacht zal te strijden hebben. Met slechts middelmatige, door een stelsel van overdreven centralisatie niet aan zelfstandig handelen gewoon zijnde, steeds op orders en voorschriften steunende bevelhebbers, zou onze minderheid *zeker* te gronde gaan. Slechts eene werkelijk superieure leiding

kan vergoeden, wat men in getal te kort komt. Doch om de zekerheid te hebben, dat men steeds op zulk eene superieure leiding zal kunnen *rekenen*, worden vereischt :

- 1°. eminente, lichamelijk volmaakt geschikte aanvoerders, die men lang in hunne commando's laat;
- 2°. de grootst mogelijke mate van decentralisatie, d. w. z. eene zoo groot als slechts eenigszins mogelijke zelfstandigheid der korpscommandanten. Deze moeten aan hunne onderbevelhebbers wederom zooveel vrijheid schenken, als maar eenigszins toe te laten is.

Om tot het eerste te geraken, heeft men meermalen bevordering bij keuze aanbevolen, reeds van luitenants tot kapitein. Wij gelooven, dat dit daartoe niet de beste weg is. Bij de betere bevorderingskansen zal in de toekomst het oogenblik, waarop men tot den kapiteinsrang bevorderd wordt, in het algemeen zeker worden vervroegd. Het schijnt niet wel doenlijk, de meest geschikte elementen, de mannen, aan wien eenmaal de hoogste, meest verantwoordelijke posten zullen worden toevertrouwd, reeds op dien leeftijd uit te kiezen. Daartoe is de luitenantspositie eene te afhankelijke, te ondergeschikte, en heeft ook tegen het verlaten van dien rang het karakter zich zeker naar buiten nog niet voldoende geteekend. Door bevordering bij keuze op *te jeugdigen* leeftijd loopt men gevaar meer de vlijtige, braaf studeerende, volgzaam elementen naar boven te brengen dan de mannen met helder doorzicht, ruimen blik en van een zelfstandig karakter.

Bovendien ligt er in eene bevordering bij keuze van luitenants tot kapitein eene groote onbillijkheid. Springt A 120 nummers over, dan wil dit nog volstrekt niet zeggen, dat hij een zooveel betere kapitein, compagniescommandant, is dan zijne 120 voorgangers, wat toch de grondslag voor eene bevordering bij keuze tot *kapitein* zou moeten zijn. Neen! Men ziet voor de toekomst een zeer bruikbaar aanvoerder in hem. Doch om A. op jeugdigen leeftijd op een dergelijken post te brengen, staan andere en betere middelen ten dienste. Bevordering bij keuze, reeds tot kapitein is eer schadelijk dan voordeelig, want, waar men er één bevoordeelt en misschien gelukkig maakt, worden zeer velen voorbijgegaan, teleurgesteld en miskend, op wier krachten men nog vele jaren zal moeten steunen: Wat men met de eene hand schenkt, neemt men meer dan dubbel met de andere weg! Eindelijk leidt buitengewone bevordering van luitenants tot kapitein, blijkens de ervaring, niet tot het beoogde doel: Een twintigtal jaren geleden, werd een luitenant der infanterie tot kapitein bevorderd, die destijds N°. 150 in de ranglijst bezat. Deze sprong was grooter dan de stoutste, waarvan iemand zou durven droomen. De betrokken officier is intusschen eerst op 55-jarigen leeftijd tot generaal-majoor bevorderd.

Bevordering bij keuze van luitenants tot kapitein is dus gevaarlijk, schadelijk en niet doeltreffend. Door deze wijze van bevordering eerst bij die tot den majoorrang, doch dan ook op ruime schaal, toe te passen, verkrijgt men het voordeel, dat het oordeel omtrent de betrokken personen

voorloopig nog wordt opgeschort. Men verzekert zich de gelegenheid om hen langer, en onder moeilijker, meer verantwoordelijker omstandigheden waar te nemen, waardoor de kans op mistasten aanzienlijk wordt beperkt. Bovendien is het aantal personen, dat nu voorbijgegaan wordt, veel geringer; de voorbijgeganen hebben thans een belangrijk grooter aantal dienstjaren, en kunnen dus gemakkelijker met pensioen den dienst verlaten. Ook vindt men op dat tijdstip in landweer, provincialen en plaatselijken staf een uitstekend débouché voor de vele trouwe dienaren, die men echter — in verband met de zware eischen van den tegenwoordigen tijd — voor een hooger commando *in het leger* niet geschikt acht.

Draagt dit reeds bij om jeugdige, bekwame officieren in den hoofd-officiërsrang te brengen, in nog meerdere mate moeten voor den *hoogst verantwoordelijken* post van regimentscommandant zware eischen worden gesteld, opdat slechts werkelijk uitstekende mannen aan het hoofd der regimenten komen, en er zoodoende tevens de noodige stabiliteit in de hoogere bevelvoering ontsta. Had men in het hier beschouwde 12-jarig tijdvak slechts de beste helft van hen, die thans een regimentscommando hebben bekleed, tot kolonel bevorderd, men zou wel is waar verschillende persoonlijke belangen hebben geschaad, doch het landsbelang ware gebaat geweest door lagere pensioenen en door betere aanvoering van ons leger, al ware het alleen reeds door de grootere stabiliteit in de hoogere bevelvoering: de nagenoeg 2-jaarlijksche verwisseling van regimentscommandanten ware tot eene 4-jaarlijksche teruggebracht. Daarom moeten o.i. bij de aanwijzing van regimentscommandanten stoute grepen worden gedaan, om jeugdige, zeer bekwame personen in die betrekking te brengen en hen er lang te laten. Wel mogen de regimentscommandanten krachtens de bestaande vredesorganisatiën luitenant-kolonel zijn, doch van deze bepaling wordt, tenzij onder toevallige, hoogst bijzondere omstandigheden, nimmer gebruik gemaakt. Op soortgelijke wijze houdt men echter in Duitschland de aanvoerders jong, met name bij de cavalerie. Hier wordt het meerendeel der regimenten aangevoerd door luitenant-kolonels; sommige door majoors. Bevordering bij keuze tot kolonel zou echter niet uitgesloten mogen zijn, wil het aantal kolonels niet belangrijk dalen beneden het organieke, waardoor de bevorderingskansen wederom verminderen.

Wij gelooven met het voorgaande eene wonde plek in het bestaande stelsel van bevordering tot de hoogere rangen aangeraakt te hebben. Slechts het streven om — waar verhooging van het *getal* onzer levende strijdkrachten thans de leuze is — ook aan te dringen op zoodanige maatregelen, dat met name de hoogere aanvoering aan de hoogste eischen voldoet, gaf ons deze regelen in de pen.

Bevordering bij keuze in de hoofdofficiërsrang en op ruime schaal, waardoor uitmuntende, volmaakt valide *generaals* en *kolonels* (de leeftijd, een *uiterlijk* kenteeken, doet er o. i. minder toe) gedurende gerui-

men tijd hunne functiën kunnen vervullen, is o. i. noodig om de zekerheid te verkrijgen, dat onze aanvoering steeds volkomen zal beantwoorden aan de zeer hooge eischen, welke daaraan noodzakelijkerwijze gesteld moeten worden. Zou hierdoor dus vanzelf de zoo dringend noodige stabiliteit in de hoogere rangen intreden, de betere vooruitzichten voor bijzonder bekwame mannen zou *op den duur* een gunstigen invloed hebben op het *gehalte* van den toeloop tot het officierskorps. De grootst mogelijke mate van decentralisatie behoort onafscheidelijk hieraan verbonden te zijn, om onze aanvoeders reeds in tijd van vrede het noodige gezag te schenken, en zelfstandigheid bij hen aan te kweeken, dus hun karakter te vormen. Dat in ons leger ook thans de aanvoering in de hoogere rangen in handen ligt van mannen uit één stuk, van mannen van karakter, ligt waarlijk niet aan het bestaande stelsel!

De tegenwoordig in zwang zijnde regeling is in hooge mate nadeelig. Het leger, en dus het land, worden geschaad door de bestaande instabiliteit in onze belangrijkste, meest verantwoordelijke militaire betrekkingen, door eene voortdurende verwisseling van stelling-, divisie- en regimentscommandanten na een minimum van tijd. Een stelsel, dat „liefdadigheid naar vermogen” in zijn vaandel voert, *moet* onvermijdelijk op den duur tot noodlottige uitkomsten leiden. Immers ook hier geldt het spreekwoord van den heelmeeester en de wonden.

VERITAS.

Zes of vier stukken?

In het laatste gedeelte van het pleidooi, hetwelk O. onder bovenvermeld opschrift in „De Militaire Spectator” van Maart j.l. vóór de vierstukkenbatterij heeft gepubliceerd, wordt de reserve van 24 stukken, welke, blijkens de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp tot nadere aanvulling en verhooging van het VIII^{ste} Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1903, wordt noodig geacht, te groot genoemd. Eene reserve van enkele stukken zou, volgens O., voldoende zijn.

Het schijnt, dat de geachte Schrijver bij dat oordeel de bestemming heeft uit het oog verloren, welke de Minister van Oorlog aan die reserve toekent. Zij is niet uitsluitend, zooals O. haar vermoedelijk denkt, een magazijnsvoorraad, waaruit stukken moeten worden vervangen, welke in het ongereede zijn geraakt. Neen, in vredestijd is een deel van die 24 vuurmonden noodig voor de bewapening van de Instructie-Batterij, voor den dienst der Artillerie-Schietschool en der Artillerie-Inrichtingen, zoomede voor de opleiding van de cadetten der Koninklijke Militaire Academie; in oorlogstijd moeten die stukken den dienst der vier regimentsdepôts mogelijk maken, nadat de reservebatterijen geformeerd zijn.

Neemt men bovendien in aanmerking, dat gedurende den vredesdienst, welken het tegenwoordige veldkanon van 8 cM. St. heeft gepresteerd, zeven kanonnen onbekwaam zijn geworden, dan schijnt het in de aangehaalde Memorie van Toelichting als noodig genoemde aantal reservestukken alleszins doeltreffend te zijn gekozen.

In het midden latende, in hoeverre met de door velen voorgestane denkbeelden tot vorming van een zoo groot mogelijk aantal vierstukkenbatterijen wordt ingestemd, moge in het vorenstaande zijn aangetoond, dat het voorstel van O., om uit het totaal beschikbaar komende aantal van 204 vuurmonden 51 batterijen te vormen, niet uitvoerbaar wordt geacht. Trouwens de geachte Schrijver zelf zou bezwaren ondervinden bij de verwezenlijking van zijne denkbeelden, immers ook hij acht, althans eene (magazijns)reserve van enkele stukken, gewenscht.

W.

De oorlog in Zuid-Afrika.

De Maart-aflevering van „De Militaire Spectator” bevat van de hand van een ongenoemden medewerker het eerste deel van eene critische studie over den oorlog in Zuid-Afrika.

Door de bijzondere positie, waarin mijn werkring mij plaatste, was ik verplicht, en daartoe ook in de gelegenheid gesteld, van den aanvang af alles, wat omtrent den oorlog in Zuid-Afrika uit een politiek, uit een militair en uit een historisch oogpunt van waarde was of kon zijn, tot in bijzonderheden te volgen, te vergaren, te ziften en te toetsen en zoo nam ik ook, met verklaarbare belangstelling, de Maart-aflevering van den Spectator ter hand.

Had ik gehoopt, dat de lezing van het verschenen deel van die „critische studie” mij een ander beeld van dien strijd zou brengen dan tot nu toe gegeven werd in de buitenlandsche tijdschriften en brochures, toen ik er kennis van genomen had, was ik in die hoop teleurgesteld. Blijkbaar heeft de Schrijver in hoofdzaak geput — en vermoedelijk kunnen putten — uit hetgeen omtrent den oorlog van Engelsche zijde is openbaar gemaakt; gegevens, die, wij weten het allen, die de Engelsche berichten in de dagbladen destijds hebben gevolgd, uitmunten door onbetrouwbaarheid en eenzijdigheid. Hierbij heb ik niet in de eerste plaats het oog op de particuliere, tendenzieuse berichten, maar zeer zeker ook op de ambtelijke, die van wege het War-office zijn uitgevaardigd; speciaal de Rapporten van LORD KITCHENER, als vervolg op die van LORD ROBERTS en samengevat in 12 Blue Books, zijn mij gebleken slechts onder benefice van inventaris te mogen worden aangevaard. ¹⁾

En aangezien het mij nu voorkomt van belang te zijn, dat het Nederlandsche Volk, en daarvan in het bijzonder het Nederlandsche leger

¹⁾ De bestaande Boerenliteratuur verschaft daartegen geen voldoende tegenwicht; ook biedt zij in het algemeen genomen voor eene militaire en wetenschappelijke studie te weinig houvast. Eén voorbeeld: Generaal DE WET geeft op *éene uitzondering na, nimmer op, wie of wat hij tegenover zich had*: het waren vijanden, dat was genoeg; welke eenheden, welke troepen, hoeveel artillerie, daarover bekommert hij zich niet, gelijk hijzelf meedeelt (vergl. blz. 110); evenmin wordt voldoende gewag gemaakt van 's vijands of eigen opstelling, van het plan van uitvoering, noch van de rol, die de verschillende Wapens daarin hebben gespeeld.

eene juistere, van Engelsche verdichtselen en humbug ontdane voorstelling ontvangt van den oorlog in Zuid-Afrika en van de eigenschappen en het optreden der Boeren, heb ik gemeend te moeten opkomen tegen eene voorstelling der feiten, die de Boeren plaatst in een vrij wel ongunstig daglicht. Ook de sympathie voor de Boerenzaak, waarvan Nederland gaarne zoo hoog opgeeft, en het hoog houden van den Nederlandschen naam, maakte het m.i. tot plicht, de juiste feiten mede te deelen en dit te gereeder, daar een ieder het groote gevaar zal beseffen, dat gelegen is in het feit, dat een tijdschrift met het gezag van De(n) Militaire(n) Spectator onwillekeurig zou medewerken tot het vastleggen van eene onjuiste geschiedkundige oordeelvelling — hetgeen te meer klemt, waar de bewerker zoo te recht opmerkt, dat onze militaire bibliotheken, „behalve enkele te vroeg geschreven werken, omtrent dezen oorlog al bitter weinig bevatten”.

Afgescheiden van dit militair, wetenschappelijk belang meen ik het aan de Boeren verplicht te zijn, het mijne er toe bij te dragen, dat geen verkeerd oordeel omtrent hun karakter, hunne oorlogsvoering, hun moed, in één woord hunne vele krijgsmansdeugden wortel vatte. Voorzeker ik ben niet blind voor de vele tekortkomingen, in dezen krijg gebleken. Echter hoe meer men doordringt in de studie van dezen oorlog, hoe meer bewondering men voor het Boerenvolk gevoelt, al dringt zich telkenmale de overtuiging op, dat alles zoo geheel anders had kunnen, had moeten loopen, indien de gebreken hunner militaire organisatie en opleiding hen niet ten verderve hadden gevoerd en oorzaak werden, dat de vrucht van veel kranig werk hun is ontgaan. Zoo ooit, dan is hier gebleken de vloek van een volksleger, dan is hier gebleken, dat goede wil, volharding, waardevolle militaire eigenschappen, als daar zijn: juistheidsschot, goed ruiter, terreinkennis, bijzondere tactische blik, weinig behoeften, lichaamsgehardheid, een instinctmatig oog voor de waarde van strategische stellingen, groote vaderlandsliefde en vrijheidszin, gepaard aan individueele eigenschappen — die de man het tegenovergestelde van een automaat doen zijn — wel veel vermogen, maar niet genoegzaam zijn om een volk ter overwinning te voeren, indien men het daarbij niet tevens geleerd heeft ook militair te wezen, indien de leiding zich niet concentreert in éene vaste, deskundige militaire hand, waaraan allen onvoorwaardelijk gehoorzamen, en indien men niet geleerd heeft zijn dapperheid, zijn bekwaamheden, behalve in het defensief, in de eerste plaats ook in het offensief te gebruiken, indien men niet geleerd heeft van behaalde voordeelen alle mogelijke profijt te trekken. De Boeren hebben te weinig vruchten van de door hen behaalde voordeelen, van hunne *vele* overwinningen weten te plukken en daardoor aan den vijand, die steeds zijne verliezen kon aanvullen, wel afbreuk gedaan, dezen wel verzwakt, maar nimmer vernietigd.

Wel hebben de Boeren, door hunne tegenslagen geleerd, betrekkelijk spoedig eene geheel andere krijgstucht ingevoerd en verandering gebracht in de aanstelling van officieren, die sedert uitsluitend door den Com-

mandant-Generaal werden benoemd, maar toen was het grootendeels reeds te laat en bovendien wordt, hetgeen hun als militair^o ontbrak, niet in een handomdraaien aangeleerd.

En toch zouden hun volhardingsvermogen en vrijheidszin gezegevierd hebben — indien zij niet een vijand tegenover zich hadden gehad, die geen middel, wat ook, ongebruikt liet.

Al te veel wordt algemeen gewaagd van: „vluchtende Boeren”, „niet standhoudende Boeren”, minachtend er op gewezen, dat velen niet gevochten hebben, zelfs werkeloos toezagen, als het gevaar het grootst scheen, dat een groot deel hunner dan toch maar „lamlendigen” geweest zijn. Gelijk hiervoren reeds gereleveerd, moet het ontwikkelen van offensieve kracht den man geleerd worden en het ontbreken van die eigenschap wordt, maar al te vaak, m.i. echter geheel verkeerdelijk, met den naam van lafheid bestempeld; en ik wil het gevraagd hebben, hoevelen er in Europa zouden achterblijven en niet naar de grenzen trekken, indien wet en ijzeren krijgstucht niet *beletten* aan wankelmoedigheid en eigenbelang toe te geven? — en hoevelen er vechten door dien dwang gedwongen? Stel daartegenover de Boeren. Geen macht ter wereld, die hen vermocht te dwingen tot vechten, dan alleen hun eigen vrije wil. Als gevolg van de gebreken in hunne militaire organisatie, slechte aanvoering van sommige zwakke of eigenzinnige Commandanten, blijven de tegenslagen na aanvankelijke zegepralen niet uit. Englands overmachtige legerscharen overstelpen hun land, dringen steeds meer op, behalen succes op succes. LORD ROBERTS vaardigt alsnu verleidelijke proclamaties uit, aan elk zekerheid van lijf en goed toezeggende en schadeloosstelling — indien hij slechts de wapens nederlegt. De Boer, die met hart en ziel hangt aan vrouw en kind, aan zijn huis en haard, aan zijn vee, aan alles, wat hij het zijne noemt, aan de woning, die hij veelal zelf gebouwd, aan zijn bezittingen, die de vrucht zijn van zijn eigen arbeid en die zijner ouders, kan tot dat alles terugkeeren — geen ontberingen, geen levensgevaar meer, geen verdere scheiding van vrouw en kind. Maanden en maanden staat hij reeds in het veld, ternaauwernood weet hij hoe het zijn „thuis” gaat, of hij nog wel een thuis bezit. Legt hij de wapens neder, zoo behoudt hij alles; trekt hij verder, dan riskeert hij alles te zullen verliezen. Zijn plichtsgevoel en zijn vaderlandsliefde waren in deze zijne eenige rechters. Elke Boer heeft voor die keus, voor dien kruisweg gestaan. Verreweg de veel grootere helft hunner is aan vrouw en kind en bezitting voorbijgegaan, ofschoon het zooveel gemakkelijker en zooveel voordeliger zou geweest zijn het Commando te verlaten. Geen andere drang dan die van het eigen geweten, heeft hem in deze tot leidsman gestrekt. Dit is ware heldenmoed. Daartegenover valt het getal „Lagerliggers” in het niet; dezulken heeft men overal — alleen bij de Boeren, die niet de tucht kenden, zooals wij die verstaan, kwam dit gehalte, zoolang het nog niet was uitgestooten, meer aan de oppervlakte te zien. Maar den dapperen, die trots ontberingen en ellende

den strijd uitstreden, en dat is het grootere deel, de kern der Boerenatie, hun breng ik een eerbiedig eeresalut.

Er moet voor gezorgd, dat aan geen verkeerde oordeelvellingen voet worde gegeven; slechts eene, in alle onderdeelen nauwkeurige, vastlegging van de geschiedenis van den oorlog, de weerlegging van valsche voorstellingen kan ook nog in lateren tijd het Afrikaander volk ten goede komen. Daartoe het mijne bij te brengen, acht ik plicht. De Boeren hebben zich — zooals uit de *ware* krijgsgeschiedenis van hun oorlog blijkt — ondanks hunne tekortkomingen, de door hen begane fouten, alleen reeds door het in dien oorlog als vaderlander en als krijgsman verrichte, eene onvergankelijke eerezuil opgericht, waartegen tijdgenoot en nageslacht met eerbied en bewondering behooren op te zien.

Ik stel op den voorgrond, dat dit opstel allerminst bedoelt den S. der „critische studie” een verwijt te maken van den soms onjuisten inhoud van zijn opstel; hij zal geput hebben, behalve uit Engelsche bron, uit verschillende werken, elders in het buitenland gepubliceerd, doch, hij houde het mij ten goede, ook die werken dragen de duidelijkste blijken van onbetrouwbaren Engelschen oorsprong.

En geen wonder, waar allen die tot dusverre den Zuid-Afr. oorlog tot een onderwerp van behandeling kozen, daarbij, bij gebreke aan deugdelijke, tot het publiek domein behorende, ambtelijke gegevens van Boerenzijde, in hoofdzak steunen — ik voeg er onmiddellijk aan toe — zelfs wel steunen *moeten* op de Engelsche bronnen en gegevens, voert hun dit, ondanks de zucht tot onpartijdigheid en objectiviteit, die ongetwijfeld voorzit bij alle schrijvers, althans die van het vasteland, tot een, huns ondanks, eenzijdig, verkeerd oordeel.

Wanneer ik mij alleen tot datgene bepaal, wat in deze van de hand van Duitsche, Fransche, Oostenrijksche, Russische staf- en andere officieren is verschenen, dan springt, bij kennisname ervan, onmiddellijk in het oog, dat door hen bijkans uitsluitend uit het onbetrouwbaar, onvolledig Engelsch materiaal is geput.

Het is bekend, dat er eigenlijk geen enkele, geheel juist te noemen terreinkaart van Zuid-Afrika bestaat en dat allerminst de Engelsche en zeker niet de Engelsche stafkaarten als richtig mogen aangenomen worden en toch vormen die zelfde kaarten bij al die schrijvers het uitgangspunt hunner beschouwingen.

Welk werk ook ter hand wordt genomen, overal ontmoet men terstond de zelfde gegevens met het gevolg, dat de zelfde fouten overal, als het ware erfelijk, voorkomen: de een neemt ze van den ander over.

Een voorbeeld uit vele:

Het werk van Majoor VON ESTORFF was een der eerste, dat over den Boerenoorlog verscheen; sedert treft men van de daarbij behorende, niet goede kaarten, naar Engelsche gegevens samengesteld, eenige bijkans overal terug; zelfs nog in het jongste desbetreffend uitgegeven geschrift van den Duitschen Groszen General-Stab, Heft No. 32: „Aus dem Südafrikanischen Kriege 1899 bis 1902” zijn ze

gemakkelijk als getrouwe navolging te onderkennen, al dragen zij niet zijn naam.

Trouwens de Duitsche Generale Staf is de eerste om te erkennen, dat het schrijven van de krijgsgeschiedenis van den Zuid-Afr. oorlog met het tot dusverre bekende materiaal eenvoudig onmogelijk is en de Staf zich derhalve bepalen moet tot de behandeling van enkele voorvallen en dan nog slechts in schetsvorm. De Duitsche Staf is zoozeer doordrongen van de vele gapingen, die de ter beschikking zijnde gegevens aankleven, dat gelijk de Chef van dien Staf, Generaal von SCHLIEFFEN mij nog 21 Januari ll. persoonlijk schreef, er van dien Staf eene oproeping is uitgegaan aan alle medestrijders om „etwaige Aufzeichnungen, Tagebücher, mündliche Mitteilungen, Pläne und Skizzen zur Verfügung stellen zu wollen”.

Zoo ooit, dan geldt in dezen oorlog: het hoor en wederhoor, en eerst dan wanneer het ambtelijk materiaal van *beide* zijden met elkaar vergeleken en gecontroleerd is, zal eene juiste critiek over het in dezen oorlog verrichte kunnen worden geleverd.

Uit den aanhef van dit opstel zal het den lezer reeds gebleken zijn, dat ik meen eenigszins tot oordeelen bevoegd te zijn. In dit verband zij nog meegedeeld, dat ik ingevolge eene vereerende, mij gegeven officieele opdracht sedert 2½ jaar bezig ben met de samenstelling van een Militair-geschiedkundig Rapport over den Zuid-Afr. oorlog, waarvan een „van dag tot dag” van al het verrichte, van alle gebeurtenissen tot in bijzonderheden samengestelde kroniek, met bijbehorende speciaal vervaardigde terrein- en gevechtskaarten (een 70-tal), een onderdeel uitmaakt. Die arbeid nadert zijne voltooiing, maar ik zou — het behoeft wel haast niet aangestipt — dien niet hebben kunnen verrichten, indien ik niet de beschikking had gehad over zooveel te mijner beschikking gesteld ambtelijk materiaal, ongepubliceerde staatsstukken, documenten, bescheiden, rapporten en eenige *duizende* telegrammen.

Mijne critiek tegen den arbeid van den Spectator-medewerker keert zich allereerst:

1. Tegen de door hem aangegeven getalsterkten der Boeren in den slag van Talanahill.
2. Tegen den opzet van zijne beschouwing (opmarsch en plan van aanval).
3. Tegen de beschrijving zelve van den slag van Talanahill.
4. Tegen de door den Schrijver daarop gebouwde critiek.

ad. 1. Hoewel de door den Schrijver opgegeven getalsterkten der Boeren veel te hoog blijken, zal ik, om niet al te uitvoerig te worden, mij bepalen tot die Commando's, die aan den slag van Talanahill hebben deelgenomen. Hieronder vind ik gelegenheid daar nader gedetailleerd op terug te komen.

ad 2. Na eenige regels tot inleiding, waarin de Schrijver zegt, dat de Boeren volkomen op de hoogte waren van der Engelschen doen en

laten (dat dit niet het geval is geweest, bewijzen de feiten, hieronder vermeld) en waarin verder met even zoo veel woorden wordt gezegd, dat de Boeren na het ultimatum van uit Volksrust, de grenzen overtrokken, Newcastle en Dannhauser bezetten, wordt zonder veel verderen overgang op eenmaal aangevangen met LUKAS MEYER's actie en daarbij geheel uit het oog verloren, dat deze bij den slag van Talanahill niet als eene zelfstandige eenheid met eene zelfstandige opdracht optrad, maar integendeel als deel van eene gecombineerde beweging, zoodat waar de samenwerking en noodzakelijke ondersteuning van de andere deelen achterwege bleven, het beoogde doel niet kon bereikt worden. Door nu een ander doel daarvoor in de plaats te schuiven (door èn aan MEYER, èn aan ERASMUS elk eene afzonderlijke opdracht toe te kennen) brengt de Schrijver ons tot eene verkeerde gevolgtrekking. Het wil mij verder voorkomen, dat bij het schrijven van eene studie van den oorlog als eerste eisch geldt, aan te vangen met het begin, met de ontwikkeling van den ganschen opmarsch om daardoor tot een duidelijk beeld van het beoogde te geraken. Eerst dan kan men zich een oordeel vormen, in hoeverre het beoogde, het „plan de campagne” is bereikt geworden, of welke de oorzaken zijn, dat het geheel of gedeeltelijk heeft gefaald.

Ik zal daarom hieronder den ganschen opmarsch meedeelen.

ad 3—4. Naast veel waars, geeft de Schrijver in zijne beschrijving ook veel, dat onjuist is. Ten einde nu niet in eene vermoeiende weerlegging en nadere toelichting van regel voor regel met de onvermijdelijke aanhalingen te moeten treden, laat ik ter staving van mijn oordeel allereerst volgen in chronologische volgorde alles, wat sedert het verstrijken van het ultimatum op 11 October 1899 (voor zoover het op het door den Schrijver behandelde onderwerp betrekking heeft) is geschied met een toelichtend gevechtskaartje, zooals ik meen, dat dit moet zijn. Het verschil tusschen des Schrijver's voorstelling en de mijne laat zich daaruit dan gemakkelijk genoeg vinden, terwijl ik ten slotte nog gelegenheid vind op enkele hoofdpunten van verschil, die tot, in geheel anderen zin leidende, gevolgtrekkingen voeren, het licht te doen vallen.

1899. 11 October, Krijgsraad te Zandspruit. Te Zandspruit (Transvaal) wordt een krijgsraad gehouden, waaraan door al de reeds aan de Natalsche grenzen staande Generaals en Commandanten der Gefedereerden wordt deelgenomen en welke ook door den Commandant der Veldtelegraphie, Luitenant PAFF, wordt bijgewoond. Wordt besloten: Generaal JAN KOCK zal van uit Standerton door Vrede en door de Drakensbergen Natal binnendringen en zich naar Newcastle begeven.

Commandant DANIEL ERASMUS uit het Pretoria-distriet zal langs de Buffelsrivier, de natuurlijke grensscheiding tusschen Transvaal en Natal, marcheeren, deze bij de Engelbrechts-drift (Woolsdrift) overtrekken en eveneens Newcastle trachten te bereiken. Van daaruit zal hij naar Dun-

dee voortrukken, om, gesteund door Assistent-Commandant Generaal LUKAS MEYER, die van Vrijheid uit direct naar Dundee zal optrekken, aldaar Generaal SIR WILLIAM PENN SYMONS, aan te vallen en Dundee te nemen. Intusschen zullen de Vrijstaters, onder Hoofd-Commandant MARTHINUS PRINSLOO, door de Drakensbergen op Ladysmith aanrukken om Luitenant-Generaal SIR GEORGE WHITE vast te houden en te isoleeren.

Generaal KOCK zal, nadat hij Newcastle bereikt heeft, naar de Biggarsbergen trekken en voorloopig de verbinding vormen tusschen de Transvaalsche en Vrijstaatsche Commando's.

12 October. Opmarsch tegen Natal. De voor den inval in Natal aangezeten commando's bereiken des voormiddags Volksrust.

13 October. In Volksrust, Hoofdkwartier van Commandant Generaal PETRUS (PIET) JACOBUS JOUBERT, wordt een krijgsraad gehouden, waaraan deelnemen alle Generaals der aan de Oostergrens der Zuid-Afrikaansche Republiek opereerende Commando's, de Luitenant-Kolonel S. P. E. TRICHARDT, Commandant der Transvaalsche Staatsartillerie, en alle Commandanten en Veldkornetten.

Commandant DANIEL ERASMUS wordt verkozen tot Vecht-Generaal over de Centrale Colonne (Pretoria, Heidelberg, Krugersdorp, Standerton, Wakkerstroom en Ermelo Commando's en de Hollandsche, Duitsche en Iersche Korpsen). Terwijl hij en de Commandant-Generaal met de hoofdmacht der Boerenstrijders (de centrale Colonne) den grooten weg over den Laings-Nekpas naar Newcastle zal volgen, zal Generaal JAN KOCK eene westelijker route naar die zelfde plaats nemen en moet Assistent-Commandant Generaal LUKAS MEYER, voorzitter van den eersten Volksraad, die het bevel voert over de Commando's uit de Zuid-Oostelijke districten van de Z.-A. R., langzaam den weg van Vrijheid, door de Jagersdrift, naar Dundee volgen om te gelegener tijd gemeenschappelijk met Vecht-Generaal D. ERASMUS bij Dundee te verschijnen en vervolgens, na vervulling van zijn opdracht tegen Generaal SYMONS (zie Krijgsraadbepsluit van Zandspruit), de beweging van de Vrijstaters tegen Ladysmith van de Noord-Oostelijke zijde ondersteunen. ERASMUS trekt dien zelfden dag onder hevige plasregens met het Pretoria Commando, 2000 man sterk, de Heidelberg en Bocksburg Commando's, te zamen 4000 man, uit Volksrust naar de Natalsche grens.

Krijgsraad in Van Reenenspas. In een krijgsraad der Vrijstaatsche officieren in Van Reenenspas, onder voorzitterschap van Hoofd-Commandant MARTHINUS PRINSLOO, wordt het plan om onmiddellijk eene groote afdeeling westelijk om Ladysmith heen te zenden, ten einde de spoorwegbrug over de Tugela bij Colenso in de lucht te doen springen, verworpen, en besloten, dat 2000 man (genomen uit de Commando's van Heilbron, Vrede, Harrismith, Bethlehem, Winburg en Kroonstad onder bevel van den waarnemenden Vechtgeneraal C. J. DE VILLIERS (Harrismith), den plaatsvervanger van den nog afwezig zijnden Vrijstaatschen Generaal P. ANDRIES CRONJÉ) in Natal zullen afdalen, om in vereeniging

met de Transvalers onder Generaal JAN KOCK de Engelschen te Dundee en te Elandslaagte af te snijden, terwijl de overigen de Drakensbergpassen zullen bewaken.

14 October. ERASMUS marcheert, op zijn weg naar Natal, uit Volksrust langs de Buffelsrivier naar Engelbrechtsdrift. Overste TRICHARDT posteert een van de zwaarste Transvaalsche kanonnen (Long Tom) op den Pogwaniberg, die den Amajuba, den Mount Prospect en den Laingsnek beheerscht. Een meesterstuk van artillerie-werk.

15 October. De naar Natal gezonden Transvaalsche Commando's, circa 5000 man, onder Vecht-Generaal ERASMUS trekken de grenzen der Zuid-Afrikaansche Republiek over en hijschen de Vierkleur te Newcastle.

16 October. Generaal KOCK's strijdmacht: het Johannesburgse Commando, onder Commandant BEN VILJOEN, en het Duitse Korps, onder Oberst SCHIEL, komen uit de richting Standerton—Vrede door de Drakensbergen te Newcastle aan. KOCK, aan wien nu ook het Hollandsche Korps wordt toegevoegd, beschikt over 1250 man.

Krijgsraad te Newcastle. Een te Newcastle onder voorzitterschap van den Commandant-Generaal PIET JOUBERT gehouden krijgsraad van alle officieren der in Natal staande Commando's besluit:

de colonne onder Vecht-Generaal D. ERASMUS marcheert over Dannhauser Station naar Dundee; Generaal JAN KOCK zwenkt rechts, bezet Wesselsnek in de Biggarsbergen en vernielt de spoorweglijn tusschen Glencoe en Ladysmith.

17 October. KOCK en ERASMUS breken tegen middernacht (avond van den 16^{en} op 17^{en}) uit Newcastle op, in zuidelijke richting. In de nabijheid van den voet der noordelijke uitloopers der Biggarsbergen scheiden zich hunne wegen: ERASMUS wendt zich links naar Dundee en schuift zijne voorhoede over de Hattingspruit vooruit, tot op circa 6 mijlen van Glencoe; KOCK gaat rechts, om over de Biggarsbergen, langs Elandslaagte te komen, de Engelsche stelling om te trekken en de verbinding tusschen Glencoe—Dundee en Ladysmith te verbreken.

18 October. Ten einde Generaal WHITE in Ladysmith vast te houden en den Generaal SYMONS in Dundee—Glencoe te isoleeren, houden de Gefedereerden de aandacht van WHITE bezig door in het westen, in de passen der Drakensbergen en hoofdzakelijk naar de zijde der Van Reenens- en Tintwapassen, allerlei schijnbewegingen uit te voeren.

Besters-Station. De Vrijstaatsche Hoofd-Commandant MARTHINUS PRINSLOO rukt door den Van Reenenspas Natal binnen. Circa 150 Natal-Carabineers met 1 Maxim onder bevel van Majoor ADYE te Besters-Station opgesteld, kunnen het niet tegen hem houden. De Vrijstatters bemachtigen het Engelsche kamp met 80 tenten en veel voorraad en nemen Luitenant GALLWAY gevangen. Het terugtrekken der Natal-Carabineers noodzaakt de Border Mounted Rifles onder Majoor RUTHVEN, welke voor Acton Homes geposteerd waren, eveneens te wijken. Het prijsgeven dezer linie begunstigt de vereeniging der Gefedereerden.

19 October. *Aanvalsplan tegen Dundee.* ERASMUS vereenigt zich na

een driedaagschen marsch over de Imbabanheuvels met Generaal LUKAS MEYER, die sedert 17 October met 2900 Burgers (uit Krugersdorp, Bethal, Wakkerstroom, Vrijheid, Utrecht, Piet Retief, Middelburg) gekampeerd ligt aan den Doornberg, dicht bij den noordelijken oever der Buffelsrivier, en wiens voorposten sinds den 13^{en} October met de patrouilles der Natal-Carabineers voeling hebben. In een krijgsraad, waaraan behalve de beide Generaals ook de Commandanten HANS GROBLER en TRICHARDT van het Ermelo Commando deelnemen, wordt, na kennismeming van de door de Vrijstaters onder PRINSLOO bij Besters-Station behaalde resultaten, besloten: tegen zonsondergang zal in 3 zelfstandige kolonnes langs verschillende wegen op het tusschen Glencoe en Dundee gelegen kamp van Luitenant-Generaal PENN SYMONS worden aangerukt. Die kolonnes zullen zich op een bepaald uur op eene nader aangeduide plaats bevinden en gezamenlijk van drie zijden tot den aanval overgaan; LUKAS MEYER met de Vrijheidiers en Utrechters, 700 man op den linkervleugel, van het Oosten, D. ERASMUS met 600 man van het Pretoria Commando in het centrum, van het Noorden, en de Commandanten HANS GROBLER en TRICHARDT, met het Ermelo Commando op den rechtervleugel, van het Westen. Alle drie kolonnes krijgen artillerie mede; ERASMUS de 1ste batterij Creusots (van 7.5 cM.), MEYER vier stukken berggeschut van 3.7 cM. Overeenkomstig dit besluit wordt des avonds om 8 uur opgebroken en de Buffelsrivier des nachts bij Landmansdrift overgetrokken.

20 October. *Gevecht: Talanahill.* Terwijl LUKAS MEYER, dank zijne betere bekendheid met die streek, op de in den krijgsraad van den vorigen dag afgesproken tijd zich op de hem aangewezen plaats bevindt, dwaalt ERASMUS ten gevolge van een 's nachts opgekomen nevel in een kring daarom heen, terwijl ook het Ermelo Commando zijn doel niet kan bereiken. LUKAS MEYER, hiervan onbewust, trekt daardoor alleen tegen Dundee op en krijgt 's morgens om half drie voeling met de Engelsche voorpostendetachementen. Deze (Dublin Fusileers) ontruimen haastig Smith Hill ¹⁾, maar zonder dat het gros, dat hen opneemt, er aan denkt om het kamp, dat zich bij Craigside bevindt, daarvan te verwittigen.

Generaal SYMONS had, ten einde niet van het Zuiden en van Ladysmith te worden afgesneden, het noordelijk deel van Natal prijsgegeven en vaste stellingen tusschen Dundee en Glencoe ingenomen; hij had 3 batterijen veldartillerie van 7.62 cM. (Armstrong) bij zich. Vroeg om 5 uur neemt LUKAS MEYER met slechts 500 man stelling ten oosten van Dundee, op de Smith- en Talanaheuvels, tusschen welke de weg van Landmansdrift naar Dundee gaat. Om half zes alarmeeren de vier lichte bergkanonnen van LUKAS MEYER op een afstand van 3000 yards het kamp van PENN SYMONS, die hen vandaar uit met 6 veldvuurmonden laat beantwoorden.

Ongeveer $\frac{1}{2}$ mijl van den oostrand van Dundee bevindt zich een

¹⁾ Door de Engelschen: Lennoxhill genaamd.

donga (begroeide spleet), welke bij regentijd haar water in de Zandspruit loost, 500 yards vandaar zijn in eene open vlakte rondom Smith-farm aanplantingen en struikgewas; 300 à 400 yards verderop een steenen muur bijna tot het midden van den heuvel; daarachter verheffen zich de vrij steile hoogten van den Talana, met rotsblokken bezaaid en 700 voet hoog, den omtrek beheerschend. In die donga werpt nu PENN SYMONS zijne bataljons: het 2e Dublin Fusileers (Kolonel CARLETON) in de voorste linie links; rechts daarvan en iets naar achter het I. Irish Royal Fusileers, daarachter échelonsgewijze het I. King's Royal Rifles (Kolonel GUNNING); de batterijen No. 13 (Majoor DAWKINS) en No. 69 (Majoor WING) der Royal Field Artillery posteert hij dicht bij Dundee; op den linker vleugel de bereden troepen (Kolonel MÖLLER) het 18e regt. Huzaren en 2 compagnieën Mounted Infantry (geleverd door het I. bat^a. King's Royal Rifles Corps en het II. bat^a. Royal Dublin Fusileers); de 3^e comp. Mounted Infantry (geleverd door het I. Leicester) blijft als dekking bij de artillerie; het I. bat^a. Leicester en de batterij N°. 67 stellen zich op in de nabijheid van het kamp, in afwachting van een aanval uit het Noorden. Generaal SYMONS geeft MÖLLER bevel (6 u. v.m.) eene omtrekkende beweging te maken om de Boeren, zoodra zij wijken, den terugtocht af te snijden. Nadat een zijner kanonnen beschadigd is, geeft LUKAS MEYER om half acht voormiddags bevel al het geschut terug te trekken, aangezien de granaten in den modderigen bodem bij Dundee toch geen effekt hebben. De infanterie van SYMONS gaat nu, onder bedekking der artillerie, naar het struikgewas en houdt daar stand. Onder den talrijke offers kostenden kogelregen aarzelen zij te avanceeren. Daar komt PENN SYMONS aangerend en beveelt voorwaarts te gaan, doch op hetzelfde oogenblik (9¹/₂ u. v.m.) stort hij, door een schot in de maag getroffen, zwaar gewond van zijn paard. Kolonel YULE neemt in zijne plaats het opperbevel op zich. Intusschen is de artillerie opgerukt tot aan de donga en de infanterie, de zoo zeer noodige dekking zoekend achter rotsblokken, ten laatste tot aan den steenen muur voortgekropen. Daarvoor moet zij bijna twee uur lang onder het moordend vuur der Boeren, onvoldoende tegen het flankvuur gedekt, werkeloos blijven liggen. Inmiddels duurt het gevecht in het front met een hevig granaatvuur tegen LUKAS MEYER's centrum voort, niettegenstaande een opnieuw opgekomen nevel. LUKAS MEYER's munitie raakt uitgeput. De, met zooveel verlangen verwachte, hulp van ERASMUS, die, niettegenstaande het aanhoudende kanongebulder, ten gevolge van den nevel zich niet vermag te orienteeren en daarom werkeloos ligt (slechts een kleine afdeeling van hem wordt door Majoor MARLING in de nabijheid van de kampplaats gesignaleerd) blijft nog steeds uit. Onder die omstandigheden geeft LUKAS MEYER om kwart voor twaalf bevel het gevecht af te breken en de stelling geleidelijk te ontruimen. Nu de infanterie van Kolonel YULE gewaar wordt, dat het vuur der Boeren verflauwt, staat zij aarzelend van achter den muur op en bestijgt met moeite den bergtop, terwijl de artillerie nog verder

naar voren rukt om de bestorming te ondersteunen. De met een hoerra naar den top klimmende infanteristen worden nog met een laatst moorddadig salvo begroet. De laatste Boeren, die den aftocht hadden gedekt, springen daarop te paard en volgen het, in volmaakte orde door de Landmandsdrift en den Vantsdriftweg over de Buffelsrivier naar zijn lager op Transvaalsch grondgebied terugtrekkende, Commando. Om half twee is hunne stelling door de Engelschen ingenomen. De infanterie van YULE geeft, na eerst van het eigen artillerievuur te lijden te hebben gehad, nog een tijd lang een onschadelijk geweervuur op hen af en keert daarop in een stortregen naar haar kamp terug. Intusschen tracht Kolonel MÖLLER, aan YULE's herhaald bevel, de terugtrekkende Boeren af te snijden, uitvoering te geven. Hij is daartoe noordwaarts voortgerukt en buigt daarop in een wijden kring N.O. om den Talanaheuveel heen. Kolonel KNOX met het eskadron huzaren A, 100 man met 1 Handmaxim, wordt nog verder zuidelijk vooruitgeschoven. Diens huzaren maken bij eene poging, om de handpaarden der Boeren van Smithhill te vermeesteren, waarvan zij er eenigen dooden, 15 man gevangen. Deze worden aan elkander vastgebonden en gedwongen te voet te volgen; die niet bij kon blijven, zou neergeschoten worden. Onder de 15 gevangenen bevindt zich ook de ambulance-assistent A. W. J. VORSTER, die zich te vergeefs op zijn Roodekruisband beroept; men scheurt ze hem eenvoudig af. De op den uitersten linkervleugel op den Talanaheuveel geposteerde Boeren ontdekken te rechter tijd het gevaar, dat hen van de naderende huzaren dreigt. IZAK BUHRMAN roept vrijwilligers op, om hen terug te werpen. 16 man rijden in gunstige stelling op en openen een zoo geweldig vuur op de huzaren, dat deze met verliezen in galop naar eene dekking terugjagen. De gevangenen worden daarbij medegesleept en op gruwzame wijze mishandeld; buiten adem blijven zij staan. Daar richt een officier op hen, die weerloos aan elkaar gebonden zijn, zijn revolver; terwijl de mannen om pardon smeeken, zinkt zijn arm, door een Boerenkogel getroffen. Nu wordt de Maxim op de achterblijvende gevangenen gericht, doch kwetst slechts 2 man, daar zij te ver schiet; van de vervolgende 16 Boeren wordt 1 gedood. De andere 15 dringen op het zien van de onmenselijke behandeling, hunnen makkers aangedaan, zoo onstuimig op, dat KNOX niets overblijft dan, onder achterlating zijner gevangenen en 8 gewonden, te vluchten. MÖLLER zendt hem daarop het eskadron C. ter versterking — wijl KNOX nu door de, naar de Vantsdrift aftrekkende, Boeren bedreigd wordt. KNOX slaagt er in door een grooten omweg Z.O.waarts om de Kolenmijnen heen naar Dundee te ontkomen. MÖLLER geraakt nu echter zelf met het hem restende eskadron huzaren B. en de 2 compagnieën Mounted Infantry in de knel tegenover de van Talanahill naar de Landmandsdrift aftrekkende Boeren; den weg zuidwaarts van Smithhill, waar KNOX nog doorgekomen is, ziet hij zich versperd, eveneens den weg, waarlangs hij, om Talanahill, gekomen is. Door de Boeren, onder aanvoering van LOUIS BOTHA, opgedrongen, wijkt hij naar het

Noorden uit en poogt vervolgens westwaarts af te buigen, ten einde om den Impatiberg heen, den weg van Newcastle naar Dundee te bereiken. Bij den Impatiberg wijkt hij echter voor eene afdeeling, onder veldkornet ERNST, van het, door LUKAS MEYER eveneens te vergeefs verwachtte, Ermelo Commando van TRICHARDT, en stuit eveneens op manschappen van Kapitein DANIE THERON's Wielrijderskorps, welke onmiddellijk op de afzwenkende ruiters jacht maken. Daarbij geraakt MÖLLER's Handmaxim in een kuil, waaruit hij te vergeefs tracht het te redden; hij verliest daarbij 3 man. De vluchtende Engelschen trachten zich te vergeefs op eene heuvelrij ten noorden van de Zandrivier staande te houden. Opnieuw vluchten zij en verschansen zich in een veekraal op 50 pas afstand van de Adelaide farm. De Ermeloërs richten daarop hun geschut. Reeds het derde schot dwingt MÖLLER's colonne tot de overgave ten 4.30 n.m. Hij had in totaal aan verliezen: 8 dooden en 18 gewonden (waaronder 3 officieren), 243 gevangenen (waaronder 12 officieren) en zijn maxim. Bij de Ermeloërs zijn slechts 2 licht gewonden. De gevangenen worden naar Pretoria gezonden. Voor het overige beloopt de verliezen der Engelschen voor dien dag: 60 dooden, waaronder 10 officieren (o. a. Kolonels GUNNING en SHERSTON) en 200 gewonden, waaronder 20 officieren. De verliezen der Boeren zijn 30 dooden, 87 gewonden.

21 October. *Bombardement van YULE's kamp.* Nadat ERASMUS, alsook de Commandanten HANS GROBLER en TRICHARDT, zich eindelijk bij LUKAS MEYER gevoegd hebben, verkent deze van uit den Impatiberg het lager van Generaal-Majoor YULE en ontdekt hij, dat dit geheel zonder dekking te midden eener berg- en heuvelketen ligt. Deze heuvels en bergen zijn door de Engelschen niet bezet, alleen de toegangspassen tot de Dundeevlakte zijn door, van geschut voorziene, borstweringen van zandzakken afgesloten. LUKAS MEYER plaatst daarom het gros van zijn geschut, waaronder een 15 cM. Creusot (Long Tom) op den, den omtrek beheerschenden, Impatiberg, op 4500 M. ten noorden van Dundee. Om half vijf n.m. springt de eerste granaat midden in het, ten westen van Dundee gelegen, kamp van YULE. In wilde vlucht haasten de Engelschen zich om buiten bereik van het vuur te komen; te gelijker tijd wordt Dundee door de bewoners verlaten. Een 40-tal gewonde Boeren, die na het gevecht van Talanaheuvel op MEYER's last in een huis bij Dundee waren onder dak gebracht, worden ondanks de Roode Kruisvlag door 50 infanteristen omsingeld, gevangen verklaard en beroofd van hunne schoenen, mantels en zadels. Nu richt echter het geschut van den Impatiberg zich op deze schenners van het volkenrecht, die daarop hals over kop vluchten. De gewonde Boeren worden door eene Boeren-ambulance opgenomen en naar de Jagersdrift gebracht.

22 October. MEYER laat in de vroege het bombardement van uit den Impatiberg tegen het lager van YULE ten westen van Dundee weder openen en met onregelmatige tusschenpoozen tot den middag voortzetten. Onderwijl vinden voortdurend schermutselingen tusschen verken-

nende troepen plaats. Na het vernemen van de overwinning door Generaal WHITE den vorigen dag bij Elandslaagte behaald, trekt YULE 's namiddags uit zijn lager op naar Glencoe met het doel de verstrooide macht van Generaal KOCK op te vangen. Hij verneemt echter van Kolonel KNOX, die op een verkenningstocht met een eskadron van het 18^e regiment Huzaren en eene batterij in de Waschbanksbergen door een Commando van LUKAS MEYER is opgehouden en genoodzaakt terug te trekken, dat Glencoe bereids door een Commando van ERASMUS van uit Hatting-spruit bezet is en de val zich reeds om hem sluit.

YULE's terugtocht. Des avonds om 9 uur breekt YULE daarom in alle stilte zijn kamp op en trekt onder een slagregen in de richting van Ladysmith terug, met achterlating van zijne 200 zieken en gewonden en zijn geheelen tros.

23 October. De Commando's van LUKAS MEYER trekken des morgens het door YULE ontruimde Dundee binnen; de vierkleur wordt op het raadhuis geheschen. De telegraaf is onbeschadigd. Copieën van officieele depeches en gewichtige geheime stukken, zooals kaarten van Transvaal en Oranje-Vrijstaat, daaronder de officieele, geheime Engelsche telegraafcode, verkenningsrapporten voor het oprukken door den Vrijstaat, met een memorandum, door BULLER eigenhandig voorzien van de kantteekening „Geheim houden”, vallen hun in handen. Voorts een geheim rapport over de wegen, welke de stellingen bij Laigsniek beheerschen, daarbij een geheim dossier met militaire schetsen van verschillende wegen voor een inval in Transvaal en den Vrijstaat, gedateerd van 1896 en onmiddellijk na den JAMESON-inval ontworpen. In het kamp van YULE, waar de officierstenten onbeschrijfelijk weelderig ingericht zijn, maken de Boeren eene groote hoeveelheid munitie buit, welke de Engelschen hadden verborgen. Zij leggen voorts beslag op de steenkolenmijn bij Dundee, de rijkste van Afrika, welke zoowel Zuid-Afrika als de, in de Z.-Afr. wateren, kruisende Engelsche oorlogsschepen van steenkolen voorziet. In het kamp en rond Dundee liggen 250 onbegraven dooden. ¹⁾ Op Smithfarm alleen liggen er 39, waaronder 2 Kolonels. De door YULE, in het hospitaal te Dundee, in den steek gelaten 178 zieken en gewonden, waaronder 8 officieren, met inbegrip van den Luitenant-Generaal PENN SYMONS, worden krijgsgevangen gemaakt. LUKAS MEYER laat den, in haast op Ladysmith terugtrekkenden, YULE door eenige vliegende Commando's achtervolgen om hem in te sluiten, YULE ontkomt echter op een omweg over Beith (dat grootendeels door de bewoners verlaten is) en over den weg naar Helpmakaar, door een geforceerden marsch van den 22sten 's nachts tot in den namiddag van den 23sten, toen hij eindelijk zijn doodmoeden menschen rust kan gunnen. 's Avonds om 10 uur trekken die afgematte troepen weer verder door het dal van de Waschbankrivier. Generaal PENN SYMONS sterft des avonds te Dundee aan zijne wonden.

¹⁾ Officieele depeche uit het Hoofdkwartier dd. 24 Oct. '99.

24 October. Generaal YULE bereikt op zijn verderen terugtocht de Waschbankrivier, zonder dat de hem vervolgende Commando's van LUKAS MEYER er in slagen hem te bereiken.

25 October. YULE bereikt de Zondagsrivier. De patrouilles van de hem vervolgende Commando's van LUKAS MEYER krijgen in den namiddag voeling met hem, doch hij staat nu reeds in verbinding met Generaal WHITE door eene colonne Natal Mounted Infantry onder Luitenant-Kolonel COXHEAD, welke Ladysmith in den voormiddag verlaten had.

26 October. Des avonds trekken, onder een geweldigen storm en onweer, de troepen van Generaal-Majoor YULE op hun terugtocht van Dundee in armzaligen toestand Ladysmith binnen.

Recapituleerende, meen ik tot het volgende te mogen besluiten:

1. De opmarsch der Boeren en hun plan van aanval zijn geheel anders geweest dan de Spectator-medewerker uiteenzet.

2. MEYER'S actie had niet ten doel te voorkomen, dat de Engelschen den Talanahill (zouden) bezetten (blz. 170), maar zij maakt onderdeel uit van een gezamenlijk aanvalsplan van 3 colonnes tegen Dundee. Het aanvankelijk niet slagen moet dus in dat verband worden beoordeeld.

3. MEYER'S Commando telde geen \pm 4000 man (blz. 174), maar slechts 700, waarvan 500 aan het eigenlijk gevecht deelnamen en deze nog verdeeld over 2 stellingen (Talanahill en Smithhill).

4. De Boeren waren *niet* „uitstekend op de hoogte van alles, wat in het Engelsche kamp geschiedde, van den voorpostendienst, enz.," gelijk de Schrijver vermeent (blz. 170), want eerst door de verkenning op 21 October (den dag na het gevecht) blijkt hun, dat het lager van Generaal-Majoor YULE onbeschermd in een ketel ligt.

5. De Boeren zijn niet gevlucht.

6. Van een stormaanval door de Engelschen in den eigenlijken zin, is geen sprake geweest.

7. Het eigenlijke doel der Boeren tegen Dundee werd 2 dagen later toch bereikt.

8. De bewering, dat noch de Commando's van ERASMUS, noch die van LUCAS MEYER, YULE'S aftocht in het minst belemmerd hebben (blz. 177), wordt door de opsomming der feiten bereids genoegzaam wederlegd. YULE gebruikte voor zijn gedwongen terugtocht 4 volle dagen van geforceerden marsch, waarvoor hij onder normale omstandigheden, indien hij den hem vervolgenden vijand niet behoefde te ontzien of voor dezen niet behoefde uit te wijken, nauwelijks de helft zou hebben noodig gehad.

Ik vestig hier ter plaatse op enkele onnauwkeurigheden de aandacht. Bij de opgaven van de sterkten der Engelsche bataljons spreekt de Spectator-medewerker (blzn. 164 - 166) steeds van I. Liverpool Regiment (*met* eene compagnie bereden infanterie), II. Royal Dublin Fusileers (*met* eene comp. bereden infanterie) enz; immer „*met*”. Bedoeld wordt

„*waarvan*” eene comp. bereden infanterie. Immers, het is bekend, dat die ééne comp. bereden infanterie bij al de bataljons in Afrika, voor zoover zij die vormden, geformeerd werd uit de 8 Compagnieën van het betreffende bataljon zelve, zoodat de effectieve sterkte van de bataljons de zelfde blijft.

Hattingspruit, waar ERASMUS' patrouilles voeling kregen met die der Engelschen, wordt vermeld 7 mijlen van Dundee te liggen (blz. 170). Dit moet wezen elf Eng. mijl van Dundee, 7 Eng. mijl van Glencoe; alles hemelsbreedte. Langs de spoorlijn gemeten is de afstand Hattingspruit—Glencoe reeds ruim 8 Eng. mijlen.

Met het oordeel van den Schrijver over de Engelschen (blz. 177) kan ik mij in hoofdzaak vereenigen. Alleen zou ik er aan willen toevoegen, dat het m.i. van gebrek aan tactischen blik getuigt, zich in dien ketel te Dundee op te stellen, zonder de verschillende hoogten en toegangswegen te bezetten, en al deel ik het gevoelen van den Schrijver, dat vier bataljons te weinig zijn voor de bezetting van alle hoogten — zoo had men dit althans met den Talanahill en Smithhill kunnen doen, waardoor men den opmarsch der Boeren uit het Oosten niet alleen ernstig had kunnen bemoeilijken, maar waardoor men ook Dundee en de spoorbaan zou hebben beheerscht. Nu kostte het vermeesteren van den Talanahill 260 man aan dooden en gewonden en bovendien het grootste deel der bereden troepen aan gevangenen. Eenmaal op dien heuvel zijnde, gaf men dien onmiddellijk weer prijs, zoodat de Boeren des anderen daags vrij spel hadden. Ook is m.i. onvergeeflijk het niet bewaken van de verschillende driften (de Landmansdrift en de Vantsdrift), ofschoon SYMONS wist, dat er van uit Vrijheid Commando's in aantocht waren, om op bericht van hunne nadering tijdig op een, der Dundee beheerschende, hoogten, eene verdedigende stelling in te nemen.

Ik verschil echter ten eenen male met den Schrijver omtrent onderscheidene, afkeurende uitspraken door hem aan het adres van de Boeren gericht.

1°. *De stormaanval* (blz. 174). Van een stormaanval, of beter gezegd van het inbreken in eene dicht bezette stelling kan geen sprake zijn. Want zoolang MEYER's manschappen de hoogte boven den steenen muur bezet hielden, was het den Engelschen zelfs onmogelijk het hoofd op te richten, zonder een doelwit te vormen voor de zoo goed treffende Mauserkogels der Boeren en moesten zij 2 uren lang werkeloos blijven liggen. Eerst nadat MEYER de hoop op medewerking van de zijde van ERASMUS en TRICHARDT opgaf; eerst nadat MEYER zag, dat het hem tegen eene achtmaal grootere overmacht onmogelijk zou zijn zich in de stelling, welke op eene samenwerking der drie colonnes (van hem, ERASMUS en TRICHARDT) berekend was, geheel alleen te handhaven en hij dus overging tot het eenige, wat hem overbleef: den terugtocht; eerst nadat het vaststond, dat hij ten gevolge van het opraken zijner

munitie zich blootstelde, of aan totale vernietiging, of aan gevangenneming; eerst nadat de Engelsche infanterie uit het meer en meer verflauwen van het vuur der Boeren kon besluiten, dat deze de tot nog toe met succes verdedigde stelling niet langer bezet wilden houden — eerst toen waagden zij zich van uit hunne beschuttende dekking en deden zij een bajonetaanval... op eene verlaten stelling!

Of deze bajonetaanval, die om 11.45 begint en eerst om 1.30 met het onbestreden bezit van den heuvel eindigt, „schitterend” en met de wijsche woorden van BUGEAUD: „O! puissance morale, tu es la reine des armées!” bestempeld kan worden, zou ik niet durven zeggen. Het is toch onwederlegbaar dat: de Boeren hun stellingen *niet* ontruimd hebben, omdat er gestormd werd, maar dat er werd gestormd, *omdat* de Boeren aftrokken.

2°. MEYER's *leiding van den slag*. De Schrijver van het Spectator-artikel zegt (blz. 175): van gevechtsleiding door LUKAS MEYER of van tegenaanval geen spoor.

Deze leiding treedt m.i. nadrukkelijk aan den dag op het oogenblik, dat MEYER zich door de Commando's van ERASMUS en TRICHARDT verlaten en — zooals hij tijdelijk aanneemt, — derhalve op eigen voeten gesteld ziet. Hij wil voornamelijk door verrassing partij trekken van de tactische fouten en verzuimen, begaan door PENN SYMONS, die eene door onbezette hoogten beheerschte (en bereids van het Westen, Noorden en Oosten bedreigde) stelling tot uitgangspunt maken wil van vernietigende offensieve bewegingen tegen de afzonderlijke Boeren-commando's. Hij slaat er dan ook, wel is waar in strijd met de afspraak, op los, alvorens de beide andere Commando's hunne stellingen ingenomen hebben.

Hij doet dit echter alleen om die gunstige en misschien nooit meer terugkeerende gelegenheid niet ongebruikt te laten voorbijgaan en in de vaste overtuiging, dat zijn optreden de wegblijvenden tot spoed en tot handelen zal aansporen. Hij moet het ook doen, niet alleen omdat het zoo afgesproken is, maar te meer om het gevaar te voorkomen, dat het ingrijpen der anderen, die zich weder op hem verlaten, door zijn eigen dralen worde verhinderd; hij moet het doen, omdat hij, in voeling met 's vijands voorposten gekomen, zich gesignaleerd acht, en elke minuut dralen de geheele onderneming kan doen mislukken.

Aangezien de granaten uit zijn bergkanonnen in den modderigen bodem rond Dundee niet springen, — tijdschokbuizen en GKT. behoorden niet tot deze vuurmonden — redresseert hij het blootstellen zijner artillerie door die terug te trekken en voorkomt daardoor munitiever-spilling.

„Het geringe aandeel, dat door de artillerie (der Boeren) aan den strijd is genomen”, karakteriseert de Schrijver met de opmerking: „Het wapen is nu eenmaal te kostbaar om niets te presteeren” (blz. 177). Ik meen het oordeel niet ongerechtigd, dat MEYER juist bewijs heeft ge-

geven die kostbaarheid te waardeeren, door zijn geschut niet langer nutteloos aan het overmachtig vuur uit het zwaardere geschut van den vijand bloot te stellen, zonder dat er met het zijne eenig succes viel te behalen.

Het feit, dat de Engelsche infanterie geen haarbreed verder komt en tot algeheele werkeloosheid gedoemd blijft, zoolang MEYER het vuur niet laat verflauwen, bewijst, dat er ook op de leiding van het inf. vuur weinig is af te dingen.

MEYER's bevel tot terugtrekken op een oogenblik, waarop door langer blijven niets te winnen en alles te verliezen was, en de in alle rust en orde volbrachte terugtocht zelf, zijn in de krijgsgeschiedenis een zeer leerzaam voorbeeld voor het tijdstip en de wijze, waarop zulk eene onderneming moet aangevangen en doorgezet worden; geheel afgezien daarvan, dat deze terugtocht aan MEYER niet een enkelen man heeft gekost.

Wat is dit anders dan leiding?

En waarom MEYER van zijn kant niet tot een tegenaanval overging? De geheele positie en alle daarmede in verband staande factoren sloten zoo iets uit.

Zou MEYER eene voortreffelijke stelling, waar hij zoowel dekking als uitzicht en gelegenheid tot schieten had, gaan verlaten, om zich met zijn handvol manschappen door eene achtmaal grootere overmacht te laten omsingelen en den terugweg te laten afsnijden? En dan is het door den Schrijver toch wel wat veel van de aanvalsdrift der Boeren gevergd, waar hij verlangt, dat zij zich, alleen met hun Mausers bewappend, op den dichtbij standhoudenden vijand zouden storten. Van zulk een aanvalslust, in een geval als op den Talana dubbel noodzakelijk, bezaten de Boeren, gelijk bekend, gedurende de eerste periode van den krijg al zeer weinig, doch men mag zich hierover bij een volksleger niet verwonderen en hun daarvan evenmin een verwijt maken.

3°. *De vlucht der Boeren* (blz. 175). „Intusschen vluchtten de Boeren naar den Buffalo”. Dat is wel het grievendste onrecht, hetwelk de Spectator-medewerker den Boeren aandoet. Van een vluchten, in militair-technischen zin kan in het geheel geen sprake zijn. Dat blijkt reeds, uit hetgeen ik hiervoren over den terugtocht van LUKAS MEYER schreef. Want deze „vlucht” was een wel overlegde en geheel correct uitgevoerde terugtocht, hetgeen nog verder bewezen wordt door het feit, dat eene vervolging van de zijde der Engelschen niet plaats vond, wat zeer zeker wel het geval zou geweest zijn, wanneer zij niet zelf door die vluchtende tegenstanders waren mat gezet, en dezen hun daartoe de geringste kans gegeven hadden.

De bewering, dat MEYER gevlucht is, wordt ook daardoor nog te niet gedaan, dat deze in alle orde en kalmte ondernomen terugtocht op zoodanige wijze het, op den Impatiberg liggende, Commando van Ermelo in de hand werkte, dat YULE's cavalerie niet meer voor- of achteruit

kon. Eene zeer vreemdsoortige „vlucht”, die eindigt met de gevangenneming van c.a. 250 ruiters (onder MÖLLER) en het vluchten van een ongeveer gelijk aantal (onder KNOX). Eene zeer vreemdsoortige „vlucht”, waar men zich zóó weinig bekommert om den overwinnaar en vervolger, dat 40 gewonde Boeren in eene wezenlijk verbluffende zorgeloosheid door hunne kameraden in een huis bij Dundee ter verpleging worden onder dak gebracht! Eene zeer vreemdsoortige „vlucht” en een nog vreemdsoortiger „overwinnaar”, die toelaat, dat de „vluchteling” van den vorigen dag rustig en wel het gevechtsterrein in zijn ganschen omtrek verkent, op den hoogen Impatiberg zijn geschut opstelt en den „overwinnaar” van den vorigen dag dwingt uit *zijn* kamp te vluchten!

4°. *De Engelsche bereden troepen.* De Schrijver stelt (blz. 176) de vraag: „Had men voorts inderdaad kunnen verwachten, dat zij den terugtochtsweg der Boeren konden afsnijden?” Ik zou zoo meenen, dat een Commando, aanvankelijk 700 man sterk, dat door zijn verliezen en de bedekking, aan de in veiligheid weggevoerde artillerie en die voor den ambulancedienst, afgegeven, met minstens $\frac{1}{3}$ is verminderd en dat naar des Schrijver's voorstelling als een „charging bull” in verschillende richtingen vlucht (indien er inderdaad van vlucht sprake ware geweest), dat zulk een vluchtend Commando met succes had kunnen worden geattakeerd niet met „de umbrella” van de „Times”, maar wel met een regiment Huzaren en 2 compagnieën bereden infanterie met 2 Handmaxims, den ganschen dag nog niet in het vuur geweest en in getalsterkte de meerderen van die vluchtende Boeren. En ik plaats hier de opmerking, die de Schrijver stelt naar aanleiding van eene aanhaling aan „VAN WARMELO” over ERASMUS' dralen ontleend: „Voorwaar een zonderlinge vrees, als men zelf ter omsingeling uitgaat”.

5°. ERASMUS. Of de ingevallen nevel voor ERASMUS eene voldoende reden was om MEYER aan zijn lot over te laten, daarover kunnen de meeningen verschillen. Men *moet* wel van eene andere meening zijn, wanneer men aannemen wil, dat ERASMUS als kleinmoedig bekend stond, en men dan dien nevel als een welkome dekmantel voor zijn gebrek aan moed beschouwt. Evenwel TRICHARDT, van wien een andere roep uitgaat, werd door dien zelfden nevel in zijn opmarsch gehinderd. Men moet het dan ook zelf ondervonden hebben, zich te bevinden op vreemd terrein in een echten Zuid-Afrikaanschen nevel — zooals in Natal lang geen zeldzaamheid is — om daarover tot een oordeel gerechtigd te zijn. Ik voor mij — die er mij meer dan eens in bevonden heb — zou aarzelen een definitief oordeel uit te spreken.

Ik laat het hierbij. Ik meen genoegzaam te hebben aangetoond, dat, zooals ik reeds in den aanvang opmerkte, om een eindoordeel over den Zuid-Afrikaanschen oorlog uit te spreken, men over meerdere bronnen moet kunnen beschikken dan den Spectator-medewerker blijk-

baar ten dienste stonden. Dat ik mij tot een ander en ik meen juister oordeel gerechtigd acht, is m.i. geen bijzondere verdienste. Met de uitgebreide, te mijner beschikking zijnde gegevens kan dit wel niet anders en ik twijfel dan ook geenszins, dat, indien de Schrijver die eveneens had kunnen raadplegen, het zeer waarschijnlijk zou blijken, dat wij niet zoo ver van elkaar zouden staan, als thans het geval is.

's Gravenhage, 8 April 1904.

P. A. NIERSTRASZ,

Kapitein der Artillerieschutterij.

KAARTJE DUNDEE—TALANAHILL (20—22 Oct. '99).

Verklaring der Teekens.

Artillerie: II en III = 2^e en 3^e artillerie-opstelling (batterijen Nos. 13 en 69).

Cavalerie: M 2 = MÖLLER neemt stelling en zendt KNOX met het eskadron A van het 18^e regt. Huzaren en een Handmaxim zuidwaarts.

M 2—3 = MÖLLER's terugtocht met het eskadron B van het 18^e regt. Huzaren en 2 compagnieën Mounted-Infantry (King's Royal Rifles en Dublin Fusileers) en een Handmaxim.

M 3 = MÖLLER's overgave.

K 1 = KNOX' tegen Smithhill; 1ste treffen.

K 2 = KNOX' terugtocht op MÖLLER; hernieuwde opmarsch, na versterking met het eskadron C van het 18^e regt. Huzaren en 2^e treffen.

K 2—3 = KNOX' aftocht naar Dundee.

Y = YULE's aftocht naar Ladysmith.

NASCHRIFT.

Nadat ik het vorenstaande aan de Redactie van „De Militaire Spectator” had ingezonden, verscheen de April-aflevering en nam ik kennis van het daarin opgenomen vervolg over het zelfde onderwerp. De lezing ervan versterkte mij slechts in mijn hiervoren uiteengezette meening, dat, voor het vellen van een juist oordeel over dezen oorlog, de tijd nog niet gekomen is.

Van hoeveel zorg de bewerking van dit „Vervolg” ook getuige, — hoe nauwkeurig en helder de behandelde fasen door den Spectator-medewerker ook zijn uiteengezet, voor de beoordeeling van het „geheel” beschikt hij blijkbaar niet over afdoende gegevens, en zoo kan het niet anders, waar nog zooveel ontbrekende factoren den Schrijver in het duister doen tasten, of de gevolgtrekkingen, waartoe hij komt, zijn naar mijne meening niet overal juist.

baar ten dienste stonden. Dat ik mij tot een ander en ik meen juister oordeel gerechtigd acht, is m.i. geen bijzondere verdienste. Met de uitgebreide, te mijner beschikking zijnde gegevens kan dit wel niet anders en ik twijfel dan ook geenszins, dat, indien de Schrijver die eveneens had kunnen raadplegen, het zeer waarschijnlijk zou blijken, dat wij niet zoo ver van elkaar zouden staan, als thans het geval is.

's Gravenhage, 8 April 1904.

P. A. NIERSTRASZ,

Kapitein der Artillerieschutterij.

KAARTJE DUNDEE—TALANAHILL (20—22 Oct. '99).

Verklaring der Teekens.

Artillerie: II en III = 2^e en 3^e artillerie-opstelling (batterijen Nos. 13 en 69).

Cavalerie: M 2 = MÖLLER neemt stelling en zendt KNOX met het eskadron A van het 18^e regt. Huzaren en een Handmaxim zuidwaarts.

M 2—3 = MÖLLER's terugtocht met het eskadron B van het 18^e regt. Huzaren en 2 compagnieën Mounted-Infantry (King's Royal Rifles en Dublin Fusileers) en een Handmaxim.

M 3 = MÖLLER's overgave.

K 1 = KNOX' tegen Smithhill; 1ste treffen.

K 2 = KNOX' terugtocht op MÖLLER; hernieuwde opmarsch, na versterking met het eskadron C van het 18^e regt. Huzaren en 2^e treffen.

K 2—3 = KNOX' aftocht naar Dundee.

Y = YULE's aftocht naar Ladysmith.

NASCHRIFT.

Nadat ik het vorenstaande aan de Redactie van „De Militaire Spectator” had ingezonden, verscheen de April-aflevering en nam ik kennis van het daarin opgenomen vervolg over het zelfde onderwerp. De lezing ervan versterkte mij slechts in mijn hiervoren uiteengezette meening, dat, voor het vellen van een juist oordeel over dezen oorlog, de tijd nog niet gekomen is.

Van hoeveel zorg de bewerking van dit „Vervolg” ook getuige, — hoe nauwkeurig en helder de behandelde fasen door den Spectator-medewerker ook zijn uiteengezet, voor de beoordeeling van het „geheel” beschikt hij blijkbaar niet over afdoende gegevens, en zoo kan het niet anders, waar nog zooveel ontbrekende factoren den Schrijver in het duister doen tasten, of de gevolgtrekkingen, waartoe hij komt, zijn naar mijne meening niet overal juist.

Dit blijkt b.v. uit des Schrijvers onbekendheid met de beweegredenen van Generaal Kock voor diens aanwezigheid te Elandslaagte, — en komt m.i. nog meer uit in het verwijt aan het adres van Generaal WHITE, dat hij de overwinningen bij Dundee en bij Elandslaagte en het daardoor verkregen moreele overwicht niet heeft benut, om de hoofdmacht der Boeren onder JOUBERT bij Dannhauser aan te vallen (blz. 265).

Het zij mij vergund hier ten zeerste met den Schrijver van gevoelen te verschillen. Dat Dundee geen overwinning voor de Engelschen is geweest, heb ik hiervoren afdoende aangetoond en WHITE wist zulks beter dan eenig ander; en wat het overwicht aangaat, met het succes bij Elandslaagte behaald, dat was althans van geen merkbaaren invloed onder de Boeren *te velde*. Wèl voor de buitenstaanders; zelfs maakte, gelijk de Schrijver opmerkt, de tijding van Generaal Kock's ondergang te Elandslaagte diepen indruk, niet alleen in Europa, doch ook in de eerste uren in Pretoria; maar het wil mij voorkomen, dat zulks voornamelijk was toe te schrijven aan de teleurstelling, die alle Boerenvrienden ondervonden, dat het eerste ¹⁾ treffen — gepaard aan de berichten over de vermaarde pig-sticking — voor de Boeren een tegenslag was geweest, waarvan het gewicht en de omvang door hen, die er buiten stonden, niet konden worden overzien. De meest overdreven verhalen deden den volgenden dag in Pretoria de ronde, waartoe zeer zeker het feit bijdroeg, dat het Hollander- en het Duitse korps — waaronder zoovele bekende figuren — zoo ernstig getroffen waren.

In Pretoria heerschte zelfs dien Zondagochtend eene volslagen paniek. President KRUGER was een der weinigen, die zijne kalnte bewaarde en allen aanmaande te wachten, tot er meer betrouwbare mededeelingen kwamen. De eerste berichten waren van vluchtelingen en „Iemand, die vlucht”, zei de President, „ziet een boom voor den duivel aan”. „Ik heb nooit de verhalen van wegloopers geloofd”, voegde hij er aan toe. De feiten stelden den President schitterend in het gelijk. Dien zelfden avond verschenen reeds de toelichtende telegrammen uit het hoofdkwartier en hield de paniek op; hoe tragisch ook, de slag van Elandslaagte bleek een roemrijk wapenfeit voor de Boeren te zijn. Maar hoe dan ook — van eenigen overwegenden indruk, door dezen tegenslag veroorzaakt, is onder de te velde staande Commando's niets gebleken; evenmin wijzen telegrammen en bescheiden van uit het hoofdkwartier, op eenige paniek of algemeene depressie, waartoe WHITE's overhaaste wanordelijke aftocht van Elandslaagte met achterlating van groote hoeveelheden materieel en een aantal krijgsgevangenen, alsook het gebeurde bij Dundee, zeer zeker niet bevordelijk waren.

Voor het verkrijgen van een moreel overwicht werd het echee bij Elandslaagte door de Boeren persoonlijk niet diep genoeg gevoeld.

¹⁾ Depêches over Dundee bereikten Europa na die over Elandslaagte — en zoo scheen dit het eerste treffen.

Psychologisch alleszins verklaarbaar — wanneer men bedenkt, dat te Elandslaagte minder de eigenlijke Boeren dan in hoofdzaak de stedelingen en uitlanders in het vuur waren, en wat verstonden die, naar Boeren oordeel, (bij alle medegevoel voor het ongeluk hun wapenbroeders getroffen), ook van hunne wijze van krijgvoeren. JOUBERT zond dan ook de Johannesburgers van Kock's Commando — meerendeels gewone arbeiders —, die tot tweemaal toe hunne posities hadden geruimd als lafaards naar huis, die hij niet meer waardig achtte verder mede te strijden. Dit duidt zeker niet op gemis aan zelfvertrouwen. Het door WHITE benutten van de zoogenaamde overwinning bij Dundee en een niet bestaand moreel overwicht, om zich met YULE te Glencoe (hetwelk echter, gelijk wij weten, reeds door ERASMUS van uit Hatting-spruit was bezet) te vereenigen, om daarna de Boeren onder JOUBERT te Dannhauser aan te vallen (blz. 265), wil mij toeschijnen niet wel mogelijk te zijn geweest, althans zou het hem in eene vrij benarde positie hebben gebracht, waar hij, behalve de ongeschokte hoofdmacht van JOUBERT tegenover zich, rekening had te houden met de Commando's van ERASMUS en MEYER op zijn rechterflank, terwijl hij door de Vrijstaters in rug en linkerflank bedreigd werd en gevaar liep van zijne verbindingslijn te worden afgesneden.

Het is duidelijk, dat hier de onvolledige voorstelling, die den Schrijver ten dienste stond, omtrent den uitslag en het daarmee bereikte overwicht van de „twee eerste ernstige ontmoetingen van den veldtocht”, hem tot dit, m. i. onjuist, oordeel moest leiden.

Maar de door mij bestreden juistheid van voorstelling van het „geheel” komt veel scherper aan den dag in het verdere deel van des Schrijvers opstel, waarin hij onbewust is beland in het gevaarlijke zog der Engelsche rapportenschrijvers, die meesterlijk verstaan om, wat „bijzaak” is, te maken tot „hoofdzaak” en daarachter de eigenlijke „pointe” weg te moffelen. Ik bedoel het gevecht van Rietfontein en dat van Modderspruit en Nicholson's Nek (den z.g. Mournful Monday).

1. *Het gevecht van Rietfontein.* In navolging van de Engelsche voorstelling wordt WHITE's actie tegen de vooruitgeschoven afdeeling Vrijstaters, ter sterkte van \pm 1000 man onder CRONJÉ, in den morgen van 24 October voorgesteld als eene schijnbeweging, dienende om deze afdeeling bezig te houden, af te leiden van hetgeen ze ten Oosten van den spoorweg mocht vermoeden of waarnemen, en YULE op zijne vlucht van Dundee voor een flankaanval van die zijde te beschermen. In waarheid was WHITE's bedoeling met deze afdeeling Vrijstaters, die op 12 E. mijl noordelijk van Ladysmith de spoorbaan had opgebroken, af te rekenen, alvorens zij zich met de Transvaalsche Commando's zou kunnen vereenigen. Dat paste geheel in het algemeen operatieplan, dat ook te Dundee had voorgezeten, namelijk: successievelijk de afzonderlijke Commando's aan te vallen en te slaan.

WHITE rukt voor die zoogenaamde schijnbeweging 's morgens om 4 uur uit met 4 bataljons infanterie (het I. Devonshire, het I. Liverpool,

het I. Gloucester en het II. King's Royal Rifles), 4 (niet 2) regimenten cavalerie (het 5^e Lancers, het 19^e Hussars, de Imp. Light Horse en de Natal Mounted Volunteers), 3 batterijen artillerie (de 42ste en 53ste batterij der Royal Field Artillerie en de 10^e Mountain battery) alsmede een vrij aanzienlijken trein, te zamen een 4500 man, en levert van 's morgens 8 uur tot 's middags half twee een geregeld gevecht tegen de Vrijstaters. Deze hadden met hun duizend man en een KRUPP-kanon van 7.5 cM. stelling genomen op twee, 350 M. hooge, heuvels westelijk van de spoorbaan Ladysmith—Dundee (de heuvels verbonden door een 200 M. hoogen „Nek”); het KRUPP-kanon achterwaarts in stelling gebracht op het plateau van de Matawana. De aanval der Engelschen was een frontaanval met de infanterie (3 bataljons en de artillerie in het centrum en de bereden troepen op de vleugels). Op den rechtervleugel de lanciers en huzaren, op den linker de Imp. Light Horse; voorts het 2^e King's Royal Rifles links achterwaarts, als dekking bij den trein. Later, toen de Imp. Light Horse door de Boeren, door vooruitschuiving hunner posities, dreigde omtrokken te worden, werd deze versterkt met de Natal Mounted Volunteers, die aanvankelijk als reserve teruggehouden was.

Het Engelsche artillerievuur brengt het eenige Vrijstaatsche kanon spoedig tot zwijgen. De omtrekking van de flanken der Boeren door de cavalerie mislukt, eveneens de frontaanval der infanterie ondersteund door de artillerie. Om 11 uur zijn de Gloucesters tot op den nek tusschen de twee heuvels vooruitgekomen, worden daar onder kruisvuur genomen en moeten met achterlatiug van een 50-tal dooden (waaronder Kolonel WILFORD) en gewonden terug. WHITE had reeds zijn gansche reserve in de gevechtlinie moeten brengen en zelfs daartoe de helft van het 2^e King's Royal Rifles aan de bedekking van den trein moeten onttrekken. WHITE's positie werd, toen ook zijn linkerflank dreigde omtrokken te worden, onhoudbaar en hij gaf daarom om half twee order voor den terugtocht naar Ladysmith. Een deel der Vrijstaters zette nog eene korte vervolging in, waarvan vooral de, den aftocht dekkende, cavalerie te lijden had. Verliezen aan Boeren zijde: 11 dooden en 21 gewonden (waarvan 19 licht).

Dat „beide partijen over den uitslag voldaan” (blz. 265) zouden zijn geweest, is zeer twijfelachtig. De Vrijstaters zeker, want die hadden den vijand afgeslagen, waren in hun moreel — het was voor de Vrijstaters het eerste belangrijke treffen — gesterkt en zij konden zich, overeenkomstig hun opdracht, verder ongestoord met de Transvaalsche Commando's vereenigen. Maar of de Engelschen, wien die zoogenaamde schijnbeweging te staan kwam op een gedwongen afmarch en een verlies van 23 dooden (waaronder 1 officier), 96 gewonden (waaronder 6 officieren) en het demonteeren van een Handmaxim, even voldaan waren, kan ik op grond van het vorenstaande niet aannemen. Het blijft altijd mogelijk, dat naast het „hoofddoel”, om de Vrijstaters te slaan en hunne vereeniging met de Transvalers te belemmeren, bij

WHITE als „nevendoel” heeft voorgezeten den wensch c.q. YULE te gelijker tijd van nut te kunnen zijn, maar deze had zijn weg in zulk een grooten boog zuidwaarts genomen, dat hij al zeer weinig te duchten had van die kleine afdeeling Vrijstaters, welke zich bij Rietfontein genesteld had en er niet aan dacht, zich alleen zoo ver zuidelijk tusschen twee vuren te wagen. En wat de heliografische gemeenschap aangaat, waarin WHITE 's middags met YULE zou zijn gekomen, hetgeen hem aanleiding heet te hebben gegeven (YULE alnu in veiligheid wetende) het gevecht af te breken, ik meen dat het 't best is aan die mededeeling van Engelsche zijde maar geen aandacht te schenken. Het is bekend, dat het in die dagen in Natal een en al mist en plasregens was; YULE had dan ook op zijn geheelen terugtocht voortdurend van overvloedig hemelwater te lijden. Of er onder die omstandigheden van heliographeeren veel te recht zal zijn gekomen?

Maar afgescheiden daarvan, het afbreken van het gevecht door WHITE, nadat de Gloucesters teruggeslagen waren, hij al zijn reserven in het vuur had gebracht, en zijn linkerflank ernstig gevaar liep ontrokken te worden, geeft hier te denken. In elk geval was het op den voorgrond schuiven van de bijzaak een uitstekende dekmantel voor de mislukking van het hoofdoel.

2. *Modderspruit en Nicholson's Nek*. De onvolledigheid in de feiten, waardoor de hoofdzaak achter de bijzaak verdwijnt, komt hier wel het scherpst uit, waar Nicholson's Nek (detachment CARLETON) in stede van Modderspruit tot het hoofdmoment van dien ongeluksdag (Mournful Monday) is gemaakt. Dienovereenkomstig geeft de Spectator-medewerker over Modderspruit, (waar WHITE juist zijn beslissenden slag dacht te slaan), slechts een tiental regels, die bovendien het gebeurde verkeerdelijk weergeven, terwijl het overige deel (5½ blz.) van zijne beschouwing is gewijd aan Nicholson's Nek, waaromtrent de Schrijver zegt: „De meeste aandacht verdient het lot van het detachment onder Kolonel CARLETON” (blz. 266).

Naar mijn bescheiden meening wordt dit door het werkelijk gebeurde gelogenstraft.

Ziehier het korte relaas:

Na den bovenbeschreven aanval op Rietfontein hadden de Vrijstaatsche en Transvaalsche Commando's (gezamenlijk 6 Commando's ter sterkte van ± 7000 man), zich vereenigd. In de daarop volgende dagen was hun opmarsch voltooid, zoodat zij den 29sten October stelling hadden genomen in een wijden halven kring ten N.W., N. en N.O. van Lady-smith — zich uitstreckende van Surprise Hill over Pepworth Hill, Long Hill, Black Hill en achter Lombardskop tot aan de Waalsfarm. Generaal WHITE had de beweging der Boeren in de voorafgaande dagen herhaaldelijk van uit zijn ballon captif laten verkennen en besloot tot een algemeenen aanval op den 30sten d.a.v. met zijne gansche macht van circa 12.000 man. Hij wilde, vóórdat de Boeren gelegenheid zouden hebben gehad zich te verschansen en versterkingen te ontvangen, hen

terugdringen in de open vlakte achter de Inbintanyone-bergen en daar met behulp van zijne cavalerie met hen afrekenen.

Lombardskop en Buluwana (tusschen den uitersten linkervleugel der Boeren onder LUKAS MEYER en Ladysmith) waren nog in WHITE'S bezit en op beide had hij een detachement, ter sterkte van 100 man Natal Mounted Volunteers, geposteed. WHITE'S algemeen plan was: Het centrum (Kolonel HAMILTON met 4 bataljons infanterie en 3 batterijen veldartillerie) is bestemd voor den frontaanval tegen Pepworth Hill, de rechts onmiddellijk daaraan aanleunende 5 bataljons infanterie met 4 batterijen veldartillerie, onder Kolonel GRIMWOOD, doorbreken de Boerenstelling tusschen den Lombardskop en SCHALK-BURGER'S positie (400 man, met 3 KRUPP'S Houwitsers van 12 c.M. en 1 Handmaxim), bij die beweging op den uitersten rechtervleugel ondersteund door de helft der bereden troepen onder Generaal-Majoor FRENCH, die 's vijands linkerflank heeft om te trekken. Vervolgens na zwenking van den rechtervleugel (GRIMWOOD en FRENCH) om het centrum als spil, omvatten rechtervleugel en *nu* ook de linkervleugel (Kolonel CARLETON) Pepworth Hill, terwijl het centrum den frontaanval doorzet. Het overige deel der bereden troepen, links achterwaarts van het centrum in reserve gehouden, neemt daarop de vervolging der vluchtende, door FRENCH opgedreven Boeren in de open vlakte achter de Inbintanyone-bergen op zich, richting nemende op den, door den linkervleugel (CARLETON) vrijgehouden, Nicholson's Nek. Daartoe wordt Kolonel CARLETON reeds den vorigen avond (29sten October) daarheen gedirigeerd, met het, voor zijn detachement bekende, ongelukkig gevolg, geheel overeenkomstig de schildering door den Spectator-medewerker gegeven.

Het is niet mijn voornemen te dezer plaatse het gansche verloop van het gevecht bij Modderspruit in al zijne bijzonderheden weer te geven. Ik volsta met de volgende samenvatting:

WHITE begeeft zich ten half 4 uur 's morgens op weg, met achterlating te Dundee van slechts 2½ comp. Gloucesters, 2 comp. Royal Irish Fusileers, de 23ste veld-comp. Genietroepen, de comp. Natal Naval Volunteers en een paar oud model houwitsers

FRENCH geraakt in zijne poging om der Boeren linkerflank om te trekken, na over den Lombardsnek tot op 1 KM. oostwaarts van de Modderspruit te zijn geavanceerd, zoodanig bekneld, dat WHITE het grootste deel zijner overige bereden troepen en 2 batterijen veldartillerie (de 21ste en 69ste) ter hulp moet zenden, om FRENCH uit zijne benarde positie te redden. De geheele uiterste rechtervleugel (de bereden troepen met die 2 batterijen) worden daarop door een krachtigen aanval van LUKAS MEYER tot 5 KM. westelijk van de Modderspruit teruggeworpen („Vluchten” heet het in den mond van den Times' Correspondent; in deze voorzeker een onverdachte getuige). GRIMWOOD wordt eveneens geslagen. Wel schijnt het omstreeks 7 uur v.m., dat hij er in slaagt door te breken, doch hij moet voor eene kranig uitgevoerde offensieve beweging van de Heidelbergers onder Buys terug-

trekken op zijne tweede linie. Steeds verder wordt GRIMWOOD teruggedrongen; omstreeks 9 uur schijnt zijn positie onhoudbaar. Te vergeefs zendt WHITE hem successievelijk het 2^e Gordons, het 1ste Devonshire en het 1ste Manchester van het centrum, alsmede 3 batterijen veldartillerie ter versterking; — ook ten slotte het 5^e Lancers, hetwelk afgezeten aan het infanteriegevecht moet deelnemen.

LUKAS MEYER — die inmiddels tegenover FRENCH de handen heeft vrij gekregen, neemt de rechterflank van GRIMWOOD alsnu onder artillerievuur. De laatste heeft reeds het grootste deel van de hem gezonden versterking in de voorste linie moeten brengen. Bij MEYER's Commando waren ingedeeld: 4 KRUPP-snelvuurkanonnen van 7.5 cM., 2 CREUSOT-snelvuurkanonnen van 7.5 cM., 1 Pompom van 3.7 cM. en 1 Handmaxim.

GRIMWOOD moet steeds verder voor de opdringende Commando's retireeren — om 12 uur is zijne positie niet langer houdbaar en WHITE geeft daarop bevel tot den algemeenen terugtocht. Deze gaat, onder het vuur der voortreffelijk ingeschoten Boerenartillerie over in eene wilde vlucht. Met groote bravoure trachten de 13^e, 21ste en 53ste batterij van de Royal Field Artillery de in massa vluchtende infanterie en cavalerie te dekken, maar zij moeten, na verlies van bespanning en bediening, het grootste deel hunner stukken in den steek laten. Ware niet in dit oogenblik de, juist uit Durban per spoor in Ladysmith gearriveerde, Marine-brigade (Kapitein LAMBTON met 2 snelvuurkanonnen van 12 cM., 3 kanonnen van 7.6 cM. L., 1 idem K., 1: 8-ponder en 4 Maxims met 13 officieren en 270 manschappen) op het terrein verschenen, welke brigade terstond een krachtig vuurgevecht met de Boerenartillerie aanging, zoo ware WHITE's vlucht niet te keeren geweest.

Onder dekking van het Marinegeschut slaagt Kapitein THWAITES er alsnu in het achtergelaten veldgeschut in veiligheid te brengen. JOUBERT weigert beslist gehoor te geven aan den aandrang zijner menschen om den vluchtenden vijand te vervolgen. Hadden de Boeren geleerd niet alleen in het defensief te overwinnen, maar ook in het offensief hunne overwinning door te zetten, het lot van Ladysmith ware, ondanks de hulp van de Marine-brigade, dien dag ongetwijfeld beslist.

JOUBERT verleent echter WHITE, op diens verzoek om zijn dooden te kunnen begraven, een tweedaagschen wapenstilstand.

Kolonel CARLETON's beweging maakte slechts een onderdeel uit van WHITE's aanvalsplan. Zijn gevangenneming kon van geen invloed zijn op het gevecht; immers tot den aanval van het centrum op Pepworth Hill, waaraan hij van uit de flank had moeten deelnemen, is het zelfs niet kunnen komen. Aan verliezen had WHITE dien dag (die van CARLETON niet medegerekend): 96 dooden (waaronder 6 officieren), 249 gewonden (waaronder 10 officieren) en 194 gevangenen (waaronder 2 officieren). Inderdaad vormde niet CARLETON maar WHITE, het hoofdmoment van Mournful Monday.

Ik kan dan ook niet deelen des Schrijvers conclusie betrekkelijk CARLETON, dat „al had hij de hoofdmacht meer dan een uur te voren” (dit

is vóór CARLETON'S overgave) „op Ladysmith zien terugtrekken” (lees: vluchten), dan behoefde hij daarom nog niet aan ondersteuning uit die richting te wanhopen”. (blz. 270.)

Evenmin kan ik onderschrijven, dat hier van de zijde van WHITE sprake kan zijn van een „weldadig aandoend verschijnsel van overschatting van eigen kracht, waar hij in het volle vertrouwen op het weerstandsvermogen van CARLETON”, dezen niet te hulp snelde. „Dat de verdediger van Ladysmith, CARLETON moedwillig in den steek zou hebben gelaten,” gelijk de Spectator-medewerker te recht weigert aan te nemen, is natuurlijk buitengesloten. Echter, naar mijne meening, moest CARLETON, na het aanschouwen van de algemeene dérouté der hoofdmacht, wel degelijk aan hulp van WHITE'S zijde wanhopen, waartoe deze, na zijn moeilijk volbrachten „aftocht”, ook met den besten wil niet bij machte was. Hij had namelijk nagenoeg zijne geheele troepenmacht in het vuur gehad.

Ik twijfelgeenzins, of na kennismeming van de dezerzijdsche uiteenzetting van het gebeurde bij Modderspruit, zal de Schrijver mijn gevoelen deelen.

Met het vorenstaande bedoel ik geenzins critiek uit te oefenen op des Schrijver's arbeid zelf, d. w. z. over de wijze, waarop hij de voor hem beschikbare gegevens heeft verwerkt — lof of blaam zijn in dit opzicht niet aan mij. Het zij mij slechts vergund hier te getuigen, dat naar mijne bevinding ik nog nagenoeg nergens eene zoo volledige beschrijving en duidelijke uiteenzetting van de gevechten bij Elandslaagte en bij Nicholson's Nek heb aangetroffen — en deze op zichzelf beschouwd, losgeschakeld uit het algemeen verband, alleszins correct zijn. Des te meer is het jammer, dat het bij Elandslaagte behoorende gevechtskaartje daarmede geen gelijken tredt houdt; er schijnt althans met de afstanden een en ander niet in orde te wezen. De eerste artilleriestelling plaatst de Schrijver in a. (zie het kaartje), dat is op ruim $3\frac{1}{2}$, bijna 4 Engelsche mijlen = \pm 6500 yards van de opstelling der Boeren; terwijl de tekst (blz. 258) de opening van het werkzaam artillerievuur aangeeft op een afstand van 4400 yards = $2\frac{1}{2}$ E. M. Met GKT. vuur kan bij het geschut van 7.62 cM., waarmede de Royal Field Artillery was bewapend — gelijk bekend — eene uiterste dracht bereikt worden van 6000 yards, terwijl de tijdschokbuis nog niet tot op 3500 yards kan getempeerd worden. De opstellingen b. en c. zijn naar verhouding eveneens niet goed. Verder is de afstand Elandslaagte — Modderspruit volgens het kaartje 7 E.M. in werkelijkheid echter 5 E.M. — alles hemelsbreedte.

Het is overigens geenzins mijne bedoeling, naar aanleiding van de „Critische Studie over den oorlog in Zuid-Afrika” in eene geregelde polemiek te treden; eventueel volgende opstellen zal ik dan ook onweersproken laten. Ik heb slechts bedoeld met feiten aan te toonen, dat er in deze materie aan het oogenschijnlijk gezaghebbend materiaal, hetwelk den Schrijver ten dienste staat, nog te veel ontbreekt, dan dat het mogelijk zou wezen daaruit gevolgtrekkingen te maken, zonder onbillijkheden te begaan.

's-Gravenhage, 24 April 1904.

P. A. N.

NASCHRIFT

van de Schrijvers van: „De(n) oorlog in Zuid-Afrika” in de
Maart-aflevering van „De Militaire Spectator”.

Wij zijn den Heer NIERSTRASZ natuurlijk dankbaar voor het nieuwe, en door ons uit den aard der zaak niet gekende, materiaal, dat hij een toekomstigen schrijver der geschiedenis van den oorlog in Zuid-Afrika ter beschikking stelt. Zoover ging echter onze taak niet en o. i. zal men met het schrijven dier geschiedenis nog jaren dienen te wachten, want, de Heer NIERSTRASZ houde ons dit ten goede, de waarheid ligt in het midden. Slechts langzamerhand en veel later kan de ware lezing worden geboren en dit om zeer begrijpelijke redenen. Men denke bijv. aan den thans nog bestaanden strijd over gebeurtenissen uit 1870.

Het wil ons toeschijnen, dat de Schrijver zich tot het leveren van repliek heeft gezet in eene zekere ontstemming over enkele uitdrukkingen aan het adres der Boeren. Ook wij wijten hunne tekortkomingen, evenals de Heer NIERSTRASZ, aan hunne organisatie, enz. Doch die gebrekkige organisatie, enz. blijft toch voor rekening van de natie, die ze vertoont.

Eene uitvoerige wederlegging van Schrijver's bezwaren zou zeker tot een, voor den lezer minder aangename, pennestrijd voeren, te meer waar eene *aandachtige* lezing van het artikel er reeds enkele van wederlegt.

De Boeren zouden „niet uitstekend” op de hoogte zijn geweest? Wisten zij dan niet, dat de omringende toppen onbezet waren, dat eene overvalling mogelijk was? Wil de Heer NIERSTRASZ hen beschuldigen een aanval „in 's Blaue hinein” gedaan te hebben?

Wat de Schrijver verstaat onder „een stormaanval in den eigenlijken zin”, zien wij later toegelicht en rickt zoozeer naar verouderde opvattingen, dat wij volstaan met hier een principieel verschil te constateeren in de beteekenis dezer uitdrukking.

En nu de steen des aanstoets, de vluchtende Boeren!

Of het teruggaan in snellen gang in een zwermvorm eene vlucht is of niet, is moeilijk uit te maken; de Schrijver bezigt de uitdrukking „wilde vlucht” (blz. 12) zelfs voor YULE's ontruiming van het kamp.

Doch geven wij het woord aan JOUBERT (VILJOEN, Mijne Herinneringen, blz. 37): „Ja, begon hij weer, te Dundee is het net zoo ellendig afge-loopen. Generaal LUCAS MEIJER maakte den aanval lafhartig; terwijl Generaal D. ERASMUS, die volgens afspraak, te gelijker tijd van eene andere zijde moest aanvallen in gebreke bleef, ten gevolge waarvan wij het zware verlies van ten minste 130 man dood en gewond hebben en Generaal MEIJER genoodzaakt was *te vluchten* tot over de Buffelsrivier”.

Zoo heet het op blz. 43 van het zelfde werk:

„Geheel en al vergetende op welke wijze het groote kommando van Generaal MEIJER bij Dundee *in wanorde had moeten vluchten*”.

Wij twijfelen er overigens niet aan, of de Heer NIERSTRASZ zal uit

volgende afleveringen ontwaren, hoezeer onpartijdigheid ons streven is. Doch wij willen het herhalen, meer dan eene studie kan onze arbeid nog niet zijn.

Het „Naschrift” van den Heer P. A. NIERSTRASZ op blz. 398 geeft ons nog aanleiding tot de volgende opmerkingen:

a. *de indruk van de nederlagen bij Dundee en bij Elandslaagte op de Boeren.* Dat de Commando's, welke bij Dundee en bij Elandslaagte gestreden hadden, het slagveld in groote wanorde verlieten, staat o. i. vast. Het is mogelijk, dat de Commando's, die geen deel aan genoemde gevechten genomen hebben, niet onder den onmiddellijken invloed van die nederlagen zijn geraakt, maar hunne stemming moet toch heel anders, dan na eene overwinning, geweest zijn. Hoe de Opperbevelhebber, Generaal JOUBERT, gestemd was, blijkt wel uit VILJOEN'S verhaal (blz. 36 vgg.): „ZEd. Gestr. was alles behalve opgewekt”. Wat betreft het naar huis gaan van de Johannesburgers, volgens VILJOEN (blz. 39), waren deze slechts 30 in getal, die met een pas, luidende: „Verlof aan naar Johannesburg, wegens lafhartigheit, vrij op Regeeringskosten”, vertrokken. Den 30sten Oct. had VILJOEN 485 bereden Johannesburgers bij Glencoe bijeen; aanvankelijk zou hij daarmede Engelsche krijgsgevangenen escorteeren, doch op zijn protest kwam JOUBERT op dien last terug. Hij werd toen met zijne manschappen ingedeeld bij de Commando's van SCHALK BURGER, die zich ten oosten van Ladysmith bevonden. JOUBERT'S aanvankelijk plan om de Johannesburgers weg te zenden, schijnt derhalve meer eene uiting van rechtmatigen toorn dan van zelfvertrouwen te zijn geweest.

Natuurlijk zou een optreden van WHITE, als door ons op blz. 265 bedoeld, met eenige moeilijkheden gepaard zijn gegaan, doch na een paar overwinningen behoefde men daar toch niet tegen op te zien. Wij erkennen evenwel gaarne, dat het verloop der latere gebeurtenissen duidelijk heeft aangetoond, dat WHITE niet de man voor dergelijke ondernemingen was.

b. *het gevecht bij Rietfontein.* De Heer NIERSTRASZ geeft eene geheel andere reden voor het uitrukken van WHITE op den 24sten Oct. dan wij op blz. 264. Onze lezing is ontleend aan „The Times History”, II, blz. 202 en aan het rapport van WHITE (Revue militaire, deel 59, blz. 20 vgg.); wij zouden onzen geachten bestrijder zeer erkentelijk zijn, wanneer hij ons de bron van *zijne* lezing zou willen mededeelen.

Terloops zij hier aangeteekend, dat WHITE den 24sten Oct. wel degelijk met 2 en niet met 4 regimenten cavalerie is uitgerukt, tenzij men de bereden infanteriekorpsen „Imperial Light Horse” en „Natal Mounted Volunteers” als cavalerie gaat beschouwen.

c. *Mournful Monday.* Ten gevolge van de beperkte, te onzer beschikking gestelde ruimte, kunnen niet alle gebeurtenissen even uitvoerig worden besproken. Vandaar, dat de gevechten bij Rietfontein

en aan de Modderspruit slechts genoemd zijn. Wij onderschatten de beteekenis van laatstgenoemd gevecht volstrekt niet, maar wegens plaatsgebrek moesten wij een verhaal, als de Heer NIERSTRASZ op blz. 402 geeft, wel achterwege laten. Wij hebben toen al onze aandacht aan het detachement CARLETON gewijd, omdat wij de wijze, waarop de Engelsche stelling op den Tehrengula aangevallen en verdedigd is, in hooge mate leerrijk vonden. Wij kunnen den Heer NIERSTRASZ reeds nu mededeelen, dat hij in onze volgende opstellen meer dergelijke „onvolledigheden” opmerken zal, alle wegens de zelfde, hierboven genoemde oorzaak.

CARLETON kon niet weten, dat WHITE nagenoeg zijne geheele troepenmacht in het vuur had gehad en dus na den moeilijk volbrachten aftocht hem geen hulp kon zenden. De Heer NIERSTRASZ zal ons dit wel willen toegeven.

d. De schets van het gevechtsterrein bij Elandslaagte op blz. 256. De Heer NIERSTRASZ vestigt onze aandacht op eene fout in deze schets, welke bij de correctie tot ons leedwezen over het hoofd is gezien. Het is ons gebleken, dat deze fout schuilt in de daarop voorkomende schaal van Eng. mijlen, waarop de mijl 4 mM. te kort is aangegeven.

Ten slotte betuigen wij den Heer NIERSTRASZ onzen dank voor zijn welwillend oordeel over onze beschrijving van de gevechten bij Elandslaagte en op den Tehrengula. Zijn besluit om onze volgende opstellen onweersproken te laten, kunnen wij niet anders dan betreuren; wij verzekeren hem echter, dat wij voor zijne belangstelling in onzen arbeid zeer erkentelijk zijn en dat wij met groote spanning de uitgave van zijn werk te gemoet zien.

Aanteekeningen betrekkelijk den Russisch-Japanschen oorlog.¹⁾

(Ontleend aan RASWJEEDTSCHIK.)

In Korea. De voorste afdeelingen van de gelande Japansche troepen, welke zich den 16^{den} (29) Februari te Pin-gyang bevonden, kwamen den 23sten Februari (7 Maart) te Anjoe (70 werst) aan en zetten voorposten uit langs de rivier Tschion-tschion-yan.

De Russische cavalerie, welke tot op een afstand van 250 werst van de Jaloe verkende, bleef in voeling met den vijand. Hare patrouilles gingen eveneens tot aan de Tschion-tschion-yan, terwijl de hoofdmacht, welke zich den 15^{en} (28) Februari bij Kasan bevond, naar de Jaloe terugkeerde.

Volgens officieele berichten van 5 tot 9 (18—22) Maart ontdekte eene Russische verkenningspatrouille de aanwezigheid van vijandelijke infan-

¹⁾ Aan de Russische Invalide wordt omtrent de formatie der Russische troepen nog het volgende ontleend:

Bij Keizerlijk besluit van 16(29) Maart werd aan elke der 1ste, 3^e en 5^e Oost-Siberische scherpschutters-*divisiën* eene mitrailleurcompagnie, bij een bepaald regiment ingedeeld, toegevoegd.

Hieruit blijkt, dat de Oost-Siberische scherpschutters-brigades in divisiën zijn getransformeerd, zoodat de gevolgtrekking waarschijnlijk niet gewaagd is, dat de 4^e bataljons per scherpschuttersregiment reeds zijn gevormd. De Oost-Siberische legerkorpsen zouden dan op 48 bataljons gebracht zijn.

Uit benoemingen van officieren blijkt verder, dat een 4^e Siberisch legerkorps is of wordt geformeerd; de samenstelling daarvan is geheel gelijk aan die der andere korpsen.

Bij Keizerlijk besluit van 20 Januari (2 Februari) werden geformeerd:

a) 1 Oost-Siberisch pontonbataljon van 2 compagnieën, volgens de normaalformatie, doch met 100 saschen meer brugmaterieel.

b) 4 sappeurcompagnieën, waarvan 2 bestemd respectievelijk voor het 1ste en 3^e Oost-Siberische sappeurbataljon en 2 voor het 2^e Oost-Siberische sappeurbataljon.

c) 1 Oost-Siberisch geniepark, bestaande uit 3 korpsafdeelingen.

Bij Keizerlijk besluit van 11(24) Februari werd verder de West-Siberische sappeurcompagnie getransformeerd in het 4^e Oost-Siberische sappeurbataljon, bestaande uit 2 sappeur- en 1 telegraafcompagnie.

Bij verschillende besluiten werden wijders aan elk der 1ste, 2e en 3e Oost-Siberische sappeurbataljons 2 lichte brugparken toegevoegd.

terie te Anjoe en 5 werst noordelijk van die plaats op den linkeroever van de Tschion-tschion-yan. De Japanners openden het vuur, waardoor één paard gedood werd. Den 4^{den} (17) Maart bemerkten Russische patrouilles, die Anjoe dicht genaderd waren, dat op den linkeroever van de Tschion-tschion-yan, tegenover de stad, vijandelijke loopgraven waren aangelegd. Waarschijnlijk bevindt zich eene vijandelijke divisie te Anjoe, terwijl de rest van het Japansche leger in de nabijheid van Ping-yang verblijf houdt. Te Anjoe wordt brugmaterieel voor den overgang der rivier gereed gemaakt.

Ingevolge ontvangen bericht, dat twee vijandelijke eskadrons te Paktschen waren aangekomen, werden twee Russische sotnies uitgezonden, met het doel den overtocht over de Paktschen-yan te betwisten. Deze sotnies bemerkten op den linkeroever van die rivier drie vijandelijke eskadrons, welke bij hunne nadering, zonder een gevecht aan te gaan, in de richting van Anjoe terugweken. De sterkte der Japansche eskadrons bedroeg ongeveer 190 paarden.

In den nacht van den 6^{en} (19) Maart stootten twee ordonnansen van den Russischen ordonnansenpost tusschen Kasan en Tschentschjoe op eene verkenningspatrouille, werden door vuur ontvangen, doch ontkwamen ongedeerd. Den 6^{en} (19) Maart bezetten 300 man Japansche cavalerie Ionbion. Volgens berichten, ontvangen bij den staf van het Russische leger, werden te Chinampo begin Maart 13 transportschepen gelost, terwijl langs den weg Anjoe—Ping-yang een druk vervoer van troepen, levensmiddelen, enz. plaats vond.

Tot het begin van Maart ontmoetten de Russische raswjeedtschiks (verkenners) geen groote afdeelingen vijandelijke cavalerie; slechts enkele ruiters, op slechte paarden gezeten, vertoonden zich.

De gemiddelde snelheid, waarmede de voorhoede van Generaal KOEROKI den afstand Ping-yang—Anjoe (70 werst) aflegde, blijkt 10 à 13 werst dagelijks te hebben bedragen. Deze snelheid kan niet gering genoemd worden, wanneer men den tijd van het jaar, den toestand der wegen en de bestemming van het detachement in aanmerking neemt.

Toch is het gunstige oogenblik voor de Japanners om Mandschoerije binnen te trekken voorbij, en naar zich laat aanzien —voor altijd. Of de Japanners inderdaad zich snel van de Jaloe zouden hebben kunnen meester maken, zal de geschiedenis ons later leeren. Voor het oogenblik is, voor zoover wij kunnen oordeelen, de weg naar Moekden voldoende voor hen afgesloten. Daarom kan het zijn, dat het oprukken van de troepen van Generaal KOEROKI voorloopig slechts ten doel heeft zich meester te maken van de rivier Tschion-tschion-yan, waarvan het overtrekken door groote troepenafdeelingen verre van gemakkelijk is. De middenloop van deze rivier bereikt eene breedte van 30 saschen.¹⁾ Beneden Anjoe verdeelt zij zich in eenige armen, die laag gelegen eilandjes vormen; hier is de breedte van hare twee voornaamste armen

¹⁾ 1 saschen = 2.1254 M.

90 en 110 saschen; de diepte bedraagt 5 à 7 voet ¹⁾); terwijl er vele zandbanken zijn, het bed zich sterk kronkelt en met steenen bezaaid is. De stroomsnelheid is vrij aanzienlijk. Het dal heeft eene breedte van $\frac{1}{2}$ tot $1\frac{1}{2}$ werst en verwijdt zich bij Anjoe tot 3 werst; het commandement van de oevers is verschillend. Bruggen over de rivier zijn er niet; vaste veren zijn er twee (een bij Anjoe); goed doorwaadbare plaatsen zijn aanwezig, maar bij Anjoe slechts bij eb bruikbaar. Op zichzelf vormt de rivier geen belangrijke hindernis, maar evenwijdig en 6 à 8 werst noordelijk van haar stroomt het diepe riviertje Paktschen-Koedanyan, welks hooge rechteroever eene zeer sterke positie vormt, waardoor ook de Tschion-tschion-yan als verdedigingslinie belangrijk in waarde stijgt.

Wanneer de Japanners de voorwaartsche beweging voortzetten, dan kan hun doel slechts zijn zich van Wijoe meester te maken. Zonder de vermeestering van dit belangrijke strategische punt valt aan een opmarsch naar Moekden niet te denken. Mocht de Russische opmarsch beginnen, voordat de Japansche troepen bij Ping-yang geconcentreerd zijn, of Korea in voldoende staat van tegenweer gebracht is, dan kan het bezetten van Wijoe door eene sterke troepenmacht dezen opmarsch belangrijk vertragen.

Bij het station Oedzima versloeg de Ritmeester AKSENOF met 70 kozakken eene bende van 100 Xoexoezen.

Op den linkervleugel. Te Vladivostok en Sachalien was alles rustig. De Russische patrouilles in Noord-Oost-Korea, voortgerukt tot aan de rivier Toemen-oel, ontdekten geen Japansche troepen.

Op den rechtervleugel. De verdedigingswerken aan de landzijde van Port-Arthur winnen elken dag in kracht. Den 4^{den} (17) Maart kwam de commandant der vesting Generaal-majoor SMIRNOF te Port-Arthur aan. De Japansche vloot bleef in de wateren bij Port-Arthur.

Na eene verkenning door torpedobooten naderde het Japansche eskader om 6³⁰ v.m. van den 9^{en} (22) Maart Port-Arthur ter sterkte van 6 pantserscheepen, 6 gepantserde kruisers, 6 kruisers 2^e en 3^e klasse en 8 torpedobooten.

Om 7 uur verliet het Russische eskader de binnenhaven; eerst de kruisers, waarvan de *Askold* de admiraalsvlag voerde, daarna de pantserscheepen.

Om 9 uur verdeelde zich het Japansche eskader: de pantserscheepen en torpedobooten stelden zich op tusschen Lajoteschan en de Duivenbaai en de kruisers, in twee groepen verdeeld, ten Z. en Z.O. van Port-Arthur.

Om 9²⁰ v.m. opende de *Retvisan* het vuur over Lajoteschan op de vijandelijke pantserscheepen, welk vuur om 9⁴⁰ beantwoord werd. In het geheel werden 100 granaten van 30 cM. op de stad en 108 op hare

¹⁾ 1 voet = 0.305 M.

omgeving vershoten. De Russische granaten troffen zeer goed doel en om 10 uur v.m. werd een pantserschip zoodanig getroffen, dat het zich aan den verderen strijd onttrok.

Om 11 uur eindigde het bombardement. Het Japansche eskader stoomde, na zich vereenigd te hebben, langzaam langs de buitenreede en verwijderde zich om 12³⁰ n.m. in Z.O.-richting, zonder het Russische eskader aangevallen te hebben. Gedurende het bombardement werden aan land 5 manschappen gedood, 9 gewond en 1 licht gewond.

Verliezen op de vloot werden niet geleden.

Op de St.-Petersburger werven wordt de laatste hand gelegd aan de uitrusting van eene geheele reeks van oorlogsvaartuigen. Op de Fransch-Russische werf wordt uitgerust: *De Orel*, van 13.730 ton waterverplaatsing en 18 knopen; de bewapening bestaat uit 64 snelvuurkanonnen van verschillend kaliber en 6 lanceerinrichtingen, terwijl de bemanning uit 740 man zal bestaan. Op de St.-Petersburgsche werf wordt de bouw van het transportschip *Kamschatka* van 7.300 ton en 12 knopen beëindigd. De Baltische scheepswerf zal binnenkort de slagschepen *Veldmaarschalk Soeworof* en *Slawa* van het *Orel*-type afleveren. In het voorjaar zal de werf te Kroonstad het slagschip *Imperator Alexander III* gereed hebben. Tegen de lente (herfst?) zullen ook voltooid worden de reusachtige slagschepen *Paul I* en *Andreas Pjervozwannie*, elk metende 17.200 ton en met eene snelheid van 18 knopen. De bewapening van deze beide laatste schepen bestaat uit 56 snelvuurkanonnen van verschillend kaliber en 4 lanceerbuizen. De bemanning telt 800 koppen. Zoodra de Newa ijsvrij is, zullen op de Newa-werf van stapel loopen de kruisers 2^e klasse *Shemtschoeg* en *Isoemroed* van het *Nowik*-type.

De Japansche voorhoede, welke zich den 4^{den} (17) Maart te Anjoe bevond, bezette den 11^{en} (24) Maart met hare voorste afdeelingen den rechteroever van de Paktschen-yan, bij Paktschen en Oensan.

Gevechten met de cavalerie van den tegenstander vermijdende, rukte de Japansche cavalerie op naar Chong-joe, een klein stadje aan den voet van omringende hoogten gelegen en door eene muur ter hoogte van 2 saschen ¹⁾ omgeven.

De Russische patrouilles bleven voeling houden met de, in de richting van Wijoe en Kang-ga oprukkende, voorste afdeelingen van het Japansche leger.

Op het bericht, dat 4 Japansche eskadrons zich 5 werst achter Chong-joe bevonden, rukte Generaal MISCHTSCHENKO den 14^{en} (27) Maart met zijn detachement op naar Nosan en bereikte den 15^{en} (28) om 10³⁰ v.m. met 6 sotnies Chong-joe, dat niet door vijandelijke voorposten werd gedekt.

Nauwelijks bereikten zijne patrouilles echter de stad, of de vijand opende

¹⁾ 1 saschen = 2.1254 M.

vanaf den muur het vuur. Twee sotnies zaten voor het gevecht te voet af, bezetten eene nabij de stad gelegen hoogte, en beantwoordden het vuur van den vijand op een afstand van 600 pas. De stad bleek bezet te zijn door eene compagnie infanterie en een eskadron. Nadat nog 3 sotnies waren afgezeten en gedurende een half uur een hevig kruisvuur was afgegeven, trokken de Japanners in de stad terug en werden op twee plaatsen vlaggen van het Roode Kruis geheschen. Op dit oogenblik naderden van den weg naar Kasan 3 vijandelijke eskadrons in galop, die door de Russen onder vuur werden genomen; 2 daarvan slaagden er in de stad te bereiken, het 3de week in wanorde terug.

Gedurende het daarop volgende uur werd de muur zoodanig onder vuur gehouden, dat de vijand in de stad bleef en het vuur niet beantwoordde.

Eindelijk, 1½ uur na het begin van het gevecht, kwamen van den Kasanschen weg 4 compagnieën Japanners in den looppas aan. Hierop besloot Generaal MISCHTSCHENKO tot den terugtocht, die onder dekking van eene sotnie plaats vond. De Japanners vervolgden niet. Te Koeaksan aangekomen, werd eene rust van 2 uur gehouden en daarop verder naar Nosan gemarcheerd, waar men om 9 uur n.m. aankwam. Aan Russische zijde werden 3 officieren gewond, 3 kozakken gedood en 12 gewond. Generaal MISCHTSCHENKO rapporteerde, dat volgens berichten van de inwoners van Chong-joe, de Japanners 40 dooden en 100 gewonden hadden, welke laatsten naar Anjoe vervoerd werden.

Te oordeelen naar de officieele berichten en de particuliere mededeelingen uit Korea, bevonden zich bij de Japansche troepen, die naar de Jaloe oprukten, op den 15^{en} (28) Maart, niet alleen troepen van Generaal KOEROKI, maar ook afdeelingen, van Gensan komende. Als het meest waarschijnlijk kan aangenomen worden, dat het oprukkende Japansche leger bestaat uit: de 3e, 5e, 6e, 10e en 12e divisie, elk ± sterk 2 infanteriebrigades (à 2 regimenten à 3 bataljons), 1 artilleriebrigade (6 batterijen), 1 cavalerieregiment (3 eskadrons), 1 pionierbataljon en 1 treinbataljon; totaal 60.000 man. Van deze troepenmacht bevindt zich de cavalerie in de lijn Chong-joe—Oensan, met patrouilles ten W. van die lijn, een voortroep, ter sterkte van ± 2000 man, bij Chong-joe en de 12^e divisie, als voorhoede op den rechteroever van de Tschiontschion-yan (de artillerie van deze divisie bleef nog te Anjoe achter) op de wegen naar Chong-joe en Koesen. De overige divisieën bevinden zich tusschen Anjoe en Ping-yang.

De andere in Korea gelande troepen (± 50.000 man) hebben Ping-yang nog niet bereikt, doch rukken van de zijde van Séoel en de Oostelijke havens van Korea op.

De voorste afdeelingen van het leger van KOEROKI legden den afstand Anjoe—Chong-joe (40 werst) in 10 dagen (4—15 Maart) af.

Op den rechtervleugel. Bij Port-Arthur vertoonden de Japanners zich tot den 21sten Maart (3 April) niet.

Den 13^{en} (26) Maart maakte de *Nowik* zich meester van de *Janoekimaroo*. Aan boord werden kaarten, telegrammen en 2 Whitehead-torpedo's gevonden. Na de bemanning overgenomen te hebben, werd het schip in den grond geschoten.

Op den linkervleugel. Bij Vladiwostok was alles rustig. Uit de garnizoenen Vladiwostok, Nikolsk en Xabarofsk zijn 100 reserve-onderofficiëren aangewezen als instructeurs voor de Russische en Koreaansche vrijwilliger-afdeelingen. Op het schiereiland Sachalien zijn vrijwilliger-korpsen, elk ter sterkte van 200 man geformeerd.

Na de ontmoeting van de vooruitgeschoven deelen van het Japansche leger met het Russische cavalerie-detachement bij Chong-joe op 15(28) Maart, begon de Japansche voorhoede den 17^{en} (30) Maart opnieuw de voorwaartsche beweging langs den weg Chong-joe—Wijoe.

Op den 23sten Maart (5 April) bereikten de Japansche infanterie-voortroepen de Jaloe bij Wijoe en Yongampo en stelden bij eerstgenoemde plaats voorposten langs de rivier op.

Den zelfden dag werden door deze voorposten schoten gewisseld met Russische ochotniks (manschappen van de jachtcommando's), die het eiland Matoetsao (dit eiland ligt in de Jaloe, waar deze den weg Pingyang—Moekden snijdt) bezet hadden. Bij deze schermutseling werden 5 Japanners gedood, terwijl het aantal gewonden onbekend bleef; de ochotniks leden geen verliezen.

De stad Wijoe zelf ligt ongeveer 3 werst van de Jaloe verwijderd. Hooge heuvels bevinden zich tusschen de stad en de rivier, zoodat daar ter plaatse de linkeroever den rechter beheerscht. Zoowel stroomopwaarts als stroomafwaarts is overigens de rechteroever hooger dan de linker. De breedte van de rivier bedraagt bij Wijoe ongeveer 70 saschen ¹⁾, bij Yongampo tot 500 saschen.

De diepte bedraagt bij het dorp Maoerscham ongeveer 2 saschen, neemt naar de monding voortdurend toe en bedraagt bij Yongampo tot 4 saschen. Doorwaadbare plaatsen zijn slechts bij uitzondering aanwezig en waar deze aangetroffen worden, vormen de sterke stroom en groote steenen belangrijke beletselen voor den overgang. In 1894 trok de Japansche hoofdmacht de rivier 3 werst stroomopwaarts van Wijoe over, ter hoogte van Kio-daja. Bij het dorp Dichoeadan, 16 werst meer stroomopwaarts gelegen, zijn eveneens goed doorwaadbare plaatsen. Beneden Wijoe is de rivier nergens doorwaadbaar.

Yongampo, 20 werst van Wijoe verwijderd, is van groote strategische waarde, daar de diepte van de rivier het ontschepen van troepen en voorraden uit de transportschepen zelve toelaat.

Van Wijoe loopen 2 wegen naar Mandschoerije, de eene naar Moekden, de andere naar Antoeng en verder naar Port-Arthur.

¹⁾ 1 saschen = 2,1254 M.

Wanneer men den opmarsch van de voorste afdeelingen van het Japansche leger naar de Jaloe beschouwt, komt men tot het resultaat, dat de marsch tot Ping-yang, in verband met den tijd van het jaar en den toestand der wegen, betrekkelijk snel geschiedde, van Ping-yang naar Chong-joe veel langzamer (verkenningen, ontmoetingen met Russische cavalerie-afdeelingen, maken van overgangen), terwijl ten slotte de afstand van laatstgenoemde plaats tot de Jaloe (ongeveer 85 werst in 5 dagen) snel werd afgelegd.

In den nacht van den 26sten Maart (8 April) deed Generaal KASCH-TALINSKI jachtcommando's bij Wijoe de rivier overtrekken. Deze commando's, onder aanvoering van de luitenants DIMIDOWITSCH en POTEMKIN overvielen op het eiland Somalinda 50 Japanners, die in 3 booten geland waren, en welke meerendeels gedood werden. Verliezen aan Russische zijde vielen niet te betreuren. Den volgenden dag werd de Japansche vlag bij Wijoe gestreken en trokken de posten, welke te voren zichtbaar waren, terug.

In den nacht van 27 Maart (9 April) trokken 4 ochotniks de rivier over bij Yongampo naar eene Russische nederzetting, alwaar een vijandelijk eskadron werd ontdekt. Na 12 uur daar ter plaatse te zijn geweest, werden zij door Koreanen verraden en gedwongen de rivier over te zwemmen, daar hun bootje op een zandbank was geraakt. Hierbij kwam een korporaal om. Eene Russische boot kwam de zwemmers te hulp; de vervolgende Japanners werden teruggedreven en hun bootje tot zinken gebracht.

Op de beide flanken, bij Port-Arthur en Vladivostok was het tot 30 Maart (12 April) rustig.

Den 30sten Maart (12 April) werden torpedobooten op nachtelijke verkenning uitgezonden. Ten gevolge van het slechte weder raakte de torpedoboot *Straschnie* van de afdeeling af, werd spoedig door vijandelijke torpedobooten omringd en ging in den strijd onder. Slechts 5 man werden gered.

Den 31sten Maart (13 April) verscheen de Japansche vloot wederom in de wateren van Port-Arthur. Het Russische eskader ging in zee, doch ten gevolge van de overmacht des vijands, keerde het om 10 uur v.m. naar de reede terug. Gedurende het manoeuvreeren op de reede ontplofte eene mijn tegen het rechter middenboord van de *Pobjèda*, en werd het vlaggeschip *Petropawlowsk*, dat in haar kielwater voer, onder nog niet geheel opgehelderde omstandigheden ¹⁾, door eene mijn tot

¹⁾ Volgens de Russische Invalide is de juiste tijd van de ramp 9.45 v.m. plaatselijke tijd. De berichten, in de buitenlandsche pers verspreid, dat de ramp van de *Petropawlowsk*, het gevolg zou geweest zijn van een weldoordacht plan van de Japanners, worden door de Russische Invalide op eenigszins spottende wijze beschouwd. Men neemt aan, dat Admiraal Togo in zijn rapport eenvoudig handig gebruik gemaakt heeft van de, nog onbekende, oort-

zinken gebracht. Behalve de Admiraal MAKAROF, zijn staf en het meereendeel der officieren, kwamen 628 minderen bij deze ramp om. Gered werden Z. K. H. GROOTVORST KIRIL VLADIMIROWITSCH, 5 officieren en 52 man.

Nadat het Japansche eskader nog eenigen tijd bij Lajoteschan gekruist had, verdween het.

R. L. SCHOLTEN.

zaak van het ondergaan van de *Petropawlowsk*, ten einde zich een succes te kunnen toeschrijven. Nader blijkt officieel, dat de *Petropawlowsk* gestooten is op eene mijn, door de Japanners gelegd. Achtereenvolgens ontploften toen aan boord de pyroxyline in de torpedo's en 30 cM.-granaten, de munitiebergplaatsen en de ketels; al deze ontploffingen geschieden binnen twee minuten.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

AMERIKA. (Vereenigde Staten van Noord-)

Een ontwerp-dienstreglement (army regulations) is door den Gen. Staf, voorloopig op proef, uitgegeven. (Mil. Woch., n°. 39.)

De Rev. mil., April, behelst eene uitvoerige beschrijving van het nieuwe Springfield-geweer, waarover door ons reeds in het vorige jaar verschillende mededeelingen gegeven werden.

BELGIË.

De Allg. Schw. Mil. Z. n°. 16. geeft een kort bericht over de voorgenomen vestingmanoeuvres in de Stelling van Antwerpen onder leiding van den Generaal DENIS.

De Int. Rev., April, vermeldt de nieuwe oorlogsorganisatie van het veldleger; volledig vindt men deze in het boekwerk „Composition sur le pied de guerre etc.” (N°. 1 A. 290 1, Bibl. D. v. O.)

Verder behelst deze aflevering een uittreksel uit het nieuwe Règl. sur le service de l'arrière. (Zie ook Journ. mil. off. belge, Jan. 1904 en n°. 1 A 1204, Bibl. D. v. O.)

BRAZILIË.

De Jahrb., April, maakt melding van schietproeven met „Rohrrücklauf”-geschut en geeft daaromtrent eenige cijfers.

DUITSCHLAND.

De N. M. Bl., n°. 12, geeft een overzicht van de leeftijdsverhoudingen der officieren en van de nieuwe admissie-bepalingen en leer-programma's voor cadetten. De Int. Rev., April, vermeldt de, in Febr. vastgestelde, veranderingen in de „Heer-Ordnung”. Tevens geeft deze afl. een tabelarisch overzicht van de in 1903 in de verschillende Rijken van stapel geloopen schepen en een vergelijkenden staat, de telegraafstroepen der verschillende Mogendheden betreffende. Een resumé van de algemeene bepalingen, betrekkelijk de oproepingen der reservisten en van de landweer in 1904, vinden wij in de Rev. mil., April. Tevens eenige mededeelingen omtrent officieren, leeraren zoowel als leerlingen, gedetacheerd bij de gymnastiekschool te Berlijn, de cursussen der Beiersche

militaire schietschool en der Beiersche artillerie-schietescholen in 1904, alsmede een overzicht der Beiersche manoeuvres in dit jaar.

ENGELAND.

De Jahrb., April, geeft een kort bericht omtrent de marine en het „Rohrücklauf“-veldgeschut. Kr. Z., Heft 3, bevat eene beschrijving van een toestel, Hyposkop genaamd, dat, uitgevonden door YOULTON, den schutter in staat stelt door middel van spiegels te richten, terwijl hijzelf volkomen gedekt blijft. Een overzicht der reorganisatie van het legerbestuur vindt men in Int. Rev., April.

De Rev. mil., April, geeft de oorlogsbegroting 1904/05; totaal 28.830.000 £ tegen 34.245.000 £ in 1903/04, waarbij nog niet gerekend is de suppletoire begroting, toegestaan 23 Febr. l.l., van 2.700.000 £; de effectieve legersterkte 1903/04 was 235.000, die voor 1904/05 is 227.000 man. Behalve een overzicht der verschillende posten vindt men een statistisch overzicht van de begrotingen 1895/96 t/m 1904/05; verder nog eenige beschouwingen en vergelijkende cijfers omtrent de recruteering in 1903.

De nieuwe bewapening der „Volunteer“-artillerie heeft slechts langzaam plaats; 44 batterijen zijn nu bewapend met 4.7 inch- (15 ponder) geschut; wat de overige 81 batterijen betreft, is met de omwapening reeds een aanvang gemaakt door de uitrusting van de veldartillerie met 40 stukken reserve-geschut (Mil. Woch., n°. 43).

Bij ieder cavalerie-regiment is in vrede tijd een pom-pom ingedeeld; bij de bataljons bereden infanterie geschiedt dit eerst in oorlogstijd.

Als definieef vastgestelde verliezen in den Zuid-Afrikaanschen oorlog vinden wij in de Un. Serv. Gazette, n°. 3712, de volgende cijfers:

	gesneuveld of aan wonden overleden.	aan enteritis.	aan andere ziekten.
Officieren	793	183	223
Soldaten	6863	7807	4926

Een nieuwe Cavalry Training zal weldra verschijnen.

(Allg. Schw. Mil. Z., n°. 16.)

FRANKRIJK.

Mitth., Heft 3, geeft uitvoerige artikelen over het nieuwe voorloopige exercitiereglement voor de bergartillerie en over proeven met brugmaterieel der cavalerie. Int. Rev., April, behelst eenige beschouwingen over de recruteering, volgens de bepalingen van Febr. l.l., alsmede een, aan la France Mil. ontleend, kort bericht omtrent de z.g. „Alpins“, waartoe niet alleen de soldaten van de Fransche bataljons alpenjagers gerekend moeten worden, maar ook een aantal andere afdeelingen der infanterie.

Jahrb., April, geeft eenige beschouwingen omtrent de aanvallen op den Minister v. Marine PELLETAN; verder een bericht over de algemeene instructie voor de opleiding der troepen, eenige beschouwingen over

den 2-jarigen dienstitjd en het bericht, dat het exercitiereglement der cavalerie weldra nieuw bewerkt zal worden.

De, in 1902 met „vouwbooten” van VEGRY en met stalen pontons van DONOP genomen, proeven schijnen ten gunste van de laatstgenoemde uitgevallen te zijn (zie ook Mil. Woch., No. 43). In la France Mil., No. 6045, vinden wij een kort bericht met eenige cijfers over een afstandsrit, gereden door een officier der dragonders met 5 dienstpaarden en gekleed in volledig marsch tenue.

In aansluiting aan ons bericht, op blz. 323, geven wij nog de volgende cijfers omtrent de beschikbare oefeningsmunitie voor 1904.

Aantal patronen per man:

	Inf. en Genie.	Cav.	Art. en Trein.
Actieve leger.	120	58	24
Reserve.	27	24	18
Territ. leger.	20	12	12

Behalve deze munitie bepaalt de M. v. O. de voor gevechtsoefeningen beschikbare hoeveelheid.

Naar aanleiding van de opheffing van een aantal 4e bataljons bij de infanterie geeft de N. M. Bl., no. 12, de indeeling van het leger. Eene nieuwe vizierinrichting, „à oeillets” geheeten en aangebracht aan den kolf van het Lebel-geweer, is volgens la France mil., no. 6038, uitgevonden door den luitenant MARTIN.

Mil. Woch., no. 41, bevat nog eenige korte berichten over de manoeuvres en oefeningen in 1904.

Op grond eener ministerieele beschikking zijn de geestelijke zusters, welke als verpleegsters dienst deden in de hospitalen van Parijs, den 11^{en} April l.l. vervangen door leeken-verpleegsters (B. d. l. P., No. 478).

Nieuw verschenen: Les sous-marins dans la prochaine guerre navale par NOALHAT. Paris, 1903.

Les généraux de l'armée française. Paris. Prijs f 6.60.

ITALIË.

Rev. mil., April, geeft een zeer uitvoerig bericht, bevattende belangrijke gegevens omtrent de organisatie, rechten, privilegiën, fondsen, enz. van de Vereeniging het Italiaansche Roode Kruis. Tevens een bericht omtrent de uitrusting van den infanterie-ransel en een nieuw model broodzak (sachet à biscuit).

De Allg. Schw. M. Z., No. 14, geeft een kort bericht over een nieuw uitgevonden afstandmeter, welke dit vraagstuk een beduidenden stap vooruit schijnt te brengen.

Jahrh., April, geeft eenige vrij uitvoerige beschouwingen, betreffende de toelagen voor officieren. In Mith., Heft 3, vinden wij een bericht, met tabel, omtrent de nieuwe benaming van het in gebruik zijnde geschut, waarnaast de oude benaming. Int. Rev., April, en Jahrh., April, geven een overzicht van de nieuwe indeeling der maritieme strijdkrachten.

Tevens de nieuwe bepalingen omtrent huwelijken van onderofficieren en manschappen (Zie ook Streffleur, April).

JAPAN.

Int. Rev., April, bevat eenige bijzonderheden over de generaals en hoofdofficieren der Japansche divisien. Zie verder Rusland, voor wat betreft het bericht in Jahrb., April.

Gegevens omtrent het veldmaterieel.

	Veldkanon. (Stelsel ARISAKA.)	Bergkanon.
Kaliber v/d vuurmond. ^{a)} M.	7.5	7.5
Lengte " " M.	2.2	1.0
Gewicht " " KG.	215	100
" " " met affuit. ^{b)} KG.	855	324
Middellijn v/h rad. M.	1.4	1.0
Hoogte richtas boven den grond. M.	0.89	0.71
Grootste verhoogingshoek.	+ 19°	+ 30°
" dalingshoek.	— 11°	— 10°
V. M.	457.5	274.5
Gewicht G. en GKT. KG.	6	6
Aantal vulkogels van 10.5 G.	234	234
Terugloop v/d affuit. M.	0.5	0.5
Aantal schoten per minuut.	4 à 5	4 à 5
" " voorwagen.	40	"
" " caissonachterwagen.	50	"

^{a)} Schroefsluiting met slagpin.

^{b)} Deze heeft een veerenden naafrem en remschoenen onder de raden; de zijdelingsche richting wordt uitsluitend met de richtspaak gegeven.

OOSTENRIJK—HONGARIJE.

Jahrb., April, geeft eenige cijfers, betreffende den aankoop van nieuw veldgeschut; voor 1904 zijn toegestaan 15 mill. Kronen.

In Mil. Woch., n°. 45, vindt men, in aansluiting met het vermelde in n°. 136 van Mil. Woch., 1903, een uitvoerig bericht over eene nieuwe soort munitie voor schijfschieten („8 m.m. Scheibenschuszpatronen M/3"). Voorts een kort bericht over eene nieuw geconstrueerde, automatische mondsluiting met korrelbeschermer. (Zie D. A. Z., 31 Mrt. 1904.)

Het Mil. Woch., n°. 42, geeft een aan het Armeebblatt, n°. 11, ontleend overzicht van de verschillende talen, gesproken in de onderscheidene regimenten en percentsgewijze samengesteld. Tevens een kort bericht over eene voorgenomen verbetering van den patroontrekker van het geweer M/90 (88/90) en een bericht over eene nieuwe 15 cM. houwitserkardoes, welke is aangenomen. Gewicht (Volladung) 0.71 KG., bestaat uit 8 „Teilpatronen": 3 van 0.08 KG., 4 van 0.055 KG. en 1 van 0.25 KG. Zij zijn gevuld met blaadjeskruit M/93. (Zie ook D. A. Z., n°. 13.)

Bij ieder landweer-cavalerie-regiment is, volgens de Allg. Schw. M. Z. N°. 16, eene telegraaf-patrouille en vast kader voor eene afdeeling pioniertroepen opgericht. Het Mil. Woch., n°. 47, ontleent aan de Reichswehr van 7 April l.l. een bericht omtrent de bewapening van het nieuwe, den 30sten Maart l.l. van stapel gelooopen slagschip „Erzherzog Friedrich”, met eenige cijfers en andere gegevens. Tevens een bericht over eene marschoefening door het op oorlogssterkte gebrachte garnizoen van Weenen.

RUMENIË.

De Rev. mil., April, geeft een bericht over de invoering van een „schoprem” bij de veldartillerie. Verder de verschillende posten der oorlogsbegroting '04/'05, in vergelijking met die van '03/'04. De totalen: 38.820.000 fr. zijn gelijk.

RUSLAND.

De Rev. mil., April, resumeert de voorzorgsmaatregelen voor het troepentransport naar Oost-Azië, ontleend aan l'Invalide russe van 19 Febr. l.l., en geeft tevens eenige beschouwingen over den Trans-Siberischen spoorweg in April 1904. Ten slotte een uitgebreid artikel, met cijfers en vergelijkende staten, over de oorlogsbegroting 1904. (Zie ook Streffleur, April.) De 4 in 1903 (zie Rev. mil., 1903, 2^e serie, blz. 270) opgerichte bataljons spoorwegtroepen (trans-amourische”) van 3 comp. per bataljon, zullen geleidelijk gebracht worden op eene sterkte van 6 comp. per bataljon. Reeds is bepaald, dat de eerste twee bataljons op 4, de laatste twee op 5 comp per bataljon zullen worden gebracht.

De N. M. Bl., N°. 13, ontleent aan Streffleur eenige wetenswaardigheden omtrent de verpleging („Verpflegungsnachschub”) van het Russische leger in Oost-Azië.

Mitth., Heft 3, geeft een uitgebreid artikel over tijdelijke verdedigingswerken volgens Russische ontwerpen. Als voorbeeld geldt een werk voor 2 comp. inf., 16 stukken uitvalgeschut en 4 stukken flankerendgeschut in de intervallen. (Zie ook Mitth., 1904, Heft 1 en 2.)

Int. Rev., April, wijdt eenige bladzijden aan het Kozakken-vraagstuk; ontleent eenige mededeelingen over de Russ. veldkeukens aan de „Ruskij Invalid” en geeft een overzicht van het militaire spoorwegwezen in Rusland. Jahrb., April, geeft eenige beschouwingen over Generaal KUROPATKIN in O.- Azië en bespreekt verder den toestand aldaar. Onder het hoofd: *Oost-Azië* vindt men eenige belangrijke gegevens omtrent het veldgeschut en de geweren der oorlogvoerende mogendheden.

ZWITSERLAND.

Int. Rev., April, doet eenige mededeelingen omtrent de bestaande voorschriften, naar aanleiding van de voorgenomen mobilisatie-oefeningen, reeds vroeger door ons vermeld.

BOEKAANKONDIGING.

Een Nederlandsch volksleger door W. E. VAN DAM VAN ISSELT.
Schiedam, 1904. H. A. M. ROELANTS.

In „een woord ter inleiding”, door het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging „Volksweerbaarheid” bij het verschijnen van de hierboven genoemde brochure geschreven, wordt er de nadruk op gelegd, dat deze Vereeniging, op grond van hare statuten, staat buiten de vraag, hoe de inrichting der Nederlandsche strijdkrachten moet worden. Haar streven zal er daarom op gericht moeten zijn „op verscheidene wijzen belangstelling te wekken in de verdediging onzer nationale onafhankelijkheid”, terwijl zij noodig acht „dat kennis aangaande onze landsverdediging verbreid worde in ruimer kring dan tot nog toe het geval is, dat er middelen worden verstrekt, ook aan den ontwikkelden leek, om zijne begrippen in dezen te verruimen en te verhelderen”. Daarom greep het Bestuur de gelegenheid aan, om eenige artikelen door den Heer VAN DAM VAN ISSELT in „*Allen Weerbaar*” geschreven, onder bovenstaanden titel tot een geheel te vereenigen: „want zulk een werk verdient in allen gevalle” (d. w. z. hoe men ook over den inhoud moge denken) „te worden gelezen en overwogen met evenveel ernst als waarmede het is samengesteld”.

Ten aanzien van deze strekking nu, is de Heer VAN DAM VAN ISSELT, blijkens de eerste bladzijden zijner brochure, eene andere, minder ruime opvatting toegedaan. Stelt het Bestuur zich met zijne Vereeniging buiten de evenbedoelde vraag, de S. meent, dat, „wil „Volksweerbaarheid” met volle overtuiging en met alle kracht in een bepaalde richting sturen, dan is het een eerste eisch, te weten welken weg men uit wil, dan dient een bepaald, scherp omljnd einddoel ons voor oogen te staan. Dat einddoel kan slechts zijn: een Nederlandsch volksleger”.

Wanneer wij hier deze tegenstrijdige opvattingen met een enkel woord aanduiden, dan geschiedt dit om te doen uitkomen, dat in stede van — zooals het Bestuur wilde — den ontwikkelden leek eenvoudig eenige goed en met ernst geschreven, heldere denkbeelden omtrent de vorming onzer strijdkrachten ter overweging aan te bieden, de S. zelf zich ten doel gesteld heeft propaganda, en zelfs krachtige propaganda te maken voor *het* stelsel, dat hem als het „eenig noodige” toeschijnt. Want hoezeer ook andere mogelijke, zij het ook door den S. niet gewenschte, stelsels besproken worden, die besprekingen hebben meer ten doel de voordeelen van *het* stelsel in het licht te stellen, dan den ontwikkelden leek

voldoende argumenten ter ernstige overweging van het behandelde vraagstuk te geven.

□ Dat de S., over een Nederlandsch volksleger handelende, tot eene aanbeveling van het thans door hem uitverkoren stelsel is gekomen, heeft ons geenszins bevreemd. Na de lezing van „De ontwikkeling van ons krijgswezen sedert November 1813” hadden wij niet anders verwacht. De daar, en ook elders, aan het licht tredende, sterk uitgesproken voorliefde voor het z.g. stelsel REUTHER toch, had ons daarop voorbereid.

□ Bij het weder op den voorgrond brengen van dit stelsel mag men intusschen niet uit het oog verliezen, dat de volkswapening van den Generaal REUTHER een correctief vormde voor het door hem bepleit behoud der plaatsvervanging en dat zijn stelsel niet anders was dan een compromis — zij het ook een wel-overwogen — tusschen de reeds lang verouderde en de nieuwe begrippen omtrent legervorming. In dat licht beschouwd, krijgt dit stelsel, wanneer het ons — na de invoering van den persoonlijken dienstplicht — als een ideaal voor de toekomst voorgesteld wordt, natuurlijk een geheel ander aanzien.

□ In hoeverre de denkbeelden van den S. afwijken van die, welke bij de, ten onzent ingevoerde, regeling van den krijgsdienst op den voorgrond stonden, moge uit de volgende, beknopte uiteenzetting van het door hem aanbevolen stelsel blijken.

□ De kern van de weermacht wordt gevormd door een kaderleger — het veldleger en eenige bezettingstroepen —, aanvankelijk gedacht op eene sterkte van 3 divisiën (blz. 39), hoewel S., mits het daarbij volstrekt blijve, tegen eene *vierde* divisie geen overwegend bezwaar heeft (blz. 64). Deze troepen worden gevormd uit de beste elementen, die men in *intellectueel* en *physiek* opzicht, jaarlijks ten getale van 12.300, uit de jongelingen van den dienstplichtigen leeftijd licht. De diensttijd van dezen bedraagt 8 jaar, de eerste-oefeningstijd 11 maanden, terwijl een klein (?) blijvend gedeelte nog 3 maanden langer dient. Daar individualiseering van den dienstplicht in een volksleger zeker op hare plaats is, wordt, mits aan zekere eischen voldaan worde, 1, 2 of 3 maanden latere opkomst toegestaan.

□ Na afloop van den dienstplicht in het leger wordt 7 jaren in de volkswapening doorgebracht, gelijktijdig met de 20—35-jarigen, die, hoewel overigens geschikt, niet in het leger dienen of gediend hebben. De oefeningen van de volkswapening worden plaatselijk gehouden; voor de oefenplichtigen *ten platten lande* zou eene centrale recrutenschool van korten duur in oefeningskampen daarvoor in de plaats moeten treden.

□ De sterkte van het veldleger, enz. wordt op \pm 85.000, die der volks-oefening op \pm 400.000 man gesteld. Het eerste vormt het operatieve deel onzer strijdkrachten, de laatstgenoemde dient tot plaatselijke verdediging, hetzij tot dekking der mobilisatie, hetzij tot verdediging van die gedeelten van het grondgebied, welke men buiten het door liniën en stellingen afgesloten deel des lands wil vasthouden, hetzij tot verdediging van onze polderterreinen. Dat bij de kern — het veldleger — de, in intellectueelen en physieken zin, beste elementen worden ingedeeld en dat

dus op hen de zwaarste lasten worden gelegd, geschiedt blijkbaar met het doel om in de encadreering der volkswapening door in het leger gevormd militiekader (nevens oud-officieren en reservekader) te kunnen voorzien. „Heeft zoo'n leerling” (adspirant voor een rang of graad bij de militie), zegt de S., „al gegeven, wat hij geven kan, m. a. w. is hij tot een rang of graad opgeklimmen, dan verdwijnt de *leerling* uit het leger en gaat hij als *kaderlid* over naar de volksoefening” (blz. 50). Of die wijze van encadreering intusschen door hemzelf wel zeer hoog geschat wordt, mag betwijfeld worden, althans wij lezen (blz. 43): „In een actieve krijgsmacht behoort dit (militie- en reserve) kader echter om zijn in doorsnede veel minder gehalte niet te huis, en zeker niet op groote schaal”. Deze uitspraak bevreemdt eenigszins, waar de volkswapening, blijkens hare bestemming, toch zeker niet tot de non-actieve krijgsmacht behoort, en het dan ook niet duidelijk is, waarom daar wel met kader, op de grootste mogelijke schaal, volstaan kan worden, dat S. voor het leger onbruikbaar acht, wegens „zijn in doorsnede veel minder gehalte”.

Daarbij mogen wij niet verhelten, dat ons uit S.'s betoog niet heel duidelijk geworden is, waarom door *hem* nog eene kern (het veldleger) noodig geacht wordt, d. w. z. waarom S. meent niet door eene volkswapening alleen naar den eisch in de behoeften der verdediging te kunnen voorzien, althans wanneer die kern niet in hoofdzaak bestemd is tot bron voor kadervorming ten behoeve van de volksoefening. Immers het zich in het begin van den oorlog door die kern buiten het polderland, zelfs tegen eene kleinere vijandelijke strijdmacht, aan een beslissenden strijd wagen, acht S. „iets, wat wij tot elken prijs moeten voorkomen”, terwijl tegenover overmacht „al schermutselende en den opmarsch des vijands verdragende”, zonder eene beslissing te wagen, in het polderland moet worden teruggetrokken.

Wanneer wij den S. niet misverstaan, is het principieel verschil tusschen zijn stelsel en dat, hetwelk thans gevolgd wordt, hierin gelegen, dat terwijl het laatste rekent met leger, landweer en (den nader op te richten) landstorm, de S. slechts onderscheidt tusschen leger en volkswapening, welke laatste niet anders is dan landweer + landstorm. Tegen deze laatste samenvoeging hebben wij bezwaar, zooals wij reeds in den Jaargang 1902 van dit Tijdschrift op blz. 800 te kennen gaven met de woorden: „Deze, bij hunne indeeling geheel ongeoefende elementen te vereenigen met hen, die in het leger hun militieplicht reeds vervuld hebben, tot één lichaam: schutterij, volkswapening, landstorm, legerreserve, of hoe dan ook geheeten, zouden wij niet oordeelkundig heeten. Voor den samenhang, de oefening en de tucht in dat lichaam „schijnt ons namelijk eene dergelijke regeling hoogst nadeelig toe”.

En daarom achten wij de, door den S. aanbevolen, oplossing — hoezeer wij zijn arbeid ook waardeeren — niet de *meest* gewenschte in het belang der landsverdediging.

De Belgische omwenteling in Luik en Limburg tot aan het verlies van Venlo in November 1830, door P. H. VAN DER KEMP. Met een voorwoord van Generaal-Majoor W. E. A. WÜPPERMANN. (Met één deel bijlagen.) 's-Gravenhage, 1904. Naaml. Venn. M. VAN DER BEEK'S BOEKHANDEL.

Moge deze belangrijke arbeid van den Heer VAN DER KEMP hoofdzakelijk bedoeld zijn, als eene daad van piëteit van den kleinzoon tegenover den grootvader, om de figuur van den Generaal DIBBETS, den man, door wiens beleid, geestkracht en standvastigheid de vesting Maastricht, en daardoor geheel Nederlandsch Limburg, in 1839 voor ons behouden bleef — in een helderder licht te plaatsen, dan tot dusverre geschiedde, die arbeid heeft nog eene andere, voorzeker niet minder gewichtige beteekenis. Hij geeft ons namelijk een schat van belangrijke gegevens omtrent het verloop van den Belgischen opstand in eene streek, die, verwijderd van het tooneel der militaire operatiën gelegen, daardoor gewoonlijk minder de aandacht trekt en in den loop der tijden getrokken heeft. En toch zijn juist die gegevens van zoo groot aanbelang, omdat zij ons een goed denkbeeld geven, van hetgeen in die dagen door burgerlijk en militair bestuur gedaan — en, tot ons groot nadeel, ook nagelaten — werd, zoowel bij het uitbreken der eerste onlusten, als later toen deze reeds een voor ons gezag meer dreigenden vorm hadden aangenomen. Belangrijk vooral, omdat daaruit lessen getrokken kunnen worden, waarvan nog heden ten dage zou kunnen blijken, dat zij hunne volle waarde behouden hebben. De verderfelijke zucht om met overdreven toegeeflijkheid en halve middelen een hoogst ernstigen toestand te willen beheerschen, de weifelende houding van het burgerlijk bestuur, de onmacht, waartoe daardoor de militaire bevelhebbers vaak gebracht werden, voor zooverre zij de geestkracht misten om — als Generaal DIBBETS — ondanks die hoogst belemmerende factoren onverzettelijk te handelen, zooals zij volgens hun begrip van plicht meenden te moeten doen, dat alles spreekt uit dit boek op elke bladzijde, en geeft voor hem, die lezen en begrijpen wil, tevens de middelen aan, waardoor — mochten dergelijke toestanden zich nogmaals voordoen — eene herhaling van de in 1830 begane fouten voorkomen zou kunnen worden. De scherpste, hoewel niet onverdiende, veroordeeling van het toen gevoerde beleid ligt wel in de woorden van den Heer VAN DER KEMP, waar hij zegt; „Een feit is het, dat de Belgische omwenteling slaagde door gemis aan gestrengheid”.

Das Erdsphäroid und seine Abbildung von DR. EMIL HAENTZSCHEL. *Leipzig*, 1903. B. G. TEUBNER.

Het eerste gedeelte van dit — 140 bladzijden tellende — werkje omvat in hoofdzaak eene behandeling van de projectie-methode, waarbij de afbeelding van de aardspheroïde op den in- of omgeschreven bol geschiedt door bepaling van de gereduceerde breedten.

Uitvoerige bespreking vinden de lengteveranderingen, welke lijnen op de aardspheroiden bij deze wijze van projecteeren ondergaan, zoodat de verandering in grootte voor een geprojecteerd deel van het oppervlak. Aan de berekening van de oppervlakte van een deel der spheroiden worden, in verband hiermede, verscheidene bladzijden gewijd, terwijl ten slotte nog de grondslagen verklaard worden, waarop de bepaling van de afplatting der aarde door meridiaangraadmetingen berust.

In het tweede gedeelte behandelt de S. eerst uitvoerig de equivalente („flächentreue”) projectie, om vervolgens over te gaan tot de conforme („winkeltreue”). Met dit laatste wordt het terrein betreden van de projectiemethode, toegepast bij de vervaardiging van de Deutsche „Generalstabskarten” (schaal 1 : 100.000) en „Messtisch” bladen (schaal 1 : 25.000).

Achtereenvolgens worden besproken de normaalbol van MOLLWEIDE, de overgang van dezen bol tot den bol van GAUSS, met de bij de projectie op dezen laatsten gestelde voorwaarden, en eindelijk de conforme projectie-methode van MERCATOR voor het in kaart brengen van den bol van GAUSS.

Van alle in dit werkje voorkomende formules wordt, in systematische volgorde, de afleiding gegeven, terwijl vele getallen-voorbeelden het behandelde duidelijk toelichten. Waar bovendien door de inlassching van verscheidene tabellarische opgaven, en door de aanduiding van tal van bronnen voor verdere studie, de waarde van het werkje nog betekenend is verhoogd, meenen wij het ten sterkste ter lezing te mogen aanbevelen aan allen, die de cartographie als vak beoefenen of daarin belang stellen.

Uittreksel van het Reglement voor den Garnizoens-dienst en Algemeen Voorschrift betreffende den dienst der Wachten bij gevangenen, ten behoeve van onderofficieren en korporaals door B. G. Koopman, Luitenant Kolonel, Militie-Commissaris. Negende, herziene en verbeterde druk. *Zutphen*, 1904. W. J. THIEME & Cie. Prijs f 0.40.

Bij de inleiding van den eersten druk van dit boekje vestigde de S. er de aandacht op, dat, van hoe groot belang de verstrekking aan de onderdeelen van het leger van den, met aantekeningen voorzien, herdruk van het Reglement voor den Garnizoens-dienst ook mocht zijn voor de officieren, die daardoor, zooveel noodig, in de gelegenheid waren dit werk op hun bureel na te slaan, niettemin voor het kader het gemis aan een reglement voor den Garnizoens-dienst bleef bestaan, omdat het eerstgenoemde boekwerk niet voor hun gebruik bestemd is, en bovendien vele artikelen, door onbekendheid met vroegere toestanden, voor hen onbegrijpelijk zijn. Zou het aanschaffen van dien herdruk van het Regle-

ment voor den Garnizoens-dienst voor het kader uit dien hoofde reeds ontraden moeten worden, de hooge prijs daarvan verzet zich ten eenen male hiertegen. Daarom stelde S. dit uittreksel uit het Reglement, uitsluitend ten gebruike voor het kader, samen, en gaf hij aan dat kader hierdoor een leidraad, zoowel voor de kennis hunner verplichtingen bij garnizoens-diensten, als bij het onderwijs der soldaten.

Dat van dit boekje in zeventien jaren een negende druk verschijnt, is ongetwijfeld voor den S. eene groote voldoening; het is daarbij het beste bewijs voor de wijze, waarop het aan zijne bestemming beantwoordt.

Vers la paix. Un pont: La paix européenne, la paix caucasique, la paix universelle par H. J. VAN DER LEEUW-LANGNESE.
Deuxième édition. Paris, LIBRAIRIE NILSSON.

Dit boek werd geschreven met het loffelijk doel eene brug te slaan tusschen den tegenwoordigen tijd en de ideale toekomst, die ons de weldaden van den eeuwigen vrede zal doen kennen. Eene brug, omdat de S. zeer te recht heeft ingezien, dat een plotselinge overgang van den eenen toestand in den anderen onmogelijk te verwezenlijken zou zijn, en deze — zoo ooit — slechts langs den weg der evolutie te bereiken is.

De middelen, met dit doel, door S. voorgesteld, zijn, in hoofdzaak: het in het leven roepen van gunstiger sanitaire, maatschappelijke en economische verhoudingen, het ernstig streven naar de grootst mogelijke internationale eenheid in de verschillende hulpmiddelen, die in dienst van het wereldverkeer staan, en, last not least, de vorming van een Europeeschen Statenbond, opdat allereerst de vrede in Europa, daarna die tusschen alle stammen van het blanke ras en eindelijk de wereldvrede bevestigd zal worden.

Al moge het nu voorshands aan eenigen twijfel onderhevig zijn, of de vorming van een Europeeschen Statenbond inderdaad een waarborg voor het behoud van den vrede zou blijken te zijn (men denke bijv. aan den Amerikaanschen Burgeroorlog en den strijd in den voormaligen Duitschen Bond), het valt niet te ontkennen, dat wanneer de overige deelen van het, in dit werk ontwikkelde, programma — waaronder sommige ons intusschen dikwerf aan Utopia doen denken — konden worden uitgevoerd, het levensgeluk der volkeren ongetwijfeld aanmerkelijk vermeerderd en de algemeene tevredenheid — een voorbode wellicht van den eeuwigen vrede — aanzienlijk verhoogd zou kunnen worden. Als zoodanig, verdient de bestudeering van het hier aangeboden programma ongetwijfeld reeds aanbeveling.

Wij zullen eventueele pogingen om S.'s voorstellen in practijk te brengen met belangstelling volgen en ons in de verwezenlijking daarvan hartelijk verheugen. En wanneer eenmaal het ideaal der toekomst —

de eeuwige vrede — langs dien weg bereikt mocht kunnen worden, en het leger daardoor feitelijk overbodig geworden zou zijn, dan zullen wij onder de eersten behooren, om dat van ganscher harte toe te juichen, in de vaste overtuiging, dat, in afwachting van het intreden van dien staat van gelukzaligheid, het leger, als deel der Staatsgemeenschap, voldaan heeft aan zijne eenige bestemming: den tijdelijken vrede zoo lang mogelijk te waarborgen en eene verstoring daarvan naar beste krachten te keeren.

voldoende argumenten ter ernstige overweging van het behandelde vraagstuk te geven.

□ Dat de S., over een Nederlandsch volksleger handelende, tot eene aanbeveling van het thans door hem uitverkoren stelsel is gekomen, heeft ons geenszins bevreemd. Na de lezing van „De ontwikkeling van ons krijgswezen sedert November 1813” hadden wij niet anders verwacht. De daar, en ook elders, aan het licht tredende, sterk uitgesproken voorliefde voor het z.g. stelsel REUTHER toch, had ons daarop voorbereid.

□ Bij het weder op den voorgrond brengen van dit stelsel mag men intusschen niet uit het oog verliezen, dat de volkswapening van den Generaal REUTHER een correctief vormde voor het door hem bepleit behoud der plaatsvervanging en dat zijn stelsel niet anders was dan een compromis — zij het ook een wel-overwogen — tusschen de reeds lang verouderde en de nieuwe begrippen omtrent legervorming. In dat licht beschouwd, krijgt dit stelsel, wanneer het ons — na de invoering van den persoonlijke dienstplicht — als een ideaal voor de toekomst voorgesteld wordt, natuurlijk een geheel ander aanzien.

□ In hoeverre de denkbeelden van den S. afwijken van die, welke bij de, ten onzent ingevoerde, regeling van den krijgsdienst op den voorgrond stonden, moge uit de volgende, beknopte uiteenzetting van het door hem aanbevolen stelsel blijken.

De kern van de weermacht wordt gevormd door een kaderleger — het veldleger en eenige bezettingstroepen —, aanvankelijk gedacht op eene sterkte van 3 divisiën (blz. 39), hoewel S., mits het daarbij volstrekt blijve, tegen eene *vierde* divisie geen overwegend bezwaar heeft (blz. 64). Deze troepen worden gevormd uit de beste elementen, die men in *intellectueel* en *physiek* opzicht, jaarlijks ten getale van 12.300, uit de jongelingen van den dienstplichtigen leeftijd licht. De diensttijd van dezen bedraagt 8 jaar, de eerste-oefeningstijd 11 maanden, terwijl een klein (?) blijvend gedeelte nog 3 maanden langer dient. Daar individualiseering van den dienstplicht in een volksleger zeker op hare plaats is, wordt, mits aan zekere eischen voldaan worde, 1, 2 of 3 maanden latere opkomst toegestaan.

□ Na afloop van den dienstplicht in het leger wordt 7 jaren in de volkswapening doorgebracht, gelijktijdig met de 20—35-jarigen, die, hoewel overigens geschikt, niet in het leger dienen of gediend hebben. De oefeningen van de volkswapening worden plaatselijk gehouden; voor de oefenplichtigen *ten platten lande* zou eene centrale recrutenschool van korten duur in oefeningskampen daarvoor in de plaats moeten treden.

□ De sterkte van het veldleger, enz. wordt op \pm 85.000, die der volks-oefening op \pm 400.000 man gesteld. Het eerste vormt het operatieve deel onzer strijdkrachten, de laatstgenoemde dient tot plaatselijke verdediging, hetzij tot dekking der mobilisatie, hetzij tot verdediging van die gedeelten van het grondgebied, welke men buiten het door liniën en stellingen afgesloten deel des lands wil vasthouden, hetzij tot verdediging van onze polderterreinen. Dat bij de kern — het veldleger — de, in intellectueelen en physieken zin, beste elementen worden ingedeeld en dat

dus op hen de zwaarste lasten worden gelegd, geschiedt blijkbaar met het doel om in de encadreering der volkswapening door in het leger gevormd militiekader (nevens oud-officieren en reservekader) te kunnen voorzien. „Heeft zoo'n leerling” (adspirant voor een rang of graad bij de militie), zegt de S., „al gegeven, wat hij geven kan, m. a. w. is hij tot een rang of graad opgeklimmen, dan verdwijnt de *leerling* uit het leger en gaat hij als *kaderlid* over naar de volksoefening” (blz. 50). Of die wijze van encadreering intusschen door hemzelf wel zeer hoog geschat wordt, mag betwijfeld worden, althans wij lezen (blz. 43): „In een actieve krijgsmacht behoort dit (militie- en reserve) kader echter om zijn in doorsnede veel minder gehalte niet te huis, en zeker niet op groote schaal”. Deze uitspraak bevreemdt eenigszins, waar de volkswapening, blijkens hare bestemming, toch zeker niet tot de non-actieve krijgsmacht behoort, en het dan ook niet duidelijk is, waarom daar wel met kader, op de grootste mogelijke schaal, volstaan kan worden, dat S. voor het leger onbruikbaar acht, wegens „zijn in doorsnede veel minder gehalte”.

Daarbij mogen wij niet verhelten, dat ons uit S.'s betoog niet heel duidelijk geworden is, waarom door *hem* nog eene kern (het veldleger) noodig geacht wordt, d. w. z. waarom S. meent niet door eene volkswapening alleen naar den eisch in de behoeften der verdediging te kunnen voorzien, althans wanneer die kern niet in hoofdzaak bestemd is tot bron voor kadervorming ten behoeve van de volksoefening. Immers het zich in het begin van den oorlog door die kern buiten het polderland, zelfs tegen eene kleinere vijandelijke strijdmacht, aan een beslissenden strijd wagen, acht S. „iets, wat wij tot elken prijs moeten voorkomen”, terwijl tegenover overmacht „al schermutselende en den opmarsch des vijands verdragende”, zonder eene beslissing te wagen, in het polderland moet worden teruggetrokken.

Wanneer wij den S. niet misverstaan, is het principieel verschil tusschen zijn stelsel en dat, hetwelk thans gevolgd wordt, hierin gelegen, dat terwijl het laatste rekent met leger, landweer en (den nader op te richten) landstorm, de S. slechts onderscheidt tusschen leger en volkswapening, welke laatste niet anders is dan landweer + landstorm. Tegen deze laatste samenvoeging hebben wij bezwaar, zooals wij reeds in den Jaargang 1902 van dit Tijdschrift op blz. 800 te kennen gaven met de woorden: „Deze, bij hunne indeeling geheel ongeoefende elementen te vereenigen met hen, die in het leger hun militieplicht reeds vervuld hebben, tot één lichaam: schutterij, volkswapening, landstorm, legerreserve, of hoe dan ook geheeten, zouden wij niet oordeelkundig heeten. Voor den samenhang, de oefening en de tucht in dat lichaam „schijnt ons namelijk eene dergelijke regeling hoogst nadeelig toe”.

En daarom achten wij de, door den S. aanbevolen, oplossing — hoezeer wij zijn arbeid ook waardeeren — niet de *meest* gewenschte in het belang der landsverdediging.

De Belgische omwenteling in Luik en Limburg tot aan het verlies van Venlo in November 1830, door P. H. VAN DER KEMP. Met een voorwoord van Generaal-Majoor W. E. A. WÜPPERMANN. (Met één deel bijlagen.) 's-Gravenhage, 1904. Naaml. Venn. M. VAN DER BEEK'S BOEKHANDEL.

Moge deze belangrijke arbeid van den Heer VAN DER KEMP hoofdzakelijk bedoeld zijn, als eene daad van piëteit van den kleinzoon tegenover den grootvader, om de figuur van den Generaal DIBBETS, den man, door wiens beleid, geestkracht en standvastigheid de vesting Maastricht, en daardoor geheel Nederlandsch Limburg, in 1839 voor ons behouden bleef — in een helderder licht te plaatsen, dan tot dusverre geschiedde, die arbeid heeft nog eene andere, voorzeker niet minder gewichtige beteekenis. Hij geeft ons namelijk een schat van belangrijke gegevens omtrent het verloop van den Belgischen opstand in eene streek, die, verwijderd van het tooneel der militaire operatiën gelegen, daardoor gewoonlijk minder de aandacht trekt en in den loop der tijden getrokken heeft. En toch zijn juist die gegevens van zoo groot aanbelang, omdat zij ons een goed denkbeeld geven, van hetgeen in die dagen door burgerlijk en militair bestuur gedaan — en, tot ons groot nadeel, ook nagelaten — werd, zoowel bij het uitbreken der eerste onlusten, als later toen deze reeds een voor ons gezag meer dreigenden vorm hadden aangenomen. Belangrijk vooral, omdat daaruit lessen getrokken kunnen worden, waarvan nog heden ten dage zou kunnen blijken, dat zij hunne volle waarde behouden hebben. De verderfelijke zucht om met overdreven toegeeflijkheid en halve middelen een hoogst ernstigen toestand te willen beheerschen, de weifelende houding van het burgerlijk bestuur, de onmacht, waartoe daardoor de militaire bevelhebbers vaak gebracht werden, voor zooverre zij de geestkracht misten om — als Generaal DIBBETS — ondanks die hoogst belemmerende factoren onverzettelijk te handelen, zooals zij volgens hun begrip van plicht meenden te moeten doen, dat alles spreekt uit dit boek op elke bladzijde, en geeft voor hem, die lezen en begrijpen wil, tevens de middelen aan, waardoor — mochten dergelijke toestanden zich nogmaals voordoen — eene herhaling van de in 1830 begane fouten voorkomen zou kunnen worden. De scherpste, hoewel niet onverdiende, veroordeeling van het toen gevoerde beleid ligt wel in de woorden van den Heer VAN DER KEMP, waar hij zegt; „Een feit is het, dat de Belgische omwenteling slaagde door gemis aan gestrengheid”.

Das Erdsphäroid und seine Abbildung von DR. EMIL HAENTZSCHEL. *Leipzig*, 1903. B. G. TEUBNER.

Het eerste gedeelte van dit — 140 bladzijden tellende — werkje omvat in hoofdzaak eene behandeling van de projectie-methode, waarbij de afbeelding van de aardspheroïde op den in- of omgeschreven bol geschiedt door bepaling van de gereduceerde breedten.

Uitvoerige bespreking vinden de lengteveranderingen, welke lijnen op de aardspheroïde bij deze wijze van projecteeren ondergaan, zoodat de verandering in grootte voor een geprojecteerd deel van het oppervlak. Aan de berekening van de oppervlakte van een deel der spheroïde worden, in verband hiermede, verscheidene bladzijden gewijd, terwijl ten slotte nog de grondslagen verklaard worden, waarop de bepaling van de afplatting der aarde door meridiaangraadmelingen berust.

In het tweede gedeelte behandelt de S. eerst uitvoerig de equivalente („flächentreue”) projectie, om vervolgens over te gaan tot de conforme („winkeltreue”). Met dit laatste wordt het terrein betreden van de projectiemethode, toegepast bij de vervaardiging van de Deutsche „Generalstabskarten” (schaal 1 : 100.000) en „Messtisch” bladen (schaal 1 : 25.000).

Achtereenvolgens worden besproken de normaalbol van MOLLWEIDE, de overgang van dezen bol tot den bol van GAUSS, met de bij de projectie op dezen laatsten gestelde voorwaarden, en eindelijk de conforme projectie-methode van MERCATOR voor het in kaart brengen van den bol van GAUSS.

Van alle in dit werkje voorkomende formules wordt, in systematische volgorde, de afleiding gegeven, terwijl vele getallen-voorbeelden het behandelde duidelijk toelichten. Waar bovendien door de inlassching van verscheidene tabellarische opgaven, en door de aanduiding van tal van bronnen voor verdere studie, de waarde van het werkje nog betekenend is verhoogd, meenen wij het ten sterkste ter lezing te mogen aanbevelen aan allen, die de cartographie als vak beoefenen of daarin belang stellen.

Uittreksel van het Reglement voor den Garnizoens-dienst en Algemeen Voorschrift betrekkelijk den dienst der Wachten bij gevangenen, ten behoeve van onderofficieren en korporaals door B. G. Koopman, Luitenant Kolonel, Militie-Commissaris. Negende, herziene en verbeterde druk. *Zutphen*, 1904. W. J. THIEME & Cie. Prijs f 0.40.

Bij de inleiding van den eersten druk van dit boekje vestigde de S. er de aandacht op, dat, van hoe groot belang de verstrekking aan de onderdeelen van het leger van den, met aantekeningen voorzien, herdruk van het Reglement voor den Garnizoens-dienst ook mocht zijn voor de officieren, die daardoor, zooveel noodig, in de gelegenheid waren dit werk op hun bureel na te slaan, niettemin voor het kader het gemis aan een reglement voor den Garnizoens-dienst bleef bestaan, omdat het eerstgenoemde boekwerk niet voor hun gebruik bestemd is, en bovendien vele artikelen, door onbekendheid met vroegere toestanden, voor hen onbegrijpelijk zijn. Zou het aanschaffen van dien herdruk van het Regle-

ment voor den Garnizoens-dienst voor het kader uit dien hoofde reeds ontraden moeten worden, de hooge prijs daarvan verzet zich ten eenen male hiertegen. Daarom stelde S. dit uittreksel uit het Reglement, uitsluitend ten gebruike voor het kader, samen, en gaf hij aan dat kader hierdoor een leidraad, zoowel voor de kennis hunner verplichtingen bij garnizoens-diensten, als bij het onderwijs der soldaten.

Dat van dit boekje in zeventien jaren een negende druk verschijnt, is ongetwijfeld voor den S. eene groote voldoening; het is daarbij het beste bewijs voor de wijze, waarop het aan zijne bestemming beantwoordt.

Vers la paix. Un pont: La paix européenne, la paix caucasique, la paix universelle par H. J. VAN DER LEEUW-LANGNESE.
Deuxième édition. Paris, LIBRAIRIE NILSSON.

Dit boek werd geschreven met het loffelijk doel eene brug te slaan tusschen den tegenwoordigen tijd en de ideale toekomst, die ons de weldaden van den eeuwigen vrede zal doen kennen. Eene brug, omdat de S. zeer te recht heeft ingezien, dat een plotselinge overgang van den eenen toestand in den anderen onmogelijk te verwezenlijken zou zijn, en deze — zoo ooit — slechts langs den weg der evolutie te bereiken is.

De middelen, met dit doel, door S. voorgesteld, zijn, in hoofdzaak: het in het leven roepen van gunstiger sanitaire, maatschappelijke en economische verhoudingen, het ernstig streven naar de grootst mogelijke internationale eenheid in de verschillende hulpmiddelen, die in dienst van het wereldverkeer staan, en, last not least, de vorming van een Europeeschen Statenbond, opdat allereerst de vrede in Europa, daarna die tusschen alle stammen van het blanke ras en eindelijk de wereldvrede bevestigd zal worden.

Al moge het nu voorshands aan eenigen twijfel onderhevig zijn, of de vorming van een Europeeschen Statenbond inderdaad een waarborg voor het behoud van den vrede zou blijken te zijn (men denke bijv. aan den Amerikaanschen Burgeroorlog en den strijd in den voormaligen Duitschen Bond), het valt niet te ontkennen, dat wanneer de overige deelen van het, in dit werk ontwikkelde, programma — waaronder sommige ons intusschen dikwerf aan Utopia doen denken — konden worden uitgevoerd, het levensgeluk der volkeren ongetwijfeld aanmerkelijk vermeerderd en de algemeene tevredenheid — een voorbode wellicht van den eeuwigen vrede — aanzienlijk verhoogd zou kunnen worden. Als zoodanig, verdient de bestudeering van het hier aangeboden programma ongetwijfeld reeds aanbeveling.

Wij zullen eventueele pogingen om S.'s voorstellen in practijk te brengen met belangstelling volgen en ons in de verwezenlijking daarvan hartelijk verheugen. En wanneer eenmaal het ideaal der toekomst —

de eeuwige vrede — langs dien weg bereikt mocht kunnen worden, en het leger daardoor feitelijk overbodig geworden zou zijn, dan zullen wij onder de eersten behooren, om dat van ganscher harte toe te juichen, in de vaste overtuiging, dat, in afwachting van het intreden van dien staat van gelukzaligheid, het leger, als deel der Staatsgemeenschap, voldaan heeft aan zijne eenige bestemming: den tijdelijken vrede zoo lang mogelijk te waarborgen en eene verstoring daarvan naar beste krachten te keeren.

Ter aankondiging ontvangen:

Uittreksel van het Reglement voor den Garnizoens-dienst en Algemeen Voorschrift betrekkelijk den dienst der Wachten bij gevangenissen, ten behoeve van onderofficieren en korporaals, door B. G. KOOPMAN, Luitenant-Kolonel, Militie-Commissaris. Negende, herziene en verbeterde druk. *Zutphen*, 1904. W. J. THIEME & CIE. Prijs f 0.40.

Was muss das Volk vom dritten Geschlecht wissen! Eine Aufklärungsschrift herausgegeben vom wissenschaftlich-humanitären Comité. *Leipzig*. MAX SPOHR.

Vers la paix. Un pont: La paix européenne, la paix caucasique, la paix universelle par H. J. VAN DER LEEUW—LANGNESE. Deuxième édition. *Paris*. LIBRAIRIE NILSSON.

Aufklärung und Sicherung vor der Front durch Kavallerie, selbständige Patrouillen der Infanterie, Jagdkommandos und reitende Infanterie. Eine kritische Studie von LIMAN. *Berlin*, 1904. RICHARD SCHRÖDER.

Handleiding tot de kennis der talstelsels. Hoofdzakelijk voor eigen studie, door A. S. RUSSER. *Haarlem*, 1904. VINCENT LOOSJES.

Militaire Rechtspleging. Een kritische studie, door Mr. F. A. VAN ENGEN, Eerste-Luitenant-Adjudant bij het 8ste Regiment Infanterie. *Utrecht*, 1904. J. VAN DRUTEN.
